

PJ Insurance, Inc.

5820 W 56th Street, Suite 1, Lafayette Rd. & 56th St. Crossing,
Indianapolis, IN 46254

For All Your Insurance Needs.
Life, Health & Disability Insurance
Home, Auto, Commercial, Worker Comp, Business
General Liability & other

"Ask us for new
Obamacare health
insurance quote"

Contact: Parjit K. Parihar
Office Manager

Ph: 317-248-4802
Email: info@pjinsuranceinc.com

Truck Insurance Specialist

- Preferred Carriers (A++)
- Bobtail Insurance
- Cargo and Primary Liability

734 655 9090

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM

\$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)

ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ

24/7 Customer
Service

ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ

1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

USPS - PP 1

Sixteenth Year of Publication

ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 16, Issue 23, June 6, 2015

20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਬਾਪੂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਠ ਨੇ ਸ਼ਾਸਨ ਝੁਕਾਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਭਖਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸਵਾ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ (16 ਜਨਵਰੀ 2015) ਤੋਂ ਮਰਨ ਵਰਤ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਬਾਪੂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਕਾਰਨ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਠੰਢਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਕੈਟ ਰਹੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿੰਕੀ ਦੀ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਰਿਹਾਈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸਰਕਾਰ ਉਪਰ ਭਾਰੂ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਅੱਠ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਰਿਹਾਈ ਜਾਂ ਪੈਰੋਲ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅੜਿੱਕੇ ਦੂਰ ਕਰੇਗੀ। ਬਾਪੂ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਮੇਧ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਕੇ ਬਾਪੂ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਹੀ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼

ਬਾਦਲ ਵੀ ਮਸਲਾ ਹੱਥ ਲੈਣ ਲਈ ਹੋਏ ਮਜਬੂਰ

ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਰਿਹਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੌਂ ਜੁਲਾਈ 2014 ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਏ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸਟੇਅਰਿਡ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਉੱਪਰ ਹੀ ਹੈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਉਮਰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਛੋਟ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਕਿ ਸਟੇਅਰਿਡ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਛੋਟ ਦੇਣ ਉੱਪਰ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ. ਬਾਦਲ ਕੋਲ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ

ਕਰਨ ਦੇ ਅਥਾਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਸੱਚੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਅਸੰਭਵ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸ.

ਬਾਦਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭੁਤਨਾ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈਰੋਲ ਉੱਤੇ ਰਿਹਾਈ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪੈਰੋਲ ਤੇ ਅਗੇਤੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਾਜੇਈ ਕਰੇਗੀ ਪਰ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਹੱਤਿਆ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿਓਰਾ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ ਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰਿਹਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਵੱਸੀ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ 83 ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਸੋਧ ਕੇ ਕੁੱਲ 78 ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1987 ਦੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਬੈਂਕ ਡਕੈਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ 60 ਤੋਂ 80 ਸਾਲ ਉਮਰ ਤੱਕ ਦੇ 7 ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਉੱਤੇ 'ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ' ਰੁਖ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਲਾਇਆ ਇਕ ਹੋਰ ਦਾਅ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਟੇਢੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਆਪਣੀ ਪੈਂਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਸ੍ਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰਿਉਂ ਘੇਰਾ

ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਸ੍ਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਸ ਚੱਕਰਵਿਉ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਹੁਣ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ 'ਤੇ ਆਸ ਲਾਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਨਿਤਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਛੇ ਅਫਸਰ ਦਿੱਲੀ ਮੰਗਵਾਏ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨਜੀਬ ਜੰਗ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਵਾਂਝੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਜੀਬ ਜੰਗ ਵੱਲੋਂ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੇ ਦੋ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸ਼ਾਮਲ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਤਾਕਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

Dhade & Associates, PC

Immigration
Lawyers

WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ

*ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
*ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
*ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
*ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Ph: 248-254-3441

Fax: (248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro

7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

Herman Singh Dhade
Immigration Lawyer

Estb. 1975

World Wide Travel

www.fly2world.com

ਸਸਤੇ ਟਿਕਟ ਬਿਹਤਰ ਸੇਵਾ

DETROIT 734 838 9998

TOLL FREE 866 66 INDIA

CHICAGO 312 224 8800

DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR

ਵਿਧਾਇਕ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਭੁੱਲੇ

ਬਠਿੰਡਾ: ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮੌਤ ਸਕੇ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਡਿਫਾਲਟਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਤੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਈ ਡਿਫਾਲਟਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵੱਟੇ ਖਾਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ 19 ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਦਾ ਕਰੀਬ 42.20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸਕੱਤਰੇਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੇਰਵਿਆਂ

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਛਾਇਆ ਤਾਜ ਮਹਿਲ

ਲੰਡਨ: ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੇ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 3 ਸਭ ਤੋਂ ਚਰਚਿਤ ਸਮਾਰਕਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। 2015 ਦੇ 'ਟਰੈਵਲ ਚੁਆਇਸ ਐਟਰੈਕਸ਼ਨ ਐਵਾਰਡ' ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ

'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੈਰੂ ਦੇ ਮਾਥੂ ਪਿਥੂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕੰਬੋਡੀਆ ਦਾ ਅੰਗਕੋਰ ਵਾਟ ਹੈ।

ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਜੇਤੂਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਜ ਮਹਿਲ 1983 'ਚ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਸੂਚੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ 20 ਤੋਂ 40 ਲੱਖ ਸੈਲਾਨੀ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ ਜਿਸ 'ਚ 2 ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 13 ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲ 16.37 ਲੱਖ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਵਾਹਨ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਵੇਂ ਹੀ 17 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਮੋੜਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਤਾਂ ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਡਿਫਾਲਟਰ ਹਨ। ਡਿਫਾਲਟਰਾਂ 'ਚੋਂ 7 ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮਰਹੂਮ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਅਤੇ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀਹਾ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵੱਟੇ ਖਾਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਚੌਧਰੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਵੱਲ 1,75,540 ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੌਧਰੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰੀਬ 10 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਰਿਮਾਈਡਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਵੀ 63,150 ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮਹੇਸ਼ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਵੱਲ 1,59,749 ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗਰੇਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਵਰੀ 2015 ਤੱਕ ਰੈਗੂਲਰ ਕਿਸ਼ਤ ਤਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਸਿਰਫ ਵਿਆਜ ਹੀ ਬਕਾਇਆ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੌਮੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਵੇਰਕਾ ਵੱਲ ਵੀ 50,250 ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਕਾਏ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬੰਗਾ ਵੱਲ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ 22,104 ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਜ਼ਾ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਰੂਪ ਰਾਣੀ ਵੱਲ 9 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ। ਡਿਫਾਲਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਹਿਲ, ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੇਟਾ, ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਤੇ ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਭਾਗੀਕੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਡਿਫਾਲਟਰ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਚਾਵਲਾ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਲਾ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਮਲੋਹ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਾਂਬਲਾ, ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਟੋਹਤਾ ਤੇ ਰਾਜਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਕੱਤਰ ਸ਼ਸੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਡਿਫਾਲਟਰ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਸਵੀਂ ਵਿਚ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚੋਂ ਫੇਲ੍ਹ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ (ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ.) ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਚ 35702 ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ। ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਰਿਹਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰਿਹਾ।

ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 'ਚ 379060 ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ 343358 ਬੱਚੇ ਹੀ ਪਾਸ

ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ 35702 ਬੱਚੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਨਤੀਜਾ 90.58% ਰਿਹਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 378628 ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ 298350 ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਤੀਜਾ 78.79% ਰਿਹਾ। ਇਸ ਵਾਰ 378083 ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ 'ਚੋਂ 330294 ਬੱਚੇ ਹੀ ਪਾਸ ਹੋਏ। ਗਣਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 'ਚ 362693 'ਚੋਂ 309563 ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ ਨਤੀਜਾ 85.35% ਰਿਹਾ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 378610 ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ 'ਚ 313148 ਹੀ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕੇ।

Exceed Insurance Agency, Inc.
An Independent Insurance Agency

Home

Auto

Business

Life

Retirement Solutions

Home

Auto

Business

Commercial

Life

Retirement

Call Randeep Chawla!
855-R-CHAWLA (724-2952)

Exceed Insurance Agency, Inc.
An Independent Insurance Agency
HOME | AUTO | BUSINESS | LIFE | RETIREMENT SOLUTIONS

Office Toll Free: 1-855-539-2333
Direct Office: 317-291-6300
Office Fax: 317-293-9691
E-Fax: 1-866-652-9039
Inquiries: Info@exceedinsurance.com
Visit: www.exceedinsurance.com

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

*Refinance up to 125% value of the house.

Loans
Available
In
Most
States!

>100% FHA Financing>Residential (Purchase & *Refinance)>Self Employed>Cash Out Refinance>Investment Property Loans>Jumbo Loans>Commercial Property With Business or Business Only

Madan Khatri

**Want to Buy/Sell
Homes, THs, Condos,
Apartments, Motels!**

Call Madan Khatri

847-530-1550

www.PropertyZoo.com

Top Producer at the office in 2011-2013-2014

*****A Broker who can work with you

from Beginning to End, Call Now!!!!*****

BHHS American Heritage

25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

Gakhal Brothers Entertainment Pvt. Ltd & Amolak Singh Gakhal Present

Cast: Gippy Grewal, Tina Ahuja, Dharamendra, Geeta Basra, Sanjay Mishra, Ravi Kishan, Mukesh Tiwari

Director Smeep Kang **DOP** Manoj Shaw **Story** Smeep Kang
Screenplay & Dialogue Vaibhav Suman & Shreya Srivastava

Editor Ritesh Soni **Music** Badshah Jatinder Shah & Dr. Zeus
Produced by Iqbal Singh Gakhal, Palwinder Singh Gakhal,
Manwinder Singh & Gurvinder Singh

Background Music Sanjoy Chaudhory
Sound Design Parikshit Lalwani **Publicity Stills by** Harjit Singh

ਫਿਲਮ ਜਲਦ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਜਾਵੇਗੀ

Ad sponsored by Punjab Times

ਮੀਂਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖੂਬ ਭਰਿਆ ਮਿਡਵੈਸਟ ਕਲੱਬ ਦਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ): ਸਥਾਨਕ ਖੇਡ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੈਸਟ ਵਲੋਂ ਇਥੇ ਬਸੀ ਵਡਜ਼ ਐਲਕ ਗਰੂਵ ਵਿਚ ਲੰਘੀ 24 ਮਈ ਨੂੰ ਖੇਡ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਥੇ ਕਬੱਡੀ ਅਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ, ਉਥੇ ਲੋਕ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵੀ ਲਾਈਆਂ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ।

ਕਬੱਡੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੋਆਬਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਯੰਗ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਦੋਆਬਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਯੰਗ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਨੂੰ 37 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਢੇ 38 ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਮੈਚ ਦੇ ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦੋਆਬਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ 21 ਅਤੇ ਯੰਗ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਾਢੇ 17 ਅੰਕ ਸਨ। ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤ ਬੁਦਰਜ਼ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਦਾਦਾ ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸੀ ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਬੱਬੂ ਧਾਮੀ (ਪਿੰਡ ਧਾਮੀਆਂ ਕਲਾਂ) ਨੇ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ।

ਦੋਆਬਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਧਾਵੀਆਂ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ, ਮਿੰਟਾ, ਰਾਹੁਲ ਮਿਲਵਾਕੀ, ਹੈਪੀ ਮਿਲਵਾਕੀ, ਨਵੀਂ ਭੁਲਰ ਅਤੇ ਜਾਫੀਆਂ ਰਾਣਾ ਭੰਡਾਲ, ਜੋਧੇ ਸੇਵੀ, ਰਾਜਾ ਤਲਣ ਅਤੇ ਸੰਨੀ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਖੇਡ ਦਿਖਾਈ। ਯੰਗ

ਰਹੇ। ਅੰਕ ਰਘਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲ ਨੇ ਨੌਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਰੈਫਰੀ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸਨ।

ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੈਚਾਂ ਦੌਰਾਨ ਖਿਡਾਰੀ ਬਰਸਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਵਿਘਨ ਆਪਣੇ ਖੇਲ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹੇ। ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਟੀਮ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੀ ਟੀਮ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹੀ। ਵਾਲੀਬਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਜੈਸੀ ਸਿੰਘ (ਰੀਮੈਕਸ) ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਲੋਂ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਕੈਟਰਿੰਗ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਚਿੱਟੇ ਛੋਲੇ-ਭਰੂਰੇ ਪਰੋਸੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮੇਲੀਆਂ ਨੇ ਖੂਬ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚਿੱਲੀ-ਚਿਕਨ, ਨਾਨ, ਦਹੀਂ-ਪਰੋਂਠੇ ਵੀ ਪਰੋਸੇ ਗਏ। ਗਰਮ-ਗਰਮ ਚਾਹ ਪਕੌੜੇ ਤੇ ਤਾਜੀਆਂ ਜਲੇਬੀਆਂ ਤੇ ਗੁਤਪਾਰੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਲਈ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਵਾਧੂ ਸਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਜਲ-ਬਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੂੰਹ ਕੌੜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਕਾਰਾਂ ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਘੱਤੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮੂਨ ਵਾਕ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਬੱਚੇ ਮੀਂਹ-ਕਣੀ ਤੋਂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ

ਖਰਮਸਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਥਾਨਕ ਪਤਵੰਤੇ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਪੀ ਐਚ ਓ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੈਂਬਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਦੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ

ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਜਾਫੀਆਂ ਕਾਲਾ ਨੀਲੋਂ, ਸੁਖਦੀਪ, ਵਿੱਕੀ, ਉੱਕਾਰ, ਕਾਲਾ ਪੱਤਾ, ਅਤੇ ਧਾਵੀ ਰੰਮੀ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਨੀਲੋਂ ਅਤੇ ਗੋਰੀ ਵਧੀਆ

ਬਾਰੇ ਪੁਸਤਕ 'ਸਿੱਖ ਵਾਰੀਅਰਜ਼ ਆਫ ਵਰਲਡ ਵਾਰਜ਼' ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਟੈਂਟ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ। ਪੁਸਤਕ ਰਿਲੀਜ਼

ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਾ, ਕਰਨਲ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਕਰਨਲ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਟੈਂਟ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਉਲ, ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ,

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਸਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ, ਬਾਬ ਸੰਧੂ, ਡਾ. ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਤੇ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਮਾਨ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਮਾਨ ਨੇ

ਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਜੈਸੀ ਜੈਸਮੀਨ ਨੇ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਡਿਊਟ 'ਮਾਰ ਸੋਹਣਿਆਂ ਕੈਂਚੀ' ਨਾਲ ਸੂਰੁਆਤ ਕੀਤੀ। ਮੀਂਹ ਨੇ ਸਾਉਂਡ ਸਿਸਟਮ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਮਾਈਕ ਵਿਚ ਵਿਚ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋਵਾਂ

ਕਿ ਅਜ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੈ, 'ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।' ਫਿਰ ਜੈਸਮੀਨ ਨਾਲ ਹਾਸਾ-ਠੱਠਾ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇਜ਼ ਬੀਟ ਵਾਲਾ ਗੀਤ 'ਨੱਚ ਲੈ ਹਾਣ ਦੀਏ, ਦੇ ਕੇ ਸ਼ੌਂਕ ਦਾ ਗੇੜਾ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ

ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਗਿਣਾਉਂਦਿਆਂ ਗੀਤ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ, 'ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਰਗਾ ਹੁਸਨ ਕੋਈ ਨਾ।' ਮਸਤੀ ਭਰਿਆ ਗੀਤ ਸੀ, 'ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ, ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਮੈਨੂੰ ਨੀ।' ਟਰੱਕਰ ਵੀਰਾਂ ਲਈ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਦੇ ਸਮਾਜ-ਸੇਵੀ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ (ਫੋਨ: 847-526-1520) ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਟੈਂਟ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਖੜੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ

ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਮਾਈਕ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ, 'ਜੱਟ ਨੇ ਜਿਥੇ ਝੋਨਾ ਲਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਇਥੇ ਪੈਣੇ ਨੂੰ ਹਟਦਾ।' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਗੀਤ 'ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲ ਸਾਂਭ ਸਾਂਭ

ਗੀਤ ਸੀ, 'ਦਿਨ ਰਾਤ ਟਰੱਕ ਚਲਾਵਾਂ ਤੂੰ ਵਿਹਲਾ ਦਸਦੀ ਨੀ...'

ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਅਗੇ ਵਧਾਉਂਦਿਆਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਲੱਖਣ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਹਰ ਗੀਤ ਨਾਲ ਸ਼ੋਅਰੋ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤੇ ਗੀਤ ਲੋਕ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਲੋਕ-ਤੱਬ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਕ ਸੰਗੀਤਕ ਇਕਾਗਰੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲੀ ਰੱਖਿਆ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੇ ਸੂਰੁਆਤ ਸਟੇਜ ਨੂੰ ਜਸਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਗੀਤ 'ਤੇਰੀ ਰਜਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦਾ' ਅਤੇ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਮੋ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ।

ਉਪਰੰਤ 'ਗਿੱਧੇ ਵਿਚ ਗਿੱਧਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ' ਅਤੇ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਗੀਤ 'ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡ ਕਬੱਡੀ, ਜਫਾ 'ਕੱਲੇ 'ਕੱਲੇ ਦਾ', 'ਜੁੱਤੀ ਕਸੂਰੀ...ਹਾਏ ਰੱਬਾ ਵੇ ਸਾਨੂੰ ਤੁਰਨਾ ਪਿਆ', ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦਾ ਗੀਤ 'ਇਹ ਨਾ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ' ਆਦਿ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਕਈ ਗੀਤ ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੇ।

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਗੀਤ 'ਛੱਲੇ' ਨੂੰ ਉਂਗਲੀ ਦਾ ਛੱਲਾ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾਤ ਨੇ ਛੱਲੇ ਮਲਾਹ ਦੇ ਬੇਟੇ ਛੱਲੇ ਦਾ ਕਿੱਸਾ 'ਜਾਉ ਨੀ ਕੋਈ ਮੋੜ ਲਿਆਉ' ਬੜੇ ਹੀ ਭਾਵਪੂਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਲਹਿਰ ਅਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਗੀਤ 'ਚੰਨਾਂ ਵਿਚ ਚੰਨ ਗੁਜਰੀ ਦਾ ਚੰਨ' ਰਾਹੀਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਜਦ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਉਸ 'ਮਿਰਜਾ' ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਖਾਸ ਕਰ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਗੋਂ ਬਾਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗਾਇਕ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਗਾਣੇ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 18 ਉੱਤੇ)

ਤਸਵੀਰਾਂ: ਏਸ਼ੀਅਨ ਮੀਡੀਆ

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਜਾ ਵੱਸੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਛੁੱਟੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜੇ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੱਚੇ ਜਾਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 130 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਹੇਠ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਿਊਰੋ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਪੜਤਾਲੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਕੋਈ 2000 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੀ.ਆਰ. ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਿਊਰੋ ਨੇ 20 ਵਿਭਾਗਾਂ ਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਹਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖ਼ਾਸਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ ਕਿ ਦਰਜਾ ਇਕ ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲਾ ਧਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਐਨ. ਆਰ. ਆਈ. ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 20 ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਅਫਸਰ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪੀ.ਆਰ. ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ

ਦੇ ਸੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਓਜ਼. ਨੂੰ ਵੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 9 ਸੀ.ਡੀ.ਪੀ.ਓਜ਼. ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਦੇ 18 ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅੱਠ, ਤਕਨੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਛੇ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬੋਰਡ ਦੇ ਦੋ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ ਦਾ ਇਕ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦਾ ਇਕ, ਕਲੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਇਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਬਿਊਰੋ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਬੇਹੱਦ ਅਧੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਅੰਕੜੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਸਕਿਆ ਬਿਊਰੋ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ 130 ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ, ਵਿੱਤ, ਮਾਲੀਆ, ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਸਿੰਚਾਈ, ਪੰਚਾਇਤ ਤੇ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ, ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਵਿਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਵੈਟਰਨਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਬੋਰਡਾਂ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਦਾਰਦ ਹੈ। ਕਈ ਆਈ.ਏ.ਐਸ., ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਤੇ ਹੋਰ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਨਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਬਿਊਰੋ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਭਾਗਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਕੜੇ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ।

ਹੈ। ਕਪੂਰਥਲਾ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਮੋਗਾ, ਖੰਨਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਮੇਤ ਦੇ ਬਟਾਲੀਅਨਾਂ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 21 ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੀ.ਆਰ. ਜਾਂ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ, ਹੌਲਦਾਰ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਤੇ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਚੈਕ

ਤੱਕ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਤੇ ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੀ.ਆਰ. ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਦੀ ਇਸ ਪੜਤਾਲੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰ ਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 3 ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ 3 ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕਰ ਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਤੇ 3 ਈ.ਟੀ.ਓ. ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 5, ਡੀ. ਪੀ. ਆਈ. ਮੁਢਲੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 5, ਹੋਮਿਉਪੈਥੀ, ਸ਼ੁਗਰਫੈਡ, ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ, ਖਜ਼ਾਨਾ ਤੇ ਲੇਖਾ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਪਨਸਪ ਦੇ ਇਕ-ਇਕ, ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਦੋ, ਹਾਊਸ ਫੈਡ ਦੇ ਦੋ, ਭੂਮੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦੋ ਅਫਸਰ, ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇ 5 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪਿੱਕੀ ਨੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰ ਖੜਕਾਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿੱਕੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ 20 ਮਈ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਠੀਕ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਿੱਕੀ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਜਸਟਿਸ ਅਰੁਣ ਪੱਲੀ ਮੁਹਾਰੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ

ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਬੈਂਚ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਉੱਤੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਬੈਂਚ ਇਸ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿੱਕੀ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ 16 ਮਈ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ 20 ਮਈ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

UMA TRAVELS

2535 W. Devon Ave., Chicago, IL 60659

For Lowest Fares & Reliable Service

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

Liquor Store Sale by Owner

Liquor store with Grocery, Beer, Wine and lottery in Kalamazoo, Michigan is on sale. Very good location, 2 acres of land, Huge building for extra business or storage, huge parking lot and
Monthly Sale: \$85,000+

For more info, Call (972) 838-8370

ਕੈਲਮਜ਼ੂ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਲਿਕਰ ਸਟੋਰ ਵਿਕਾਊ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਰੋਸਰੀ, ਬੀਅਰ, ਵਾਈਨ ਅਤੇ ਲਾਟਰੀ-ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੋਕੇਸ਼ਨ, ਦੋ ਏਕੜ ਦਾ ਪਲਾਟ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਿਲਡਿੰਗ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਿਜਨਸ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ

ਮਾਸਿਕ ਵਿਕਰੀ \$85,000+

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ (972) 838-8370

Wanted Tanduria, Cook & Helper

Indian Restaurant in Indianapolis, IN needs Tanduria, Cook, Waiters & Helper immediately. Good Salary, Free accommodation
Contact: Kulwinder Singh
Ph. 317-437-0367

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੁੱਕ, ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕੁੱਕ, ਹੈਲਪਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਟਰਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਮੁਫਤ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 317-437-0367

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Suitable match sought for Jatt Sikh U.S. Citizen girl, 27 yrs, 5'-6", Master's in Science & employed. The boy should be Jatt Sikh, well-educated, professionally employed from a well-settled family in California, preferably from Bay Area. Contact 510-331-4868 or email: kaur125@yahoo.com

Jatt Sikh parents seek match for US Citizen daughter, 28, 5'10", bachelors in marketing & employed. Family well settled in Wisconsin, US since 25 years. Boy should Jatt Sikh atleast 6", well-settled in career, preferably from the US or Canada. Contact: 1-414-982-5188 or wisconsinkaur@gmail.com.

INDIAN BAZAAR ਇੰਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

Ph: 317-534-5151, 916-524-0045

Punjab TimesEstablished in 2000
16th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh**Photographer**Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703**Our Columnists**

Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Major Kular
Corrpondents
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਔਰਬਿਟ ਕੇਸ: ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅੱਗੇ ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਫੂਕੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਨੌਜਵਾਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ 38 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਔਰਬਿਟ ਬੱਸ ਕਾਂਡ ਵਿਰੋਧੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤਹਿਤ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਉਪਰੰਤ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਫੂਕੇ ਗਏ।

ਕੁੱਲ ਹਿੰਦ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਮੋਗਾ ਨੇੜੇ ਔਰਬਿਟ ਬੱਸ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ ਕਾਂਡ ਲਈ ਔਰਬਿਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਔਰਬਿਟ ਬੱਸ ਕੰਪਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਟ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਬੁਨ ਬੋਲਣ ਕਰ ਕੇ ਮੰਤਰੀ ਪਦ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ, 2007 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਦਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਤਰ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਪਾਸੋਂ ਪਤਤਾਲ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ, ਮੁਕਤਸਰ ਕਾਂਡ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਿਊ ਦੀਪ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੰਡਕਟਰ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਇਕੱਠਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਡਾ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ, ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਬੁਰਜਗਿੱਲ, ਨਿਰਭੈ ਸਿੰਘ ਢੁੱਡੀਕੇ, ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾ, ਰੁਲਦੇ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸਾ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫੂਲ, ਤਰਸੇਮ ਪੀਟਰ, ਭਗਵੰਤ ਸਮਾਉਂ, ਗੁਰਨਾਮ ਦਾਉਦ, ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨਸਰਾਲੀ, ਸੰਜੀਵ ਮਿੱਟੂ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ, ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ, ਗੰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਸੰਘਾ, ਨੀਲਮ ਬਟਾਲਾ, ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਝਬੇਲਵਾਲੀ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਵੜੈਚ, ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਮਿੰਦਰ ਪਟਿਆਲਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਢੇਸੀ, ਅਜੇ ਫਿਲੌਰ ਅਤੇ ਪਾਵੇਲ ਕੁੱਸਾ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਬੱਸ ਵਿਚ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ: ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੀ

ਬੱਸ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੱਟਿਆ ਟਾਲਾ

ਮੋਗਾ: ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਔਰਬਿਟ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਲੜਕੀ ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਕੌਰ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੇਤਛਾਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਲਦੀ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਛੇ ਬੱਸ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੀ। ਬਾਣਾ ਬਾਘਾਪੁਰਾਣਾ ਦੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਸਮੇਂ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਛੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਪਤਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਸਮੇਂ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਬਠਿੰਡਾ, ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜਲਾਲਾਬਾਦ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਪਿੰਡ ਰੋਡੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲ ਪਲਾਜ਼ਾ ਦੀ ਫੁਟੇਜ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਟਾਵਰ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਵਾਰੀਆਂ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਡਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਪਨਬੱਸ ਵਿਚ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਬਾਣਾ ਕਾਨਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਕੰਡਕਟਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਥ ਸਾਥੀ ਖ਼ਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੜਕੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਲਈ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਂਸਰੋਂ ਲਾਗੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ

ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਸੀਟ ਤੋਂ ਉਠਾ ਕੇ ਬੱਸ ਦੇ ਇੰਜਣ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਬੱਸ ਨੂੰ ਬਲਾਚੌਰ ਰੁਕਵਾ ਕੇ ਉਸ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕਣ 'ਤੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਗਵਾ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਕਰਾਚੀ: ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਰਾਚੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 19 ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸਰਫਰਾਜ਼ ਬੁਗਤੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 20 ਤੋਂ 25 ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਕੁਏਟਾ ਤੋਂ ਕਰਾਚੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚੋਂ 30-35 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਮਿਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ 19 ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਲਾਇਆ ਇਕ ਹੋਰ ਦਾਅ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਬ੍ਰਾਂਚ (ਏ.ਸੀ.ਬੀ.) ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੀ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਰਾਂਚ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਖਾਤਰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਉਪਰੋਂ ਆਪਣੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਏ.ਸੀ.ਬੀ. ਦੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦਰਮਿਆਨ ਤਕਰਾਰ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੰਦਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ/ਤਬਾਦਲੇ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗਵਰਨਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਘੋਖ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਰਾਸਤੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਇਹ ਦਰਜਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਗਵਰਨਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਸਕੱਤਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਫ਼ੀਨਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਗਏ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵੱਲ ਧੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤੀ ਗੇੜਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਗ਼ੈਰ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਧਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਕੇਂਦਰ, ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ 21 ਮਈ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ

ਇਸ ਵਿਰਾਸਤੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਲੈਣਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਐਸ.ਐਚ. ਸੋਚ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਨਾਟਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਜੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਭੁੱਲਰ, ਡਾ. ਜੇ.ਐਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਗਵਰਨਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡੀ.ਐਸ. ਰਣੌਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਾਲਜ ਦੀ ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਗਵਰਨਿੰਗ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਾਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਦੇਖ ਰੇਖ ਯੂਨੈਸਕੋ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਆਉਣ ਨਾਲ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ

ਹੋਵੇਗਾ, ਕੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕਾਲਜ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਈ ਅਹਿਮ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ 1892 ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਾਰੀ 1904 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ 1911-12 ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਭਵਨ ਨਿਰਮਾਣ ਕਲਾ ਵਿਚੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਇਮਾਰਤ ਕਲਾ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ 80 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਕਲਾਕ (ਘੜੀ) ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਅਮੁੱਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਸਤਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਚਿੱਤਰ ਕਲਾ, ਖਰਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਲਜ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਦੀ ਪੀੜ ਦਾ ਵੀ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਇਥੇ ਰਿਫੂਜੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਲਾਲੀ ਵੱਲੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ

ਪਟਿਆਲਾ: ਅਕਾਦਮਿਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਲਾਲੀ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਦਿਲਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਿੰਧੂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਖਰਤਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਲਾਲੀ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਗੱਲ ਘੁੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਪਰ ਲਿਖਣ

ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੋ ਵਿਦਵਾਨਾਂ-ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ, ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਚੋਣਵਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਝ, ਬਾਬਾ ਲਾਲੀ ਨੇ 1740 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ 'ਕਪਤਾਨੀ' ਮਿਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਮੁੜ ਜ਼ੋਰ ਫੜਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਲਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਛੇਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ

ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਿਧਾਇਕ ਬੀਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ

ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਲਦੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਉਪ ਆਗੂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਵੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਨ ਬਰਾੜ, ਹਰਚੰਦ ਕੌਰ ਤੇ ਗੁਰਦਿਕਸ਼ਾਲ ਬਬਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰੇ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਆਗੂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਸਖਤ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸ ਆਗੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਇੰਨੀ ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਉਭਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿਆਸੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਰ ਤੱਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

Jet Airways, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares
available

EARLY BIRD SALE!!!!

To Advertise with Punjab Times Call: 847-359-0746

Philips-66 Truck Stop Convenience Store

For Sale or Lease

11 Pumps, 30 Trucks Parking

Diesel & Gas With Restaurant, Liquor, Lottery

Good Profit Margin

Prime Location (4 States Traffic Area
on State Hwy I-44/I-49 in Missouri)

Also available commercial bulding (SCF), partially
rented in Mohali, India
Commercial plot in business growing area
(in Walmart, Home Office area)

Serious Parties Only, Please.

Contact: 417-825-7602

Email: shaanmann5@gmail.com

ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਰਕਨਸਾਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕਿਚਨ
ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਫਰੀ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 501-309-4140

23

ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!! ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ!!!

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਿਚ
ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਖੁਲ੍ਹਾ ਗਿਆ ਹੈ

**Truck
Driving
School**

Lic. # 0027

A-One Truck Driving School

2302 South West Street, Indianapolis, IN 46225

Gurinder Nagra, Ben Singh Bashal, Gurnam Dhaliwal

Ph: 317-653-6666

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143

Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

J FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY

J FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies
and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾ ਆਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ‘ਅੱਛੇ ਦਿਨ’

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋਈਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਰੱਕ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਪੈਸਾ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਹ ਮੁਰਾਦ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗੂਠਾ ਹੀ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿੱਤੀ ਪੈਕੇਜ ਦੀਆਂ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਭੇਜੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਜੈਅੰਤ ਸਿਨਹਾ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਹੁਣ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿੱਤੀ ਪੈਕੇਜ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸਾ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਦਾ

ਮੋਦੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ: ਮਨਪ੍ਰੀਤ

ਜਲੰਧਰ: ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਸੰਕਟ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਜਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਚੰਗੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਲੰਬੇ ਹੱਥੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਰਾਜ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

ਦੇਸ਼ ਲਾਉਂਦੀ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਜੇਤਲੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੈਕੇਜ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸਗੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਝੋਨੇ ਦੇ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਪਏ ਸੋਕੇ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ 2300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਿੱਲ ਤੇ ਬੇਮੋਸਮੀ ਬਰਸਾਤ ਕਾਰਨ ਕਣਕ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ 717 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਤੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਨੇ

ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ 1.24 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲੀ ਤੰਗੀ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਫ.ਸੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਕਣਕ ਦੀ ਖ਼ਰੀਦ 50 ਫੀਸਦੀ ਘਟਾਉਣ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਵਰਗੇ

ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖੋਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ

ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਜੈਅੰਤ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬਾ ਦੱਸ ਕੇ ਵਿੱਤੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਆਮਦਨ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਹੁਣ ਅੱਠਵੇਂ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਆਮਦਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ 25,536 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ 90 ਫੀਸਦੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਆਜ ਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ 9900 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਦੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਸ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ 32 ਫੀਸਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਰਾਜਾਂ ਸਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 21 ਫੀਸਦੀ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਕਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਪੂੰਜੀ ਖਰਚਾ ਸਿਰਫ 1.4 ਫੀਸਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਰ 2.6 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਸਿਰ ਲਗਭਗ ਇਕ ਲੱਖ 24 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 17 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਸਕੀ। ਸਹਿਕਾਰੀ ਗੰਨਾ ਮਿੱਲਾਂ ਵੱਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਬਕਾਏ ਪਏ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਟੇਟ ਤੇ ਸੈਕਟਰ ਆਧਾਰਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 700 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਘੱਟ ਮਿਲਣਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੁਰਾਕ ਮਿਸ਼ਨ ਵਰਗੀਆਂ ਤਮਾਮ ਸਕੀਮਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ 10 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਵਧਾ ਕੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਣੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਣ ਦੇ

ਮੁਕਾਬਲੇ ਯੋਜਨਾਗਤ ਖਰਚੇ ਉਤੇ ਅੱਠ ਫੀਸਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾਗਤ ਖਰਚੇ ਵਿਚੋਂ 2200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਿੱਸਾ ਘੱਟ ਮਿਲੇਗਾ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 14ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚੋਂ 50 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਸੰਖਿਆ ਨੂੰ 35 ਫੀਸਦੀ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਅੰਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲੇ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ 15 ਫੀਸਦੀ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ 15 ਫੀਸਦੀ, ਆਮਦਨ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ 15 ਫੀਸਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੂੰ 15 ਫੀਸਦੀ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

ਲੋਹੜੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 2300 ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਲੂ ਤੇ ਗਰਮੀ ਦਾ ਕਹਿਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ 2300 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਸੁਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਤੇ ਉਡੀਸ਼ਾ ਵਿਚ 202 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੇ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 47.1 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤਾਪਮਾਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1636 ਹੋ ਗਈ। ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਵਿਚ ਲੂ ਕਾਰਨ 52 ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਰਨ

ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 541 ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਉਡੀਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਨਾਲ 21 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਸੱਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਮਰੀਕਾ

ਲੰਡਨ: ਵਾਟਰਲੂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਬੋਨਾਪਾਰਟ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਮਿਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਨੂੰ ਬਰੈਂਸਲਸ ਨੇੜੇ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 18 ਜੂਨ 1815 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਿਸ ਵਿਚ ਮੁਖੀ ਹੈਨਰੀ ਜੈਕਸਨ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਭੱਜ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤਤਕਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਜੇਮਸ ਮਨਰੋ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਹੈਨਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਏਗਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼

ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਕਾਪੀਆਂ ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਜਿਲਦਾਂ

ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਕੌਮੀ ਪੁਰਾਲੇਖ ਭਵਨ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਜੰਗ ਦੇ 200 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਮੌਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤਹਿਤ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅੰਬੈਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ।

ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਨੇ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਐਂਗਲੋ-ਅਮਰੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਲੈ ਲੈਂਦੇ। ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਂਟ ਹੇਲੇਨਾ ਵਿਚ ਜਲਾਵਤਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ 1821 ਵਿਚ 51 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਪਹਿਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਮੋਦੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਧ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰੇ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰਿਆਂ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ 10 ਦੌਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ 51 ਦਿਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ 37 ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰੇ ਕਰਕੇ 44 ਦਿਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ 56 ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ ਤੇ 67 ਦਿਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ 37 ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ 19 ਨਿੱਜੀ ਦੌਰੇ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ ਦੌਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ 23 ਦਿਨ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ ਦੌਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਰੱਖਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੇ 9 ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਗੇੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ, ਕੇਰਲਾ, ਉਤਰਾਖੰਡ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਸਿੱਕਮ, ਮੇਘਾਲਿਆ, ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਸ਼ਾਮਲ

ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਗੇੜਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ 23 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਦੌਰਾ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ 10 ਦੌਰੇ (ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗ਼ੈਰਸਰਕਾਰੀ)

ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੌਂ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਅੱਠ-ਅੱਠ ਦੌਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੌਰਾ 14 ਜੂਨ 2014 ਨੂੰ ਗੋਆ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦੌਰਾ 25 ਮਈ ਨੂੰ ਮਥੁਰਾ (ਯੂ.ਪੀ.) ਦਾ ਕੀਤਾ।

ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰਿਆਂ ਸਮੇਂ ਮਿਲੇ 3.11 ਲੱਖ ਦੇ ਤੋਹਫ਼ੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਿਛਲੇ 10 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 3.11 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ 65 ਤੋਹਫ਼ੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਹਿਤ ਮੰਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 19 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੂੰ 75000 ਰੁਪਏ ਮੁੱਲ ਦੇ ਮੇਜਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੋਨਾ ਤੇ ਹੀਰਾ ਜੜੇ ਕਫ਼ਲਿਕ ਮਿਲੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਟੀ-ਸੈੱਟ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਕਈ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇਕਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰਿਆਂ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਬੀਤੇ ਇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਦੌਰਾਨ 10 ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰੇ ਕਰਕੇ 17 ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ 51 ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਹਨ। ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਾਰ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੇਰੀ 15 ਜੂਨ 2014 ਨੂੰ ਭੂਟਾਨ ਫੇਰੀ ਸੀ ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦੌਰਾ 14 ਮਈ ਤੋਂ 19 ਮਈ 2015 ਤੱਕ ਚੀਨ, ਮੰਗੋਲੀਆ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦਾ ਸੀ। ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਦੇਸ਼ ਫੇਰੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਸਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਫਰਾਂਸ, ਜਰਮਨੀ ਤੇ ਕੇਨੇਡਾ ਦਾ ਨੌਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ,

ਜੋ ਕਿ 10 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ 18 ਅਪਰੈਲ 2015 ਤੱਕ ਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪੰਜ ਰੋਜ਼ਾ ਦੌਰਾ ਤੇ ਜਪਾਨ ਦਾ ਵੀ ਪੰਜ ਰੋਜ਼ਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬਰਿਕਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਬਿਤਾਏ। ਭਾਜਪਾ ਯੁਵਾ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੋਹਿਤ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਰੋਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੱਛੜੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰੇ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਉਬਾਲਾ

ਜਦੋਂ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਫੀਮ ਵਾਂਗ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝੀ ਕਿ ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿਉਂ ਸੀ? ਅਸਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਘੜੀ ਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਗੁੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਫੀਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਈ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਾਰਤੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਨੇਕ-ਦਿਲ ਮੌਲਵੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਹਿ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੂਲ ਉਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਸਰਾਰਤੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਭਰੀ ਸੱਥ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਜਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੌਲਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਅੱਗੇ ਓਥੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ 'ਸਿਆਣੇ' ਬੈਠੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਅੱਧੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਉਸ ਮੌਲਵੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਵਿੱਢ ਬੈਠੇ। ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮਾਰਕਸ ਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਭੁੱਖ-ਨੰਗ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਇਸ ਲਈ ਡੇਰਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਹੋਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਲੁਟੇਰੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਭੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੱਲ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਫੀਮ ਕਹਿਣ ਦੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦੀ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਮੱਥੇ ਮੜ੍ਹਨ ਲਈ ਧਰਮ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਫੀਮ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਲਵੀ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਸਰਾਰਤੀ ਵਾਂਗ ਇਹ ਗੱਲ ਓਦੋਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬੁਲਾਰੇ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਟੁੱਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਸੰਦ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਵਕਤ ਉਭਰਦੇ ਹਨ, ਉਭਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਹੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਓਥੇ ਮਾਹੌਲ ਸ਼ਾਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਆਪ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵੀ ਕੰਮ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਵਕਤ ਮੌਤ ਤੋਂ ਨਾ ਸਹਿਮੇ ਹੋਣ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਵਕਤ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਵੱਖਵਾਦੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਜ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੂੰਜੀਪਤੀ ਅਸੀਂ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੱਲਿਆ ਕਰੇਗੀ, ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਹਾਲ ਇਹ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਜਮਾਤ ਲੁੱਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਫੀਮ ਵਾਂਗ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਸੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਸੇ ਜਮਾਤ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਸੀ ਲੋੜ ਲਈ ਵਰਤਣ ਲਈ ਹਰ ਹੱਦ ਟੱਪਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਮੁੱਦਾ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ

ਗੁਰੂ ਮਾਸ ਉਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਹੋ ਰਾਜਸੀ ਸੋਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਰੀਬ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦੋਹਰਾ ਚਿਹਰਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹੱਤਿਆ ਰੋਕਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸੱਤਾ ਦੌਰਾਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਾਸ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵੱਧ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਪਾਠਕ ਨੇ ਸਾਡੀ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਬੜੀ ਭੱਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਅਖਬਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ, ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖੇ ਦੇ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹਿਸ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮੁਖਤਾਰ ਅੰਬਾਸ ਨਕਵੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਮੱਰਥਕ ਬਣ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਹੈ। ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਬੜੇ ਤਿੱਖੇ ਬੋਲੇ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਾਹਰ ਆਈ ਕਿ ਗੋਆ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਉਤੇ ਨਾ ਕਦੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਓਥੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਖ ਹੀ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਇਹੋ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜਸੀ ਲੋੜ ਜੋਗੇ ਮੋਰਚੇ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਇੱਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੀਟ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੁਣ ਬਾਸਮਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਰਮਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਵਪਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਤਜਰਬਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਇਕ ਫਰਮ ਘਿਓ ਵਿਚ ਗਾਂ ਦੀ ਚਰਬੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੇਚਦੀ ਫੜੀ ਗਈ ਸੀ। ਤੀਹ ਸਾਲ ਕੇਸ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਉਚੇਚਾ ਗੋਤਾ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਘਿਓ ਵਿਚ ਗਾਂ ਦੀ ਚਰਬੀ ਪਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਉਹ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਇਸੇ ਫਰਮ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੋਲਾ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪਾਉਣਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਲਿਹਾਜ਼ੂ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਅਕਾਲੀ ਭਾਈ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹੋਣੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਤਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਬਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਵਾਸਤੇ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਯੁਧਿਆ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਡੇਢ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਆਈ ਖੜੀ ਹੈ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਦੋਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਭਾਰਿਆ ਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਅੱਸੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਉਦੋਂ ਜਿੱਤਣ ਜੋਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਮੋਦੀ ਨੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਜਾਂ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਭਾਰੇ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ 'ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਮੈਂ ਆਪ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਮਈਆ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ।' ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਚੋਣ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਹੁਣੇ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਤੇ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਅਗਲੀ ਉਠਾਣ ਦਾ ਪਤਲਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਯੁਧਿਆ ਵਿਚ ਉਸੇ ਥਾਂ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਮ ਲੱਲਾ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਯੁਧਿਆ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ। ਸਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਨਗਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਯੁਧਿਆ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ, ਉਹ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਾਅਰੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਲਾ ਰਹੇ, ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਿਆਰੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ 83 ਫੀਸਦੀ ਹਿੰਦੂ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 82 ਫੀਸਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੱਲੀ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਆਮਦ ਉਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ਼ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਉਪ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੋਦੀ ਲਹਿਰ ਵੇਲੇ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੱਤਰਕਾਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਸੀ, ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਉਥੇ ਵੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲੀ ਤੇ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ 'ਅਭੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਭੀ ਨਹੀਂ'। ਜੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਗਲਪੁਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ਼ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੀ ਸੀ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਉਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਲਹਿਰ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਚਲਾਈ, ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਗਲਪੁਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੈਰ-ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਚੋਣ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਟਿਕਟ ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ਼ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਜੇਤੂ ਜਾਪਦੇ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਲਕੇ ਦੀ ਹਾਰ ਨਾਲ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ, ਬਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਚਾਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਸਮੇਤ ਇਕੱਤੀ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੀਟਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਡੱਕਾ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਕਿਸੇ ਸਥਿਰ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਵਿਖਾ ਕੇ ਜਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਭਾਜਪਾ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਫੁਲਾ ਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਤੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਵਿਖਾਵੇ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਲਈ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਹਲੀ ਨਹੀਂ। ਕਾਹਲੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੱਤਾ ਲਈ ਵਰਤ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਤਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਹੋ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਅਸਲੀ ਤਾਕਤ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰੂਪ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਲਈ ਵੀ ਸੁਖਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਜਿਹੜੀ ਲੁੱਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਧਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਫੀਮ ਵਾਂਗ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਮੋਹ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਦੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਮੰਡੀ, ਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਾਲੀ ਮੰਡੀ ਵਜੋਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਜਾਪ ਰਹੀ ਵਿਦੇਸੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਵੀ ਏਸੇ ਲਈ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸੀਸ਼ਾ ਹੈ ਇਹ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵੇਖੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਅਜੇ ਉਹ ਇਸ ਸੀਸ਼ੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਅਜੇ ਸੱਤਾ ਲਈ ਦੌੜ ਦੇ ਕੁਝ ਪੜਾਅ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

Now Open

Desi Bazar

Indian Groceries and Sweets

(Intersection of hwy 37 and 146 street)

14350 Mundy Drive, suite #200, Noblesville, IN 46060

■ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

■ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ, ਫਰੈਸ਼ ਸਨੈਕਸ, ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਗਰੋਸਰੀ 'ਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

■ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

■ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਆਰਡਰ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ

Open 7 days a week 10am to 9pm

10% discount on groceries for religious programs!!

Kitchen is opening soon!!

Ph: 317-214-7401

ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋੜ ਹੈ। *ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ *ਸਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

Restaurant Help

Immediately hiring KITCHEN HELPER & WAITER for Indian restaurant in Indiana. *Good salary and free accommodation.

*Sponsorship is available for right candidate.

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਟੋਨੀ, ਫੋਨ: 317-340-1470

ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਰਕਨਸਾਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ

ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਫਰੀ

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 501-309-4140

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 6 ਜੂਨ 2015

ਇਕੱਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਕਹਿਰ

ਇਕੱਤੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਹਿਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਣਗਿਣਤ ਸਵਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜੇ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਬੂਹੇ ਮੱਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਬੁਹਿਆਂ ਉਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਠੱਕ ਠੱਕ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਅਹੁੜ ਰਹੇ ਜਾਂ ਮਿਲ ਰਹੇ, ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਸਾਹਮਣੇ ਸੇਕ ਛੱਡਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰ ਧਿਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਧਿਰ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਸਮਝ ਕੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਗੋੜੀਆਂ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲਣੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੋਣਾ ਹੈ; ਬਲਕਿ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੋਣ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਖੁਦ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸੱਚ ਘੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਹੋਣ ਦੀ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਹੋਈ। ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੌੜਾਪਣ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੌੜਾਪਣ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਉਚਰਿਆ ‘ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ’ ਸ਼ਾਇਦ ਵਿੱਸਰ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਘਮਾਸਾਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿੱਸਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਯਾਦ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਮੁਤਾਬਕ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਭਲਵਾਨੀ ਗੋੜੇ ਮੁੱਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਅਵੱਲਾ ਘੋਲ, ਸੱਚਮੁੱਚ ‘ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ’ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਗੋਟੀਆਂ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਘਾਣ-ਦਰ-ਘਾਣ ਲਈ ਹੀ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ।

ਉਂਜ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੱਲੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਸਲਾ ਇਥੇ ਵੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੈਰ-ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਆਫਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਸਲਾ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਹੈ। ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵੀ ਛਾਪੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮਸਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਕ ਧਿਰ ਇਹ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਕਤ ਸਦਾ ਬਦਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਿਠਾ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹਰ ਅੜਿੱਕਾ ਡਾਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਕਤੌਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੈਰ ਪੈਰ ‘ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਕਹਿਰ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਵੀ ਇਸੇ ਭਾਂਜ ਕਰ ਕੇ ਜੁੜੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਦੂਣ-ਸਵਾਇਆ ਦਰਦ ਬਣ ਕੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਮਥੱਲਾ ਮਾਰੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਆਸ ਟੁੱਟਦੀ ਟੁੱਟਦੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਤ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮਸਲੇ ਦੀ ਜੂਨੇ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਆਪਾ ਬਾਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ! ਆਪਾ ਹੀ ਬਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀਆਂ ਦੀ ਜੂਨੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾਉਣੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਖੁਦ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਮਸਲਾ ਹੁਣ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀਆਂ ਉਥੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹਨ ਜਿਥੇ ਬੌਧਿਕ ਬੁਲੰਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸੌੜੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਪਿਛਾਂਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬੌਧਿਕ ਬੁਲੰਦੀ ਦੇ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਅਨੇਕ ਰਸਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਰਸਤੇ ‘ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ’ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ‘ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ’ ਉਚਰਿਆ ਹੈ; ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣੀਏ, ਫਿਰ ਕਹੀਏ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੈਰ-ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਘੜਮੱਸ ਵਿਚ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ-ਜ਼ੋਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾਈਏ ਅਤੇ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਪੀਵੀ ਜਾਈਏ। ‘ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ’ ਦਾ ਉਲਾਂਭਾ, ਉਲਾਂਭਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੀ ਇਹ ਜੋਤ ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਖਿਲਾਰੀਆਂ ਕੀਚਰਾਂ ਸਾਫ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਸੱਚ ਦੀ ਇਸ ਜੋਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੇਲਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਬੁਹਿਆਂ ਉਤੇ ਠੱਕ ਠੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣਾ ਦਰਦ ਬੂਹੇ ਠਕੋਰਦਾ ਹੈ। ਆਓ, ਸੱਚ ਦੀ ਇਸ ਦਸਤਕ ‘ਤੇ ਬੂਹੇ ਚੁਪੌਟ ਖੋਲ੍ਹੀਏ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਜੋਗੀ ਥਾਂ ਦੇਈਏ। ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਇਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਅੱਜ ਵੀ ਇਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਭਲਕ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਰਹਿਣੀ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਆਂ

‘ਵਾਈ-ਫਾਈ’ ਦੀ ਫਾਹੀ!

ਬੰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਲਾਮ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ, ਤਾਂਹੀਓਂ ਬੀ.ਪੀ. ਤੇ ਸੂਗਰਾਂ ਗੁੱਸਿਆ ਏ। ਦਿੱਤੇ ਸਾਇੰਸ ਨੇ ‘ਸੁੱਖ’ ਅਪਾਰ ਲੇਕਿਨ, ਸਬਰ-ਸਹਿਜ ਵੀ ਘਰਾਂ ‘ਚੋਂ ਨੱਸਿਆ ਏ। ਜਣਾ-ਖਣਾ ਹੁਣ ਆਪੇ ‘ਚ ਮਸਤ ਹੋਇਆ, ‘ਨਿਜਵਾਦ’ ਦੇ ਨਾਗ ਨੇ ਛੱਸਿਆ ਏ। ਹਰ ਕੋਈ ਤਣਿਆ ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ, ਤਬਲਾ ਜਿਉਂ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਕੱਸਿਆ ਏ। ‘ਟੀ.ਵੀ.-ਨੈਟ’ ਨੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁੰਨ ਪਾਈ, ਜੀਆ-ਜੋਤ ਸਭ ਅੰਦਰੀ ਵੱਸਿਆ ਏ। ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ‘ਵਾਈਫ’ ਦੀ ਗੱਲ ਮਾਰੀ, ‘ਵਾਈ-ਫਾਈ’ ਦੀ ਫਾਹੀ ‘ਚ ਛੱਸਿਆ ਏ।

ਕੁਝ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਜ਼ਲਿਮ ਸਨ, ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਮਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਵੀ ਸੀ

‘ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ’ ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਸਭ ਪੱਖ ਵਿਚਾਰਨ

ਜੂਨ ਮਹੀਨਾ ਮੁੜ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੈ। ਯਾਦ ਆਇਆ ਹੈ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ। ਮੁੜ ਗੱਲਾਂ ਤੁਰੀਆਂ ਉਸ ਖੱਫਨਾਕ ਵਕਤ ਦੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਘਰੋਂ ਗਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਪਰਤਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਦੌਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਦੇਖ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਉਸ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਣ, ਪਰਖਣ, ਵਿਚਾਰਨ ਤੇ ਪੜਚੋਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਦੁਖਦਾਈ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ, ਉਸ ਦੌਰ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਅਤੇ ਸੌਂਝੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਗੀਟੀਆਂ ਖੇਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ!

ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਉਹ ਧਿਰ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੌਰ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣਾ ਸੁਪਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਭੁਲਾਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਧਿਰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਸ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸੌਂਝੇ ਹਿੱਤ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਦੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਧਿਰ ਲਈ ਸਿੱਕੇ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਖਰਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਖੋਟਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ, ਉਸ ਦੌਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਭੁਲਾਉਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਖਰੇ ਤੇ ਖੋਟੇ ਸਿੱਕੇ ਨੂੰ ਢਾਲ ਕੇ ਨਵਾਂ ਸਿੱਕਾ ਈਜਾਦ ਕਰਨ ਦੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਖਰੇ ਹੋਣ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਖਰਚਣ ਤੇ ਵਰਤਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ।

ਸ਼ਾਇਰ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, “ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਝਿੜੀ ਉਗਾ ਦਿੱਤੀ, ਫਿਰ ਕੰਡੇ-ਕੰਡੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।” ਰਸਦੇ-ਵਸਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਝਿੜੀ ਬੀਜਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਖੁਦ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲ ‘ਚ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਝਿੜੀ ਬੀਜੀ ਸੀ, ਪਰ ਜੰਗਲ ਲਈ ਸੋਚਣ ਤੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਦੀ ਹੋਈ ਵੱਢ-ਟੁੱਕ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਿਜਾਤ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਝਾੜੀ ਦਾ ਬੀਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?

ਬੇਰ ਜੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੰਡਿਆਲੀ ਝਾੜੀ ਬੀਜਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਅਤੀਤ ‘ਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਢਾਦ ਖਾਤਿਰ ਇਸ ਕੰਡਿਆਲੀ ਝਾੜੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੂਲਾਂ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲ (ਪੰਜਾਬ) ਨੂੰ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਹੁਣ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਮੰਨਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਧਿਰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਡੇ ਉਸ ਨੇ ਖਿਲਾਰੇ ਸਨ, ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੌਰ ‘ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਅਖਬਾਰਨਵੀਸਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਜੋੜ ਲਏ ਸਨ। ਦੁਖਦਾਈ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ‘ਚੋਂ ਸੁੱਖ ਲੱਭਣ ਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਧਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕਈ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ,

ਰੋਸ ਕੀ ਕਰੀਏ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ

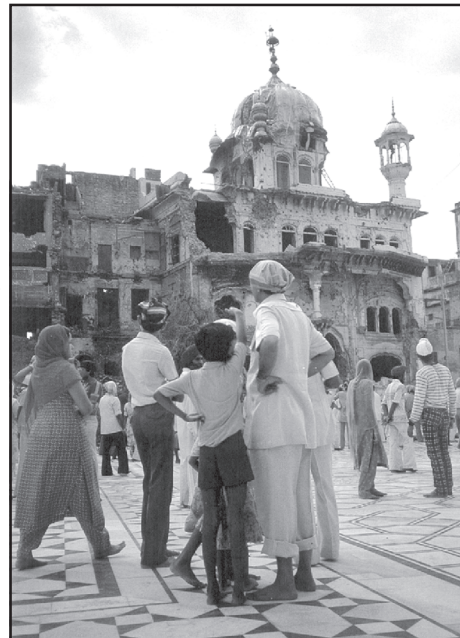
ਘ੍ਰਿਣਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ

ਵਿਹੁ ਦੇ ਕੀਤੇ ਪਲਦੇ ਰਹੇ।

ਰਤੀ ਭਰ ਵੀ ਸੇਕ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ, ਸਿਵਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧੜ ਬਲਦੇ ਰਹੇ। ਲਾਹ ਲਈ ਚੁੰਨੀ ਧੀਆਂ ਵਰਗੇ ਰੁੱਖਾਂ ਤੋਂ, ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਫਲ ਫੁਲਦੇ ਰਹੇ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਲੂ ਤਾਣ ਤੇ ਵਟਣਾ ਮਲਦੇ ਰਹੇ, ਆਖਿਰ ਉਹ ਕੱਢਣ ਬਣ ਜਲਦੇ ਰਹੇ।

ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਰਾਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਰਾਤ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਡਰਾਉਣੇ ਸੁਪਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਹੱਸਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹਨੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾ ਕੇ ਸੂਰਜ ਸੰਗ ਜਿਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈ ਕੇ ਉਪਰਾਲੇ ਵਿੱਢਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ‘ਤੇ ਪਰਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗਲ ‘ਚ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਝਿੜੀ ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਧਿਰ ਨੇ ਉਗਾਈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜੰਗਲ ਦਾ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਝਾੜੀ

ਦੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਬੋਹਰਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਖਿਲਾਰ ਲੈਂਦਾ, ਇਹ ਜੰਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਨਾਇਕ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਖਲਨਾਇਕ ਵੀ। ਇਕ ਧਿਰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਹਮਾਮ ਵਿਚ ਸਭ ਨੰਗੇ ਹਨ। ਲਾਲ, ਭਗਵੇਂ, ਨੀਲੇ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਇਕੋ ਬੈਲੀ ਦੇ ਚੱਟੇ-ਵੱਟੇ ਹਨ।

ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਕਾਮਰੇਡਾਂ, ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ, ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਭਾਜਪਾਈਆਂ ਸਮੇਤ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ‘ਚੋਂ ਲਹੂ ਸਿੰਮਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਲਹੂ ਸਿੰਮਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਲੱਗੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਉਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖਰੀਡ ਆ ਢੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਜ਼ਖਮ ਅਜੇ ਵੀ ਅੱਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਾਬੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੁਖਦਾਈ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਿਹਤਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੋ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾਸੂਰ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਜ਼ਖਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਟ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਜੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਠੀਕ ਕਰਨੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਰਨੇ ਹੀ ਪੈਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਖਾਤਕੂ ਧਿਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਮੁਢਾਦ ਛੱਡ ਕੇ ਅਤੀਤ ਵਿਚ

ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਮੰਨਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਲੇ ਦੌਰ ‘ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਤੇ ਉਥੇ ਦੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਡੀ.ਸੀ. ਰਹੇ ਸ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ‘ਚ ਹਾਲਾਤ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵੀ ਮਿਲੀ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋਣਾ ਪਿਆ, ਉਸ ਦੌਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਇਕ ਸ਼ੋਅਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ- ‘ਕੁਝ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮ ਸੀ, ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਮਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਵੀ ਸੀ।’ ਇਸ ਸ਼ੋਅਰ ‘ਚ ਦਰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਵੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਸੱਚ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋ ਕੇ ਅਗਲਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ।

ਸੌਂਝੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਧਿਰ ਸਰਕਾਰੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ ਦੋਹਾਂ ਪੁੜਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੜ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹੋ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ‘ਚ ਹੋ ਰਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ‘ਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਠਰੱਥੇ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ, ਨਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਰਗਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਵੇ।

ਵਿਕਾਸ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦਵੰਦਵਾਦ ਦਾ ਦਾਮਨ ਫੜਿਆਂ ਹੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ‘ਚ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕੁਝ ਸੁਣਨ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਾਈ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਉਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣੇ

ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਖਾਤਕੂ ਧਿਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸਭ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਅੰਨੇ ਵਿਰੋਧ ਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਸਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਬੋਹਰਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬਣ ਕੇ ਖਿੱਲਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣੇ ਮਸਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਦੇ ‘ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ’ ਲਹਿਰ ਚੱਲੀ, ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਬਣੀ, ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣੀ, ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੋਇਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠੀ, ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਦੌਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਉਬਾਲ ਆਇਆ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਥੇ ਦੇ ਉਥੇ ਹੀ ਹਨ, ਮਸਲੇ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ‘ਚ ਕੋਈ ਲਾਵਾ ਫੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਇਹ ਨਾ ਲਿਖਣਾ ਪਵੇ,

ਨਾ ਕੰਮ ਆਏ ਚਰਖੇ ਦੇ,

ਨਾ ਡੋਲੀ ਨਾ ਸੰਦੂਕਾਂ ਦੇ।

ਬਣ ਗਏ ਰੁੱਖ ਨਿਮਾਣੇ ਦਸਤੇ,

ਸੰਗੀਨਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ।

ਨਾ ਧੂਣੀ ਦੀ ਅੱਗ ਬਣੇ,

ਨਾ ਸ਼ੌਂਕ ਬਾਲਣ ਚੁੱਲਿਆਂ ਦਾ।

ਨਾ ਕੰਮ ਆਏ ਚਕਲੇ ਦੇ,

ਨਾ ਫੂਕਣੀ ਦੇ ਨਾ ਫੂਕਾਂ ਦੇ।

ਬਣਦੇ ਬਣਦੇ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ,

ਤਖਤਾ ਬਣ ਗਏ ਫਾਂਸੀ ਦਾ।

(ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ ਸਿੰਧੂ)

ਹੁਣ ਅੰਬੇਡਕਰ-ਪੇਰੀਅਰ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉਤੇ

ਅੰਬੇਡਕਰ-ਪੇਰੀਅਰ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਛਾਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂਤਵ+ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਕ ਹੈ।... ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੰਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅੜਿੱਕਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਰੈਡੀਕਲ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਗਰੋਹਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਛਾਖੜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਬਾਦਲੀਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਯਾਦਵਪੁਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਦਿ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ-ਖ਼ਿਆਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਰੁਪ ਮੁੱਖ-ਧਾਰਾ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਕੈਂਪ ਵਿਰੁਧ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ-ਸਿਆਸੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵ-ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੋਹਰੀ ਟੁਕੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ।

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਗਵੇਂ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਵਲੋਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਣਐਲਾਨੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਮਹੂਰੀ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਹਾਲੀਆ ਉਘੜਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. (ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ) ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ‘ਅੰਬੇਡਕਰ-ਪੇਰੀਅਰ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ’ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਜਾਗਰੂਕ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਗਰੁਪ ਹੈ ਜੋ 14 ਅਪਰੈਲ 2014 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਮਨੋਰਥ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸੂਝ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਰੁਪ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਇਸ ਚੌਖਟੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਖਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਵਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਏ ਹਨ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਸ ਚਰਚਾ ਗਰੁਪ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪਈ ਜਦਕਿ ਉਥੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਿਆਸੀ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਗਰੁਪ ਵੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਮਨਪਸੰਦ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਵਰਗੇ ਗਰੁਪਾਂ ਦੀਆਂ ਹਮਲਾਵਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀਆਂ? ਸਿਰਫ਼ ਅੰਬੇਡਕਰ-

ਪੇਰੀਅਰ ਗਰੁਪ ਦੀਆਂ ਸੰਵਾਦ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁਫ਼ਦੀਆਂ ਹਨ?

ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਬੇਨਾਮ ਖ਼ਤ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ‘ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ‘ਐਸ.ਟੀ., ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲੇ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਉਕਸਾ ਕੇ ਜਾਤ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ...ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।’ ਖ਼ਤ ਵਿਚ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੈਅੰਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅਤੇ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ, 14 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਇਸ ਗਰੁਪ ਨੇ ਅੰਬੇਡਕਰ ਜੈਅੰਤੀ ਮੌਕੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਪਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਡਾ. ਆਰ. ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਗੋਪਾਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵਕਤਾ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਰਚ 2015 ਵਿਚ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਾ-ਮਾਹਰ ਡਾ. ਚਮਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦਲਿਤ ਸਾਹਿਤ ਉਪਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਫਟਾਫਟ ਸੰਸਥਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਖ਼ਤ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ‘ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ.-ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ

ਅੰਬੇਡਕਰ ਪੇਰੀਅਰ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁਪ ਵਲੋਂ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਤੋਂ ਪੈਂਫਲੈਟ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ’ ਵਿਚ ਜੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਮੁਖੀ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਇਰਾਨੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁਪ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਕੁਝ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਖ਼ਤ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਖ਼ਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਡੀਨ ਨੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਅੰਬੇਡਕਰ-ਪੇਰੀਅਰ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਨੂੰ ਈ-ਮੇਲ ਭੇਜ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਸਥਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਗਰੁਪ ਉਪਰ ਲਗਾਏ ‘ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ’ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਗਰੁਪ ਵਲੋਂ ਇਸ ਬਾਬਤ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਨਾਂ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬੇਨਾਮੀ ਖ਼ਤ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁਪ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਕੀ ਹਨ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਵਿਆਪਕ ਹਮਲਾਵਰ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕਦੇ ਤਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਮਰੀਕੀ ਵੈਡੀ ਡੋਨੀਗਰ ਦੀ

ਕਿਤਾਬ ਬੁੱਕ ਸਟੋਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਤਾਮਿਲ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਡਰਾ-ਧਮਕਾ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਦੀਨਾਨਾਥ ਬਤਰਾ ਦੀਆਂ ਵਾਹਯਾਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਕੂਲੀ ਸਿਲੇਬਸ ਉਪਰ ਬੋਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਆਏ ਦਿਨ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਕੈਂਪ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਰਜਮਾਨ, ਸਾਧਵੀ ਜਾਂ ਸਾਧ ਬੇਖੋਫ਼ ਜ਼ਹਿਰ ਉਗਲਦਾ ਹੈ।

ਅੰਬੇਡਕਰ-ਪੇਰੀਅਰ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਉਠੇ ਰੋਹ ਦੀ ਝਲਕ।

ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਕੈਂਪ ਦੇ ਅਸਲ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ ਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਦਾ 125ਵਾਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਉਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਖਰਚਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਉਹ ਘਰ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅੰਬੇਡਕਰ ਕਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, 197 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਅੰਬੇਡਕਰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਟਰ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਅਤੇ 99 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਲੀਪੁਰ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ); ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅੰਬੇਡਕਰ-ਪੇਰੀਅਰ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁਪਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਹੈ। ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁਪ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚ ‘ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਮਦਰਾਸ’ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਵਰਗੇ ਪਿਛਾਹਿਤ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੇ ਗਰੁਪ ਦੀ ਵੈਬ-ਸਾਈਟ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਉਭਰਵੇਂ ਰੂਪ ‘ਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਜਾਬਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁਪ ਉਪਰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸਿਆਸੀ ਹੈ। ‘ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ’, ‘ਧਰੁਵ’ ਅਤੇ ‘ਸੰਤੁਲਨ’ ਵਰਗੇ ਪਿਛਾਹਿਤ ਗਰੁਪ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਗਰੁਪ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਮਾਫ਼ ਹਨ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸਬਾਪਤੀ ਦੇ ਭਗਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਾਹਿਤ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਰਾਸ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤਾਂ ਖ਼ੁਦ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਭਗਵੇਂ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅੰਬੇਡਕਰ-ਪੇਰੀਅਰ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਛਾਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂਤਵ+ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਕ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੀਲੇ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਕੈਂਪਸਾਂ ਅੰਦਰ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਮੈਂਸ ਬਣਾਏ ਜਾਣ, ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲਿਖਵਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪਿਛਾਹਿਤ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁਪਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਉਸ ਵਲੋਂ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੰਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅੜਿੱਕਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਰੈਡੀਕਲ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਗਰੋਹਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਛਾਖੜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਬਾਦਲੀਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਯਾਦਵਪੁਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਦਿ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ-ਖ਼ਿਆਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਰੁਪ ਮੁੱਖ-ਧਾਰਾ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਕੈਂਪ ਵਿਰੁਧ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ-ਸਿਆਸੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨ ਅਤੇ

ਤੁਸੀਂ ਦੁਖਦੀ ਰਗ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ...

ਆਖ਼ਿਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅੰਬੇਡਕਰ-ਪੇਰੀਅਰ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ (ਏ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ.) ਵਿਚ ਐਸਾ ਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਈ.ਟੀ.ਟੀ. ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਡੀਨ ਆਫ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਨੂੰ ਐਨਾ ਭੈਭੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਕਤਰਫ਼ਾ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨੀ ਪਈ?

ਇਸ ਦੀ ਜੋ ਵਜ੍ਹਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੇਵਕੂਫ਼ੀ ਭਰੀ ਸੀ, ਅਖੇ, “ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।” ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ‘ਸਿਆਸੀ’ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹੀ ਗੱਲ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ ਵਰਗੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਉਪਰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਇਕ ਐਸੇ ਵਕਤ, ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅੰਬੇਡਕਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਰੇਆਮ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਘਿਨਾਉਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਖ਼ਾਸ ਆਦਮੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਐਸੇ ਵਕਤ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਘਰ-ਵਾਪਸੀ ਮੁਹਿੰਮ (ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ‘ਸ਼ੁੱਧੀ’ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸੱਜਰਾ ਚਿਹਰਾ) ਵਿੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ‘ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ’ ਵਿਚ

ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਉਪਰ ਅਰੁੰਧਤੀ ਰਾਏ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਐਸਾ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਸੱਚੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਖੈਰਲਾਂਜੀ ਵਿਚ ਸੁਰੇਖਾ ਭੋਟਮਾਂਗੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਐਸਾ ਕਿਉਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਦਲਿਤ ਦੇ ਫ਼ੋਨ ਵਿਚ ਅੰਬੇਡਕਰ ਬਾਰੇ ਗੀਤ ਦੀ ਰਿੰਗਟੋਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਏ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਦੀ ਮਾਨਤਾ

ਕਿਉਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇਖ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਜਗ੍ਹਾ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਆਲਮੀਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣ ਦਰਮਿਆਨ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਏ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ- ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅੰਬੇਡਕਰ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਹੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ‘ਤੇ ਆ ਗਏ। ਇਹੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਵੀ.ਸੀ.ਕੇ. (ਵਿਦੁਸ਼ਲਾਈ ਚਿਰੁਥਾਈਗਲ ਕਾਚੀ) ਦਾ ਇਹ ਐਲਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਮੁਸਲਿਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਏ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨਾ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ‘ਮਾਨਤਾ’ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਕਿ ਐਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਗੰਢਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਗੰਢੇ; ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਅਨੇਕ ਲੋਕ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਗੰਢਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ-ਮੂੰਹੋਂ ਸੱਪ ਬਾਬਤ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬੜੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਅਖੇ, ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਹ ਦੋ-ਮੂੰਹਾਂ ਲੜ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਬੰਦਾ ਮਰਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਸਾਲ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਆ ਕੇ ਲੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਖ ਪਿੰਡੇ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੱਪ ਦੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਥਾਂ ਜੋ ਜ਼ਖਮ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਤੋਂ ਉਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਰ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਿਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਿਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੂਨ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਜੋ ਜ਼ਖਮ ਦਿੱਤੇ, ਇਹ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤਕ ਔਲੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਦਰਅਸਲ ਜੂਨ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੀ ਵਿਉਂਤਕਾਰ ਤਤਕਾਲੀ ਹਕੂਮਤ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਫਨੀਅਰ ਸੱਪ ਵੀ ਬਣੀ ਤੋਂ ਦੋ-ਮੂੰਹਾਂ ਵੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੇ ਅੱਗੜ-ਪਿੱਛੜ ਜੋ ਦਿਲ-ਕੰਬਾਉ ਵਾਕਿਆਤ ਵਾਪਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਉਹ ਹਕੂਮਤ ਫਨੀਅਰ ਸੱਪ ਹੀ ਹੋ ਨਿਬੜੀ ਜਿਸ ਦੇ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆਂ ਬੰਦਾ ਘੜੀਆਂ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਢੇਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਤਿ ਭੀਹਵਾਲੇ ਦੌਰ ਪਿੱਛੇ 'ਤੇ ਹੱਥਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਿਉਂਦੇ ਬਚ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਹ ਜਾਬਰ ਸਰਕਾਰ, ਦੋ-ਮੂੰਹਾਂ ਸੱਪ ਹੀ ਸਮਝੋ। ਜਦ ਵੀ ਜੂਨ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਨਿਆਂ 'ਤੇ ਪਏ ਜ਼ਖਮ ਫਿਰ ਰਿਸਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਾਲਾ ਦੌਰ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਉਸ ਜ਼ੁਲਮ-ਓ-ਤਸੱਦਦ ਭਰੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰੂਹ ਨਪੀੜੀ ਗਈ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਪੀੜਾਂ ਨੇ ਰੁਆਇਆ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਝੱਲਣੇ ਪਏ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਲਿਸ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਅਣ-ਮਨੁੱਖੀ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਨਕਾਰਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁੱਕਾ ਬਚਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬਲ ਰਹੀ ਅੱਗ ਦਾ ਸੋਕ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਚਾਹੇ ਖਾੜਕੂ ਧਿਰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਲਾਂ ਨਾਲ, ਸਿੰਧਾਂ ਜਾਂ ਅਸਿੰਧਾਂ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਪਿਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤਾ।

ਜਦ ਵੀ ਜੂਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਚੰਦਰੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਵਾਕਿਆਤ ਰਿਸਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋਚਦਿਆਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੇਲਾ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਕੰਬਣੀ ਵੀ ਛਿੜਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਬਚ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰ ਮੈਂ ਮੌਤ ਨੂੰ 'ਵਾਜ਼' ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸੁਣੀ ਨਾ।

ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਅਣ-ਮਨੁੱਖੀ ਤਸੱਦਦ ਦੀਆਂ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਆਮ ਹੀ ਸੁਣੀ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਦਰਦਨਾਕ ਵੇਰਵੇ

ਜਦ ਜੂਨ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ...

ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਕੇ ਆਏ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਦੋਸਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਮੈਂ ਵੇਖ ਲਈ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੱਛੇ ਪਏ ਤੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਹਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐਨੀ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਐਫ. ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਿਆਂ ਉਤੇ ਤਸੱਦਦ ਢਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ? ਉਸ ਨੇ ਮਰਕੁਲਾਂਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਲਸੀਏ ਹੀ ਯਮਦੂਤਾਂ ਵਾਂਗ ਚਿੰਬੜਦੇ ਆ ਭਰਾਵਾਂ! ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਘਰੇ ਆ ਕੇ ਆਮ ਜਿਹੀ ਲਕੀਰੀ ਕਾਪੀ ਵਿਚੋਂ ਵਰਕੇ ਪੁੱਟ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਿਰਲੇਖ ਰੱਖਿਆ- 'ਧਰਮ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ'। ਥੱਲੇ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖੀ:

...ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੋਲ 'ਗੁਨਾਹਗਾਰਾਂ' ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਯਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਤ-ਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਪੁੱਠੇ-ਸਿੱਧੇ ਕੌਮ ਮ੍ਰਿਤ-ਲੋਕ ਵਿਚ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਹਲੂ ਵਿਚ ਪੀੜਨ, ਤਪਦੇ ਤੇਲ ਦੇ ਕਤਾਹਿਆਂ ਵਿਚ ਤਲਣ ਅਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕੋਰਤੋ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਭਰਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਧਰਮ ਰਾਜ ਆਪਣੇ ਪੀ.ਏ. ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਲਿਖਾਉਂਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ 'ਐਡ' ਦਿਓ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੋਸਟਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਜਵਾਨ ਹੀ ਅਪਲਾਈ ਕਰਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤ-ਲੋਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੌਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਯਮਦੂਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਪੁਲਿਸ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰਾਂ' ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸੁਣ ਕੇ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੌਮ ਹੀ ਛੱਡ ਗਏ ਨੇ।

ਯਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਜੋਬ ਲਈ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਭੇਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਹ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਰਸ ਜਾਂ ਰਹਿਮ ਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਮੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮਰੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਕਲ-ਸੂਰਤੋਂ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਵਰਗੇ ਲੱਗਣ, ਧਰਮ ਕੌਮ ਦਾ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਮੋਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋਣ। ਮਾਂ ਭੈਣ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬੁੱਚੜਾਂ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ...ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ।

ਗੱਲ ਕੀ, ਤੱਤੀ ਤੱਤੀ ਤਹਿਰੀਰ ਦੇ ਛੇ-ਸੱਤ ਸਫ਼ੇ ਲਿਖ ਕੇ, ਸਵੇਰੇ ਜਾਡਲੇ ਡਾਕਖਾਨਿਓਂ 'ਅਜੀਤ' ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਇੰਜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ ਉਬਾਲ ਕੱਢ ਲਿਆ, ਪਰ ਅਗਲੇ ਐਤਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੀਰੋਵਾਲ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਥੇ ਸੰਤ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਆਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ

ਕਹਿਰ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ!' ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਾਂਗ, ਮੇਰੀ ਉਹ ਲਿਖਤ 'ਅਜੀਤ' ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਮੋਟੇ ਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਛਪੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦਾ ਸਕੈਚ ਵੀ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘਬਰਾ ਵੀ ਗਿਆ। ਕਿਤੇ 'ਹਾਸੇ ਦਾ ਮਤਾਸਾ' ਹੀ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਸੰਤ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ-ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਦੁਜੀ ਘਟਨਾ ਵੀ ਬੀਰੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਲਾਗੇ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਾਡਲੇ ਦੀ ਨਹਿਰ ਕੋਲ ਇਕ ਜਾਣੂ ਨੌਜਵਾਨ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 'ਫਰਾਰ' ਦੱਸ ਕੇ ਲਾਪਤਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਪਿੱਛੇ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬੈਲਾ ਲੱਦ ਦਿੱਤਾ। 'ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਛਹਿਰੇ ਹੀ ਆ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਮਾਨ ਬੀਰੋਵਾਲ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਚੁਰ ਚੁਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਨੇ ਮੈਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਾਈਕਲ ਕਮਾਦ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਖਾਦ ਵਾਲਾ ਬੈਲਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੋਹ ਟੋਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ 'ਸਮਾਨ' ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਸੀਤੇ ਹੋਏ ਕਛਹਿਰੇ ਹੀ ਹਨ।

ਜਿਉਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਾਈਕਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੋਡ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ, ਮੋਹਰੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦਾ ਨਾਕਾ ਲੱਗਿਆ ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਮੁਠੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਚੱਕਰੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਗਈ, 'ਐਨੇ ਕਛਹਿਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਲਈ ਹੀ ਭੇਜੇ ਹੋਣਗੇ।...ਕਿਸੇ ਮੁਖਬਰ ਨੇ ਪਿੱਛਿਉਂ ਸੂਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ...ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਬਚਦੇ ਕਿਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੀ...' ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬੈਲਾ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਕਛਹਿਰਿਆਂ ਦਾ ਢੇਰ ਫਰੋਲਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਾਂ ਕਿ ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਵਿਚੋਂ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਖਤਰਨਾਕ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਨਿਕਲ ਆਵੇ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਰੋਲਾ-ਫਰਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਕਛਹਿਰੇ ਹੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਕ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਵਾਲਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਯਿਹ ਤੁਮ ਆਤੰਕਵਾਦੀਓਂ ਕੇ ਲਿਏ ਲੋਕਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ਨਾ?'

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰੱਬ ਨੇੜੇ ਕਿ ਘਸੁੰਨ! ਜੇ ਘਸੁੰਨ ਵੀ ਆਮ ਵਰਗਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਮੌਤ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਕਦੇ ਕਦੇ ਰੱਬ ਵੀ ਕੋਈ ਬਿਧ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਦੀ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਅਚਾਨਕ

ਸੜਕ ਕੰਢੇ ਗੱਡੇ ਹੋਏ ਮੀਲ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਪੈ ਗਈ ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਰੋਵਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਇਸ਼ਹਿਤਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਕਦਮ ਗੱਲ ਅਹੁੜੀ, "ਨਹੀਂ ਸਰ, ਇਹ ਤੋਂ ਹਮਾਰੇ ਉਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਲੇ ਜਾਨੇ ਹੈ।" ਮੈਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਸ ਰਹੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੱਲ ਹੱਥ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਪੰਗਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, "ਤੋਂ ਤੁਮ ਟੇਲਰ ਹੋ?"

ਰੋਬ ਕਛਹਿਰੇ ਸਿਉਣੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੈਂ, ਹਿੰਮਤ ਜਿਹੀ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਅੱਧਾ ਸੱਚ ਅੱਧਾ ਬੂਠ ਬੋਲਦਿਆਂ 'ਹਾਂ ਜੀ ਸਰ' ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ 'ਉਠਾਓ ਔਰ ਭਾਗੋ' ਦਾ ਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਨਾਲ ਸਾਹ ਰਲਿਆ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੱਕ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਜਦ ਮੈਂ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਕੈਰੀਅਰ ਤੋਂ ਬੈਲਾ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟਿਆ, ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਕਛਹਿਰੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ 'ਅਸਲਾ' ਹੀ ਸੀ, ਪਰ 'ਜਾਨ ਬਚੀ ਔਰ ਲਾਖੋਂ ਪਾਏ' ਵਾਲਾ ਕਥਨ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ।

ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਾਦਸਾ, ਜੂਨ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰਿਆ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡੋਂ ਬੇਟ ਦੇ ਪਾਸੇ ਦਰਿਆ ਸਤਿਲੁਜ ਕੰਢੇ ਵਸਦੇ ਪਿੰਡ ਤਾਜੇਵਾਲ ਵਿਖੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ। ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਏ ਨੇ ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਤੱਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਦਿੱਤੇ, "...ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਅਜੇਕੀ ਹਾਕਮ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵਿਚ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਰੂਹ ਆ ਵਸੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੂਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵੇਗੀ...ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਕਲਾ ਵਰਤਾਏਗਾ..." (ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬਾਤ ਫਲਨੀ ਫਲਨੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ 'ਵਾਕ' ਸਿੱਖ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਆਮ ਬੁਲਾਰੇ ਬੋਲਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।)

ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਇਹ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਬੋਲ ਲਾਗੇ ਹੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਉਪਰ ਗਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਅਰਧ ਸੈਨਿਕ ਬਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਵੀ ਪੈ ਗਏ। ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਉਦੋਂ ਈ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਜਦ ਜਲੋਬੀਆਂ ਖਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਫੌਜੀ ਗੱਡੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜਿਪਸੀ ਰੁਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫੌਜ ਜਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲੀ ਜਾਂ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ
ਫੋਨ: 408-915-1268

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੋ ਫੌਜੀਆਂ ਤੇ ਦੋ ਕੁ ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਲਈ ਪੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਭਿੰਡਰ 'ਲਾਸਟ ਨੇਮ' ਵਾਲਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਪੁੱਛਦਾ-ਪੁਛਾਉਂਦਾ ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਆ ਖੜ੍ਹਿਆ। ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਟੈਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਗਿਆ।

"ਜਥੇਦਾਰ! ਹੱਸ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ...ਉਤੋਂ ਅੱਗ ਵਰ੍ਹਨ ਡਰੀ ਜੇ। ਜਦ ਤੂੰ ਲੈਕਚਰ ਝਾੜਦੇ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਫੌਜੀ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਾ ਲੱਗੀ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕਦਮ ਕੰਨ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਯਿਹ ਕਯਾ ਬੋਲਤਾ ਪੀ.ਐਮ. ਕੇ?...ਮੈਂ ਕਹਿ'ਤਾ ਕਿ ਸਰ, ਯਿਹ ਕੋਈ ਕਾਂਗਰਸ ਕਾ ਲੀਡਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਕਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰ ਰਹਾ ਹੈ, ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕੋ ਬਚਾ ਲਿਆ..."

ਜਦ ਵੀ ਜੂਨ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਛਾਤੀ ਦਾ ਨਾਸੂਰ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਉਕਤ ਵਾਕਿਆਤ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਭਲਾ 'ਅਜੀਤ' ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਮੇਰਾ ਲੇਖ ਕਿਸੇ ਜ਼ਾਲਮ ਪੁਲਸੀਏ ਦੀ ਨਜ਼ਰੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ 'ਮੁਕਾਬਲਾ' ਬਣਿਆ ਹੋਣਾ ਪੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਅਤੇ ਤਾਜੇਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅਬਦਾਲੀ ਧਾੜਵੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਮੌਤ ਨੂੰ 'ਵਾਜ਼' ਮਾਰਨ ਦੇ ਤੁਲ ਸਨ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਣਸੁਣੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ 'ਤੇ ਸ. ਭਿੰਡਰ ਵਰਗੇ ਰਹਿਮ ਦਿਲ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕੋਈ ਨਿਰਦਈ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਖਾਜਾ ਬਣਨ ਲਈ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਣਾ ਸੀ।

...ਦੋ-ਮੂੰਹੋਂ ਸੱਪ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਚੜ੍ਹਦੇ ਜੂਨ ਰਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਐ! ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੇ

ਫਸਲ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਬੀਜ ਗਏ ਓਂ, ਵਧੇ-ਫੁਲੇਗੀ ਪਵੇਗਾ ਬੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਖੂਨ ਦੀ ਮਹਿਕ, ਬਾਦੇ ਸਬਾ ਬਣ ਕੇ, ਮੁਰਦਾ ਰੂਹਾਂ 'ਚ ਭਰੇਗੀ ਸਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਜਾਈ ਤੁਹਾਡੀ, ਵੇਖੋ, ਲਿਆਵੇਗੀ ਰੰਗ ਜ਼ਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਹੱਕ-ਹਕੂਕ ਦੇ ਲਈ, ਮੁੱਲ ਪਵੇਗਾ ਉਹਦਾ ਜ਼ਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਸੁੱਤੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨੀਂਦਰੇ ਜਗਾਉਣ ਦੇ ਲਈ, ਮਰਨਾ ਪੈਵੇ ਵਾਂਗਣ ਮਨਸੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਬੇਗ਼ੈਰਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਵਾਂਗਣ ਕਫ਼ੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਜਿਸ ਕੌਮ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਅਣਖ ਮਰ ਜਾਏ, ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਏ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਜ਼ਖਮ, ਦਾਸਤਾਂ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣ ਰਿਸਦੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਣ ਜਾਣ ਨਸੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਸ਼ਹੀਦ ਸਦਾ ਹੀ ਜੱਗ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਜਿਉਂਦੇ, ਬਣਦੇ ਕੌਮ ਦੇ ਨੇ ਚਸ਼ਮੇ-ਨੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਸੱਚ ਦੀ ਸ਼ਮੂਾਂ ਤੇ ਸੜਦੇ ਨੇ ਭੰਮਟ ਬਣ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਰੂਰ ਇਕ ਦਿਨ।
 ਸ਼ਮੂਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੋਈ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਸਕਦਾ, ਬੁੱਝ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਮੱਚਦੀ ਜ਼ਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।

ਰਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਕਦਮ ਉਰੀ, ਮੋਹਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਜ਼ੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਹੀਲੇ ਸਾਰੇ ਜਦੋਂ ਸਿਰਾਂ ਤੋਂ ਟੱਪ ਜਾਵਣ, ਤੇਗ ਚੁੱਕਣੀ ਜਾਇਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਝੰਡੇ ਹੱਕ, ਸੱਚ, ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਝੁਲਦੇ ਨੇ, ਤਿੜਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਝੂਠ, ਗ਼ਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਬੇ-ਹੁਰਮਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੋਏ ਨੇ ਚਕਨਾ-ਚੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਨਾ ਕੋਈ ਬਚਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਬਚੇਗਾ ਕੋਈ, ਚੁੱਕਿਆ ਜਿਨ੍ਹੇ ਵੀ ਕਦੇ ਫਤੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਜੇਲ੍ਹੀਂ ਬੈਠਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਲੰਘੀ, ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਭੁੱਖੇ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ, ਰਹਿਬਰਾਂ ਤਾਈਂ, ਸਮਝਣਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਪੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਘਰ ਦੇ ਦੀਵਿਆਂ ਤੋਂ, ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ, ਸੱਚ ਆਵੇਗਾ ਬਾਹਰ ਜ਼ਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 'ਕੌਮਾਂ' ਉਹ ਹੀ ਜਹਾਨ 'ਤੇ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਮਰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਕਰਮ-ਧਰਮ ਸਾਰਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਬਾਂਹ ਫੜਦਾ ਏ ਜਾਹਰ-ਜ਼ਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਤੁਹਾਡੇ ਲਹੂ ਦੀ ਲਾਲੀ ਦੀ ਲੋਅ ਅਸਾਡੇ, ਹਨੇਰੇ ਰਾਹਵਾਂ 'ਚ ਵੰਡੇਗੀ ਨੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।
 ਇਹ ਕਾਫਲਾ, ਸਿਰਲੱਥ ਮਰਜੀਵਤਿਆਂ ਦਾ, ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਬਰ-ਜ਼ਰੂਰ, ਇਕ ਦਿਨ।

-ਚੰਨ

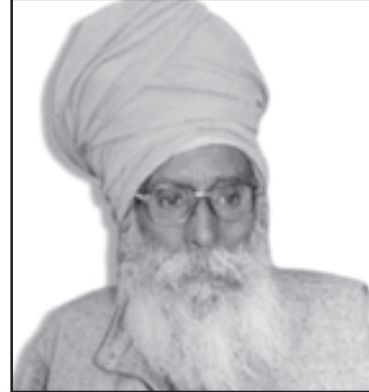
ਫੋਨ: 908-788-8427

ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ

ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਉਹਦੇ ਨਾਮ ਦੇ
 ਤਿੰਨੇ ਬੜੇ ਮਹਾਨ।
 ਨੈਣ-ਨਕਸ਼ ਉਹਦੇ ਚਿਤਰਦੇ
 ਜੀਵਨ ਕਰਨ ਬਿਆਨ।
 ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਦਾ ਸੂਰਮਾ,
 ਨਾ ਤੱਕਿਆ ਲਾਭ ਤੇ ਹਾਨ।
 ਗਿਆਨਵਾਨ ਇਨਸਾਨ ਸੀ
 ਉਹ ਵੰਡਦਾ ਰਿਹਾ ਗਿਆਨ।

‘ਭਗਤ’ ਪਿਆਰਾ ਰੱਬ ਦਾ
 ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸਭ ਦਾ।
 ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਹਦੇ ‘ਤੇ ਢੁੱਕਦਾ
 ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਹਦੇ ‘ਤੇ ਫੱਬਦਾ।
 ਖਲਕਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ
 ਦੁਖੀਏ ਰਿਹਾ ਉਹ ਲੱਭਦਾ।
 ਯਤੀਮਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਅਪਾਹਜਾਂ ਨੂੰ,
 ਦਿਸਿਆ ਸੀ ਰੂਪ ਉਹ ਰੱਬ ਦਾ।

ਅਜਨਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ
 ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਪਹਿਚਾਣਦਾ।
 ਪਿਆਰੇ ਜਿਹੇ ਅਪਾਹਜਾਂ ਦਾ
 ਦੁੱਖਤਾ ਸੀ ਉਹ ਜਾਣਦਾ।
 ਕਰੀਬ ਨਹੀਂ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ,
 ਬੱਸ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਸੀ ਮਾਣਦਾ।

ਰੂਹ ਸੀ ਉਹ ਭਗਤ ਦੀ,
 ਰੂਪ ਸੀ ਇਨਸਾਨ ਦਾ।

‘ਪੂਰਨ’ ਸੀ ਉਹ ਏਸ ਲਈ
 ‘ਪੂਰਨ’ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਂਵਦਾ।
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਗ ਜੀਵਦਾ
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਰਸ ਪਾਂਵਦਾ।
 ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸੀ ਵਾਚਦਾ,
 ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਾਈਂ ਸਰਾਂਹਵਦਾ।
 ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸੀ,
 ਸਭ ਲਈ ਵਿਦਿਆ ਚਾਂਹਵਦਾ।

ਮਨ ਬਚਨ ਕਰਮ ਦੇ ਮੇਲ ਦਾ
 ਭੇਤ ਉਸ ਨੇ ਪਾ ਲਿਆ।

ਕਥਨੀ ਤੇ ਕਰਣੀ ਇਕ ਦਾ
 ਰਾਹ ਉਸ ਨੇ ਅਪਨਾ ਲਿਆ।
 ਖਲਕਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀ
 ਖਾਲਕ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਗਾ ਲਿਆ।
 ਉਸ ਪਿੰਗਲਵਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ,
 ਇਕ ਤੀਰਥ ਨਵਾਂ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਵਾਰਸ ਉਹ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਦਾ
 ‘ਸਿੰਘ’ ਸੀ ਉਹ ਕਰਮ ਦਾ।
 ਦਇਆ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ,
 ਮੂਲ ਅਪਨਾਇਆ ਧਰਮ ਦਾ।
 ਹੱਥੀਂ ਗੰਦਗੀ ਚੁੱਕਦਾ
 ਛੱਡ ਪੱਲਾ ਸੰਗ ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਦਾ।
 ਜ਼ਖਮਾਂ ‘ਤੇ ਕਰਦਾ ਪੱਟੀਆਂ
 ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਰਮ ਦਾ।

ਰੁੱਖਾਂ ਜਿਹਾ ਦਰਵੇਸ਼ ਸੀ
 ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਪਿਆਰਦਾ।
 ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ
 ਕਾਦਰ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਨਿਹਾਰਦਾ।
 ਸਾਦਗੀ ਦੀ ਖੁਦ ਮੂਰਤ ਸੀ,
 ਉਹ ਸੰਜਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਦਾ।
 ਮੰਨੇ ਨਾ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ,
 ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਕਾਰਦਾ।

-ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ
 ਫੋਨ: 317-406-0002

ਪੈਟਰਿਕ ਬੋਟਰਮੈਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਵੀਲਿੰਗ ਤੇ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਦੇ ਡੈਮੋਕਰੈਟਾਂ ਨੇ ਲੰਘੀ 31 ਮਈ ਨੂੰ ਪੈਟਰਿਕ ਬੋਟਰਮੈਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਲਈ ਇਕ ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਕੀਤਾ। ਪੈਟਰਿਕ ਵੀਲਿੰਗ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਮੇਟੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਨ।

ਪੈਟਰਿਕ ਬੋਟਰਮੈਨ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਡੈਮੋਕਰੈਟਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਡਟ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਸਬਰਬਾਂ 'ਤੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਹਰ ਸਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਬੋਟਰਮੈਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਰਪਰ ਕਾਲਜ ਦੇ ਟਰਸਟੀ ਵੀ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਪੈਟਰਿਕ ਨੇ ਡੈਮੋਕਰੈਟਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਬਰਬਨ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੀ-ਨੋਟ ਸਪੀਕਰ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਥੀ ਸਨ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ

ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਥੀ, ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਅਤੇ ਜੱਜ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪੈਟਰਿਕ ਹੈਨੇਗਨ

8ਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਰੇਟਰ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਏਰੀਆ ਡੈਮੋਕਰੈਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

BUYING/SELLING In Michigan

Homes, Gas Stations, Liquor
Stores, Plazas, Hotels

All Types of Loans
Residential & Commercial

RAJ S. SHERGILL

Realtor

Land Mark Realty

41637 Ford Road, Suite A.
Canton, MI 48187

Cell 734-751-4455, rajsshergill@yahoo.com

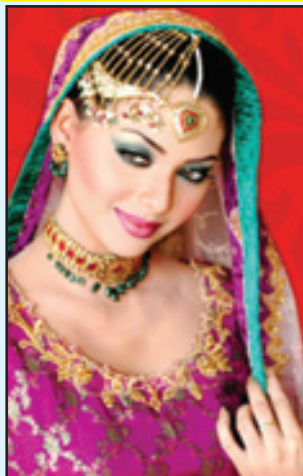

Preet
BOUTIQUE

ਹੁਣ ਗਰੀਨਵੁੱਡ
ਵਿਚ ਹੀ ਨਵੀਂ
ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ

916 E. Main Street, #204, Greenwood, IN 46143

Vally Vista Plaza (Near Desi Bazar)

ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਓ

**Designer Lehngas, Suits,
Sarees, Kids Wear**

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ, ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ

ਬੱਚਿਆਂ
ਦੀਆਂ
ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ,
ਗਾਨੇ, ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ,
ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ,
ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Gidha Bhangra Dressess On Rent

Call: 317-603-4018

E-mail: preetboutique1973@gmail.com or spkaurus@yahoo.co.in
Facebook page (Preet Boutique USA & Canada)

H K TRANSPORT INC

Division of HK Incorporated

1401 West Ray St, Indianapolis, IN 46221

Ph: 317-408-3211, web: www.hktransportinc.com

**ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ
ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ
ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ**

ਸਾਰੀਆਂ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਲਈ, ਡਰਾਈ ਫਰੇਟ, 100% ਨੋ ਟੱਚ, ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੱਕ/
ਟਰੇਲਰ, ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ 5000 ਡਾਲਰ ਸਾਈਨ-ਇਨ ਬੋਨਸ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ

*92% ਫਲੈਟ ਡਿਸਪੈਚ
*30 ਸੈਂਟ/ਗੈਲਨ ਤੱਕ ਫਿਊਲ ਡਿਸਕਾਊਂਟ
*ਬਰੈਂਡ ਨਿਊ ਟਰੇਲਰ
*ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਾਇਰ ਰਿਬੇਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਲਈ

*48 ਸੈਂਟ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ
*95% ਲੋਡ ਯਾਰਡ 'ਚ ਹੁੱਕ ਐਂਡ ਡਰਾਪ
*ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਟਰੱਕ

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਵੀਕਲੀ ਪੇਅ

ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ:

■ਕਲਾਸ ਏ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਅਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਵੇ ■ਉਮਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 23 ਸਾਲ
■ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਓ ਟੀ ਆਰ ਅਤੇ ਕੁਲ 5 ਸਾਲ ਦਾ ਤਸਦੀਕਯੋਗ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ 'ਲੀਜ਼ ਟੂ ਬਾਈ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਪੰਪ 'ਤੇ ਫਿਊਲ ਰਿਬੇਟ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 317-408-3211

ਜਾਂ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.hktransportinc.com 'ਤੇ ਅਰਜੀ ਭਰੋ

Syan Video Production, Inc.

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ
ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ-ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ
ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਇ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

Call Toll Free:

1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936

734-890-1767

e-mail: raj@syانvideo.com

visit at: www.syanvideo.com

ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਰਹੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ 13 ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਜੁਲਾਈ 2013 ਨੂੰ ਹੋਏ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਸਰਪੰਚ ਤੇ 96 ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਚ ਚੁਣ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਿਸਟਮ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 1993 ਵਿਚ 73ਵੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸੋਧ ਉਪਰੰਤ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਮਲ

ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਧ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਣ ਕੇ ਉੱਡ ਗਈ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੱਥ ਹਨ ਕਿ ਕੇਰਲ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ, ਕਰਨਾਟਕ, ਚੇਨਈ, ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ 73ਵੀਂ ਸੋਧ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। 2005 ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣਾ ਕੇ ਲੰਮੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਜ੍ਹਾ ਕਾਰਨ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਤੇ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਧੀਨ ਚੱਲਦੇ ਸਕੂਲ, ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ, ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਟੈਂਕੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਟੌਹਰ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਪਾਸ 29 ਮਹਿਕਮਿਆਂ

ਵਿਚ ਬੋਤੀ ਬਹੁਤ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਪਾਸ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ 2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਢਵਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਸਰਪੰਚ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਸਾ ਬੈਂਕ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਕਢਵਾ ਸਕਦਾ। ਪੰਚਾਇਤ ਪਾਸੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਵੰਡਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹ ਕੇ ਬੈਂਕਾਂ ਪਾਸ ਤੇ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜਨਮ ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਰਪੰਚਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਮਤਿਆਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਦੇ ਆਮ ਇਜਲਾਸ ਸਬੰਧੀ ਮਤੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਤਰਾਜ਼

ਰੱਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚਣ ਵਾਲੇ ਸਰਪੰਚ ਇਸ ਵਕਤ ਵੱਡੀ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ 8 ਸਰਕਾਰੀ ਰਜਿਸਟਰਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੁਣ 32 ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਪੰਚ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ ਕਿ ਵੈਟ ਦੇ ਲਾਲਚ ਕਾਰਨ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ 500 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਖਰਚੇ ਦੇ ਪੱਕੇ ਬਿਲ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਚੇ ਬਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਸਾਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸਰਪੰਚ

ਨੂੰ 2500 ਰੁਪਏ ਤੇ ਪੰਚ ਨੂੰ 800 ਰੁਪਏ ਮਾਣ ਭੱਤਾ ਬਿਨਾਂ ਰੋਕ ਟੋਕ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਧੜੇਬੰਦੀ ਨੇ ਹੁਣ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਸੱਥ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੰਭ ਲਾ ਕੇ ਉੱਡ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਆਡਿਟ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵੀ ਇਸ ਵਕਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਪਤਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਲਈ ਸੱਦਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਪੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਉਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਲਈ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਪੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਲੈਟਰ ਪੈਡ 'ਤੇ ਭੇਜੇ ਇਸ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ 2003 ਮੁਤਾਬਕ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਲਾਹੌਰ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਮੌਕੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਵੀਜ਼ੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਕਤਲ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਭੁਗਤੀ

ਸਿਰਸਾ: ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਤਲ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਭੁਗਤੀ। ਪੇਸ਼ੀ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਪੰਚਕੂਲਾ ਸਥਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੁਗਤੀ ਗਈ। ਪੇਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਰਹੇ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਸਾਧਵੀ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਛਤਰਪਤੀ ਤੇ ਰਣਜੀਤ

ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਉੱਤੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਸਾਧਵੀ ਦੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਪੂਰਾ ਸੱਚ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਛਤਰਪਤੀ ਦੇ ਕਤਲ ਤੇ ਡੇਰੇ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਉਪਰੰਤ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਭੁਗਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਫੰਡ ਖਰਚਣ ਤੋਂ ਟਲਦੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ.

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ 16 ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ 13 ਐਮ.ਪੀ. ਆਪਣੇ ਕੋਟੇ ਦੇ ਫੰਡਾਂ 'ਤੇ ਕੁੰਡਲੀ ਮਾਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਐਮ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ 10 ਕਰੋੜ ਗਰਾਂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਘੁਬਾਇਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਐਮ.ਪੀ.ਜ਼. ਨੇ ਇਸ ਫੰਡ ਨੂੰ ਖਰਚਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ।

ਘੁਬਾਇਆ 4.72 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 2.91 ਕਰੋੜ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ 2.81 ਕਰੋੜ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ 2.37 ਕਰੋੜ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹਨ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ 2.23 ਕਰੋੜ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪੰਜਵੇਂ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਪੱਖੋਂ ਅਸਫਲ ਐਮ.ਪੀ. ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2.50 ਕਰੋੜ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਵੀ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ

ਖਰਚਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਐਮ.ਪੀ. ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ 2.50 ਕਰੋੜ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਨੌਂ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਐਮ. ਪੀ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ 2.50 ਕਰੋੜ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1.23 ਕਰੋੜ ਖਰਚੇ ਹਨ।

ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਲੋਕਲ ਏਰੀਆ

ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ 22 ਮਈ 2015 ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ 36479.25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 32781.89 ਕਰੋੜ ਖਰਚੇ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ। 89.86 ਫੀਸਦੀ ਖਰਚ ਹੋਈ ਗਰਾਂਟ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮ ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ

ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁੱਤ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁੱਤ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੰਗ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਵਿਨਾਇਕ ਦਾਮੋਦਰ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਸਪੀਕਰ ਸਮਿਤਰਾ ਮਹਾਜਨ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ ਸਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ 2002 ਵਿਚ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁੱਤ ਸੰਸਦ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹਾਰ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਬੁੱਤ ਸੰਸਦ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ।

ਹਰਸਿਮਰਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਚੋਣ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਚੋਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਦੇਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਡੱਬਵਾਲੀ ਢਾਬ ਦੇ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਿਵੀਊ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤਰੀਕ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸੇ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਸ ਵੇਲੇ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕਮੁਠਤਾ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦਾ ਉਧਾਰ ਚੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਵੱਟਿਆ ਟਾਲਾ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਟਲ ਤੇ ਟੈਂਟ ਮਾਲਕ ਆਪਣੇ ਬਕਾਏ ਲੈਣ ਖਾਤਰ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਗੇੜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਹੰਝ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 82 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਬਕਾਇਆ ਹਨ।

ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨੁ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਫੈਰੀਜ਼ਵੀਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 4.47 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ 98 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਾਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਦੌਰਾਨ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਕਈ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਿੱਲ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕ ਦੇ 32 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਿੱਲਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 41 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਬਕਾਇਆ ਹਨ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੇਡ ਅਫ਼ਸਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਮਹਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਦੁਬਾਰਾ ਬਿੱਲ ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਟੈਂਟ ਮਾਲਕਾਂ ਤੇ ਡਾਈਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ 14 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜਦਕਿ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ 12 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਹੋਣੀ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੇਡ ਅਫ਼ਸਰ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਹੈਲੀਪੈਡ ਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਸਮੇਤ ਟੈਂਟ ਮਾਲਕਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਤੇ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 10 ਲੱਖ, 25 ਲੱਖ ਤੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਕਾਏ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੇ.ਕੇ. ਯਾਦਵ 35 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਿੱਲ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੋਟਲ ਮਾਲਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਬਕਾਇਆ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਨੇ ਬਹਾਨੇ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿਚ

ਦੇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤਸਦੀਕ ਕਰਕੇ ਭੇਜੇ ਬਿੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਿੱਲ ਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾਏ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਹੋਏ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘਪਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਟਾਲਾ ਵੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਰਗੜਾ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਾਸਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਢੋਇਆ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਬੱਸਾਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਕੂਟਰਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਸਨ। ਸਕੂਟਰਾਂ ਤੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾ ਕੇ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲੈ ਲਈ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability
*Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com
www.anuattorney.com

Weekends &
Evening
Appointments
Available

FAMILY LAW

*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS

*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801, Pine Street, # 24 C, Seattle, Washington 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

US Business Brokers Inc. American Financing Group LLC

101 W 22nd St, Suite 111, Lombard, IL 60148
23280 Pacific Highway South, Suite 307, Kent, WA 98032

Financing - Loans

- We do all kinds of SBA & Conventional loans.
- We are specialized in Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Convenience Stores, Motels, Apartment Buildings, Strip Plazas, Commercial Buildings, Food Franchise.
- We can get your Loan approved within few days.

Contact us for any
Financing Need Nationwide.

- FAST APPROVAL
- QUICK CLOSINGS
- SBA 504 & 7A
- CONVENTIONAL LOANS
- HOTELS, MOTELS
- GAS STATIONS, TRUCK STOPS
- SUBWAY, DUNKIN DONUTS
- LIQUOR STORES, C-STORES

ਬਿਜਨਸ ਵੇਚਣ ਤੇ ਖਰੀਦਣ
ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Contact us Buy or Sell business

AJ Sandhu (MBA)

Managing Broker/Realtor/Consultant
Licensed in IL, IN, WA

916-995-0783 (Cell)

206-941-0792 (DIR)

630-206-2467 (Fax)

www.ubbchicago.com

aj@ubbchicago.com

FuelMaster Truck Stop

I-70 Exit 137

1534 N State Road 1, Cambridge City, IN 47327

(Ph: 765-478-5555)

1. Brand new showers and bathroom
2. Truck repair shop
3. 20 Cents cheaper reefer fuel
4. Free Scale with 100 gallons fuel purchase
5. Fully Paved truck parking,
6. Free Wi-Fi & Driver lounge
7. Pizza & Arby's Restaurant

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ

Indian Restaurant Coming Soon.

Guaranteed 100% pure diesel no bio diesel.
100% ਪਿਓਰ ਡੀਜ਼ਲ, ਕੋਈ ਬਾਇਓ ਡੀਜ਼ਲ ਨਹੀਂ

ਹਰ ਗੈਲਨ 'ਤੇ 10 ਸੈਂਟ ਬਚਾਓ, ਖਰਚ ਘਟਾਓ, ਪੈਸੇ ਬਚਾਓ

Ph: 317-291-2300, ext. 22

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਸੋਹਰਤ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਕਾਮਯਾਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

8ਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

18 ਜੁਲਾਈ 2015 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ 8:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8:00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

Canton Sports Center - Victory Park: 46555 W. Michigan Ave. Rd., Canton, MI 48188 (Near Beck Rd.)

ਖੇਡਾਂ: ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਸੌਕਰ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$8000 (ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵਲੋਂ)
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$6500 (ਜੈਰੀ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ)
ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ-\$5000 (ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਵਲੋਂ)

ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ-21

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$2500
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$1500

ਕਬੱਡੀ ਅੰਡਰ-18

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$800
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$600

ਵਾਲੀਬਾਲ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$2100
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$1500

ਸੌਕਰ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ-\$2100
ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ-\$1500

ਯਾਰੋ ਫੜਨੇ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ-ਮਿਰਗ ਦੀ ਲੱਤ, ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਨੱਕ, ਉਡਣੇ ਸੱਪ, ਕਬੂਤਰ ਚੀਨੇ।

***Free Entry *Free Food
*Free Entertainment**

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਓ ਤੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਲੁਤਫ ਉਠਾਓ

ਕਬੱਡੀ ਰੈਫਰ
ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ ਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕਿੰਦਾ

ਮੇਲਾ-ਗੇਲਾ, ਖੇਡਾਂ, ਨੱਚਣ-ਟੱਪਣ,
ਗਾਉਣ-ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ
ਆਓ ਤੇ ਮੌਜ ਮਨਾਓ

ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

ਰਾਖੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਟੀਮ ਭੰਗੜੇ ਦੇ
ਜੋਹਰ ਵਿਖਾਏਗੀ

ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ

ਸੁਖਦੇਵ ਬਠਾੜ

**ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ
ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।**

ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੇ ਸੇਵਾ
ਆਗੇਨਾਈਜ਼ਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ
ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਣਗੇ

PSCA Committee Members and Gold Sponsors

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਰਜੁਨ ਗਿੱਲ ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਮਰਜੀਤ ਗਿੱਲ ਰਵਿੰਦਰ ਬਿੰਦ ਅਮਰੀਕ ਰਾਏ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ

ਰਾਜ ਜਾਮਾਰਾਏ ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ ਕੇਵਲ ਗਿੱਲ ਕੁਲਬੀਰ ਗਿੱਲ ਸੁੱਖਾ ਸੇਖੋਂ ਬਲਕਾਰ ਗਿੱਲ ਕਰਨ ਗਿੱਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Karn Gill (Mela, Sponsors) 734-612-9984
Karmbir Singh (Mela, Volleyball) 734-558-3151
Arjun Gill (Kabaddi) 734-231-3576
Raj Jamarai (Kabaddi, Singer) 734-644-1010
Raj Nijjar (Cultural Program, Singer, Stalls) 734-637-7540
Sukhdev Sekhon (Soccer) 248-431-9678

WWW.PSCA-MI.COM

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

**ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ
ਸਾਲ 2015 ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ**

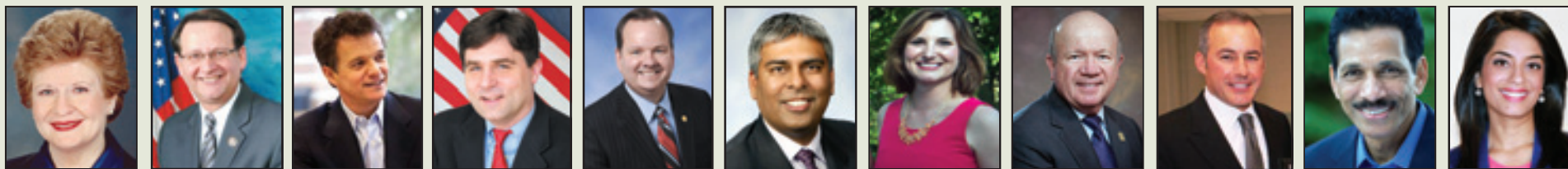
ਆਓ, ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਲ 2015 ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਕਿ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵਰਤੋਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਅਕਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜੀ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਵੇ।

ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ

ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜੈਰੀ ਸਿੰਘ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਰਤਨ ਸੇਖੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਜਤਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਕਰਨ ਗਿੱਲ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਲਡਵਾਈਡ ਟਰੇਵਲ ਸੁੱਖੀ ਨਰਵਾਲ ਚਰਨਜੀਤ ਰਸਟੀ ਗੋਲਡੀ ਢਿੱਲੋਂ

Invited Honorable Public Officials

Debbie Stabenow US Senator Gary Peters US Senator David Trott US Congressman Patrick Colbeck Michigan Senator Kurt Heise Michigan Representative Sam Singh Michigan Representative Kristy Pagan Michigan Representative Philip Lajoy Canton Township Superintendent William Wild Westland City Mayor Ravi Yalamanchi Rochester Hill City Mayor Candidate Priya Mann Detroit TV Channel 4

ਸਾਡੇ ਗੋਲਡ ਸਪਾਂਸਰ

ਜੱਸ ਸੋਹੀ (ਰਿਐਲਟਰ) ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਧੂ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਸੱਈਅਦ ਤਾਜ ਡਾ. ਮੁਖਤਿਆਰ ਨਿੱਜਰ ਰਾਜ ਸਿਆਨ ਬਲਬੀਰ ਗਰੇਵਾਲ ਰਾਜ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਾਠ ਅਮਰੀਕ ਮਾਹਲ ਜੈਕ ਸੰਧੂ ਰੇਣੂ ਤੱਖਰ ਦਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਨਵਦੀਪ ਗਿੱਲ ਹਰਜਿੰਦਰ ਗਿੱਲ

ਬਲਜੀਤ ਬੈਂਸ ਗੁਰਿੰਦਰ ਧਨੋਆ ਬਿਕਰਮ ਗਰੇਵਾਲ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਬੈਂਸ ਤਰਲੋਚਨ ਭੁੱਲਰ ਚਮਕੌਰ ਗਿੱਲ ਹਰਪਾਲ ਸੰਘਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਪੇਲੀਆ ਦੀਪਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਗਤਾਰ ਜੱਗਾ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਧੂ ਰੂਪੀ ਰੰਧਾਵਾ ਇੰਦਰਜੀਤ ਗਿੱਲ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਇੰਦਰਜੀਤ ਬਾਠ

ਸੰਨੀ ਧੂੜ ਮਨਜੀਤ ਨੰਨਣ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਡਿੱਪਲ ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ ਹਰਪਾਲ ਪੰਮਾ ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੂਬੀ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੈਲੀ ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਹੈਪੀ ਜਸਪਾਲ ਟਿੱਕੂ ਲਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਦਲਬਾਰਾ ਮਾਂਗਟ ਸਰਬਜੀਤ ਵਿਰਕ

ਅਮਜਦ ਚੌਧਰੀ ਇਕਬਾਲ ਬੋਪਾਰਾਏ ਹਰਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਪਰਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਹਰਮੋਹਨਜੀਤ ਬੈਂਸ ਸੁਖਦੇਵ ਬਰਾੜ ਜਸਵੀਰ ਰੰਧਾਵਾ ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਧੂ ਜਗਦੇਵ ਗਰੇਵਾਲ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੈਨਿੰਗ ਸਾਵਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮੇਲ ਮਾਨ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ

ਸਿਲਵਰ ਸਪਾਂਸਰ: ਲਾਲੀ ਮਾਂਗਟ, ਦਲਜੀਤ ਰੰਧਾਵਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਰਾਏਭੱਟੀ, ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਅਜੈ ਗਰੇਵਰ, ਰਾਣੀ ਸੈਲੂਨ।

ਸਮਰਥਕ ਸੱਜਣ: (ਮਿਸ਼ੀਗਨ): ਤੇਜਕਰਨ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ, ਸਤਵੀਰ ਸਵੈਚ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਧੂ, ਪਰਦੀਪ ਸੰਘਾ, ਸੁੱਖੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਵਿਰਕ, ਗੁਰਮੀਤ ਸੰਧੂ, ਬਲਦੇਵ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਦਾਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਊਧਮ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਪਾਲ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਭਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਢੇਲੀ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬੂ, ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕਾਹਲੋਂ, ਗੁਰਦੇਵ ਗਿੱਲ, ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਤਿੰਦਰ ਬੱਤਰਾ, ਜੋਲੀ ਸਿੰਘ, ਸੁਭਦੇਵ ਮਹਾਹਰ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸੰਧੂ, ਸੁਖਵੀਰ ਭੱਟੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੰਨਣ, ਪਾਲ ਖਲੀਲ, ਰਿੱਕੂ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੈਨਿੰਗ, ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਰਸ਼ਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਰਾਏਭੱਟੀ, ਬਲਬੀਰ ਵਿਰਦੀ, ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਬੰਟੀ ਭੰਗੂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੱਗੀ, ਲਖਵੀਰ ਲੱਕੀ।

(ਸ਼ਿਕਾਗੋ): ਸਤਿੰਦਰ ਸੁਸਾਣਾ, ਜਸਕਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ, ਅਮਰਦੇਵ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਲਵਦੀਪ ਦੁੱਲਤ, ਅਜੈਬ ਲੱਖਣ, ਮਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ, ਵਿਕਰਾਂਤ ਸਿੰਘ, ਦੀਪਾ ਬੇਦੇਸ਼ਾ, ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਗਿਰਨ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਧੂ, ਅਜਮੇਰ ਪੰਨੂ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਤਤਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਟੋਨੀ ਸੰਘੇੜਾ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਜੱਸੀ ਪਰਮਾਰ, ਬੇਅੰਤ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ, ਮਨਜੀਤ ਧਨੋਆ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਾਲਤਾ, ਰਛਪਾਲ ਖੰਗੂੜਾ, ਠਾਕਰ ਬਸਾਡੀ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਮਾਗੇ, ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਠ। **(ਇੰਡੀਆਨਾ):** ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਬਲਦੇਵ ਸੱਲੂ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਘੋਤਤਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ, ਕਿੱਟੂ ਬਾਵਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ, ਲਾਲੀ ਸਿੰਧੂ, ਵਰਿੰਦਰ ਸਾਹੀ, ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ। **(ਓਹਾਇਓ):** ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਸੁਰਜੀਤ ਮਾਵੀ, ਇਕਬਾਲ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਹਰਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਮਹਿੰਦਰ ਭੋਲਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੰਗ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਅਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁਖਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਦਲਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ। **(ਵਿਡਸਰ, ਓਂਟਾਰੀਓ):** ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਭੁੱਲਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਜੀਵਨ ਗਿੱਲ, ਜੈਸਨ ਸੇਖੋਂ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਵਾਹਿਦ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੰਦੇਲਾ, ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ।

ਸਮਰਥਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ: ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ (ਓਹਾਇਓ), ਐਨ ਵਾਈ ਐਕਸ ਕੰਪਨੀ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੀ ਐਚ ਓ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੈਸਟ, ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ 'ਆਪ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹੇਗਾ ਯਾਦਵ ਧੜਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਦਾ ਸਵਰਾਜ ਅਭਿਆਨ 'ਜੈ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ' ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਵਰਾਜ ਅਭਿਆਨ ਦੇ ਆਗੂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ 'ਆਪ' ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੱਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ। ਯਾਦਵ ਦੇ ਸਵਰਾਜ ਅਭਿਆਨ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਉਲਝੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 'ਆਪ' ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੇ 'ਆਪ' ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਕਾਰਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਵਿਧਾ ਵਿਚ ਹਨ।

ਸਵਰਾਜ ਲਹਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਥੇ ਕਿਸਾਨ ਭਵਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੂਬਾਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ 'ਜੈ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ' ਤਹਿਤ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ 'ਜਾਗੋ ਕਿਸਾਨ

ਕਿਸਾਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਪੈਰ ਗੱਡਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਜਾਗੋ' ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਸੰਪਰਕ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ, ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਪਿੰਡ-

ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾਉਣ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਮਾਰਚ ਵਿੱਢਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਰਾਜ ਅਭਿਆਨ ਤਹਿਤ 27 ਮਈ ਨੂੰ ਨੇਇਡਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ 'ਜੈ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ' ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ 'ਰਿਆਸਤ' ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰੀ ਰੈਲੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਧਿਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜਣਗੇ ਤੇ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਵਰਾਜ ਲਹਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਧਿਰ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜੀਵ ਗੋਦਾਰਾ ਤੇ ਤਰਸੇਮ ਜੋਧਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵਰਾਜ ਅਭਿਆਨ ਦੀ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਲਏ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਅੰਦੋਲਨ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਮਿੱਥੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਭਟਕਣ ਤੇ 'ਵਨ ਮੈਨ ਸ਼ੋਅ' ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਰਸਤਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਪਾਵਿਲ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ

ਪਾਵਿਲ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਲੰਬੀ 22 ਮਈ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ

ਕਰਮਜੀਤ ਨੂਰ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚੰਦਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਪੰਥਕ ਕਵੀ ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਿਕਾ ਬੀਬੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਅਨੁਭਵੀ ਖੋਜ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ. ਰਵੀਨੁਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਕਪੂਰ ਹੋਰਾਂ ਵੀ ਇੱਕ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਈ।

ਮੀਂਹ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖੂਬ ਭਰਿਆ ਮਿਡਵੈਸਟ ਕਲੱਬ ਦਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

(ਸਫਾ 4 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਾਲ ਉਛਲ-ਕੁੱਦ ਸਿਰਫ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਦੀ ਸੰਵਾਦ-ਅਦਾਇਗੀ ਤੇ ਨਪੀ ਤੁਲੀ ਰਿਦਮ-ਲੈਅ ਸ਼ੈਲੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ, ਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਜੱਸੀ ਸੋਹਲ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ।

ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮੇਲੀ ਸਨ। ਕਦੀ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਧਾਵੀ ਕਾਲੇ ਬੱਦਲ ਆਪਣਾ ਜੋਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਂਟਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਮੀਂਹ ਹਟਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਦਰਸ਼ਕ ਟੈਂਟਾਂ ਹੇਠੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਝੱਟ ਹੀ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ।

ਉਂਜ ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁਖ ਮਹਿਮਾਨ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਛਤਰੀਆਂ

ਭਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਇਆ।

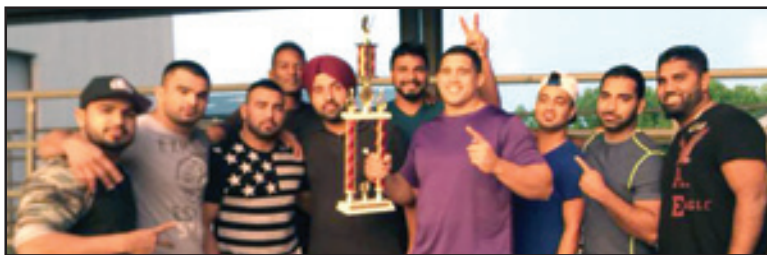
ਮੇਲੇ ਦੀ ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮਾਣ ਪੱਤਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਮਾਨ, ਸ਼ਿਖਾ ਕਾਹਲੋਂ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੋਸਾਂਝ, ਹਰਵਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਮੁਖ ਮਹਿਮਾਨ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਇਓਆ ਦਾ ਪਲੇਕ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਕਲਾਕਾਰਾਂ-ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ, ਜੱਸੀ ਸੋਹਲ, ਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ-ਜੈਸਮੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਚਿੱਠ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਕੁਦਰਤ ਆਪਣੀ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡ ਰਹੀ ਸੀ। ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ

ਲੈ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਡਟੇ ਰਹੇ। ਆਖਿਰ ਜਿੱਤ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਹੋਈ, ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਹਾਰ ਮੰਨਣੀ ਪਈ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ।

ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ-ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਣਾ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ, ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁੱਕਰ, ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਦਵਾਣ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ, ਦਿਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਸੁਭਾਸ਼ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਦਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂ ਅਤੇ ਸੰਨੀ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਜੈਕਸਨ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 'ਚ ਡੀ ਐਫ ਡਬਲਿਊ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਜੇਤੂ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਬਿਊਰੋ): ਜੈਕਸਨ, ਮਿਸੀਸਿਪੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਡੀ ਐਫ ਡਬਲਿਊ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਜੇਤੂ ਰਹੀ।

ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਦਾ ਡੈਲਸ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਨੂੰ ਢਿੱਲੋਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ

ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਕੋਚ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਟੀਮ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਟੀਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਟੀਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤੀ-ਭੋਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Khehra Productions

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ, ਕੈਨਸਸ ਅਤੇ ਕਨਟੱਕੀ ਵਿਚ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

Professional HD Video & Digital Photo Production
Multiple Camera Shooting/Digital Still Photography
(With Flush Mount Album)

Call For Enquiry
Sonu Khehra
734-394-9998
Bob Khehra
734-925-0177

E-mail: sonu@khehraproductions.com
www.khehraproductions.com

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

- ✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼
- ✓ ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ
- ✓ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ

\$25 2,800 Minutes

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋ।

Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

800.914.1013 • 408.659.9400

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਫੋਰਟਵੇਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਗੁਰੂ ਅਰਪਿਤ

ਫੋਰਟਵੇਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ: ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਫੋਰਟਵੇਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਲੰਘੀ 16 ਮਈ, ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਮੌਕੇ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ ਸਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਤੇ ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਢਾਡੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰੂ

ਫੋਰਟਵੇਨ ਸਿਟੀ ਦੇ ਮੇਅਰ ਮਿਸਟਰ ਥੋਮਸ ਹੈਨਰੀ ਵੀ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਬਣਨ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਜੱਸ ਪੰਜਾਬੀ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਕੀਤਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ 2013 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਬਿਲਡਿੰਗ 8500 ਸਕੁਏਅਰ ਫੁੱਟ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ, ਲਾਬੀ, ਲੰਗਰ ਹਾਲ, ਲਾਇਬਰੇਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਸ ਰੂਮ, ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਕਮਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਆਇਓਵਾ, ਓਹਾਇਓ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ਵਾਕਾ, ਗਰੀਨਵੁੱਡ, ਪਲੇਨਫੀਲਡ ਤੇ ਫਿਸ਼ਰ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੈਟਲ ਕਰੀਕ, ਕੈਟਨ ਤੇ ਸੈਗਨਾਅ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ), ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ (ਓਹਾਇਓ), ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਗਤ ਪਹੁੰਚੀ।

ਕੀਰਤਨ-ਮਹਿਮਾ

ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ

ਗਿਟਾਰ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੰਗਮ ਨਾਲ ਫੋਹੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ...

ਕਲਾ

ਪਰਿਕਰਮਾ

ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸੇਵਾ, ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ, ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਨਾਲ ਭਰਿਆ-ਭੁਕੰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕੁੜੀ ਅੱਜ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਹੋਰਾਂ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਜ 'ਕੀਰਤਨ ਫਾਰ ਕਾਜ਼' (ਉਦੇਸ਼ ਖਾਤਰ ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗੇਤਾ ਲਾ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ 22 ਅਗਸਤ ਨੂੰ

ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਲਬਮ 'ਵੰਦਨਾ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਦੁਬਾਰਾ ਵੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ

ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਨਾਲ ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ।

ਕੀਰਤ ਕਾਜ਼ਣੀ

ਲੰਡਨ (ਯੂ.ਕੇ.) ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਅਨ ਚੈਪਲ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਅ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਐਲਬਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸ਼ਬਦ 'ਔਖੀ ਘੜੀ' ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਵੀਡੀਓ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਗਈ ਸੀ।

ਮੈਲਬਰਨ (ਆਸਟਰੇਲੀਆ) ਵਸਦੀ 32 ਸਾਲਾ ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਗੀਤ-ਕਲਾ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਐਲਬਮਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਉਹ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਈ ਉਹ ਬੁੱਧ ਸਾਹਿਬ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ 'ਰੇਡੀਓ ਨੈਸ਼ਨਲ' ਤੋਂ ਨਸ਼ਰ ਹੋਏ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖੀ

ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ... ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ।

‘ਵੰਦਨਾ’ ਨਾਲ ਸ਼ੁਭ ਅਰੰਭ...

ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਐਲਬਮ 'ਵੰਦਨਾ' ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਹੈਰਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਲਬਮ ਤੋਂ 10 ਲੱਖ ਦਰਹਾਮ (ਇਕ ਕਰੋੜ ਸੱਤਰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ) ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ 'ਕੀਰਤਨ ਫਾਰ ਕਾਜ਼' ਦਾ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਦਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਲਬਮਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗੀ ਜਾਵੇ। ਐਲਬਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ ਨੂੰ 'ਯੂਟਿਊਬ' ਉੱਤੇ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਬਦ 'ਔਖੀ ਘੜੀ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਲਬਮ ਇਸੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਉਲੀਕਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲੀਹ ਉੱਤੇ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ ਦੇ ਮਾਪੇ ਤਕਰੀਬਨ 500 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਬਾਬਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ (ਬੁੱਧ ਸਾਹਿਬ) ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ।

ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ ਮੁਤਾਬਕ, ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਜ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂਦੇ ਵਕਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਾਕਾਇਦਾ ਜਾਪ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਤਬਲਾ ਵਜਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਤੇ ਮੈਂ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਨਾਲ ਸੁਰਾਂ ਮੇਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ।"

ਮਨਿਕਾ ਕੌਰ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਗਿਟਾਰ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਇਉਂ ਕੀਰਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ/ਕਰਵਾਇਆ, ਕੀਰਤਨ ਰਵਾਇਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨਿਕਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਉਤਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, "ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਦੀ ਕਾਢ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸ਼ਖਸ ਅਲੈਗਜ਼ਾਂਦਰ ਦੁਬੇਨ ਨੇ 1700 ਈਸਵੀ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜੁੜਿਆ ਹੈ।" ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ, ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਅਜਿਹੀ ਆਲੋਚਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਨਾਂ-ਪੱਖੀ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਫਟਕਣ ਦਿੰਦੀ। 'ਕੀਰਤਨ ਫਾਰ ਕਾਜ਼' ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਗਦੀ ਵਾਹ, ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾਂ ਨਾ ਰਹੇ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿੱਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 13 ਜੂਨ 2015 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-172

ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦਾ ਗਊ-ਭਗਤਾਂ ਦੇ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਜਿਆ ਤਾਜ।
ਗਾਈਆਂ-ਵੱਛਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-170

ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਢ ਹੈ ਕੱਢੀ
ਹੈ ਸੀ ਮੋਪਿਡ, ਬਣਾ ਲਈ ਗੱਡੀ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਉਪਰੋਕਤੀ ਜੰਮ ਪਏ ਇਹ ਬੱਚੇ,
ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ।

ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਜੰਮੇ ਤਿੰਨ,
ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚਾਰ।
ਮੀਆਂ ਬੀਵੀ ਜਾਣਾ ਜਿਥੇ ਵੀ,
ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਘਰ ਸੰਤਾਨ।
ਪਾਈ ਖੁਰਜ਼ੀ ਮੋਪਡ ਪਿੱਛੇ,
ਫਿੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਉਥੇ,
ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਇਕ ਕੁੱਛੜ ਬੀਵੀ ਦੇ।
ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੇ ਨਾਨੀ ਕੋਲੇ,
ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਦੋਹਰੇ ਆਏ,
ਨਹੀਂ ਕਸਰ ਛੱਡੇਗੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ।
ਜੇ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੇ ਧੱਕੇ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ,
ਪਾਉਣਗੇ ਉਹ ਤਿਉੜੀਆਂ ਮੱਥੇ,
ਬਹਿ ਜਾਣਗੇ ਵੱਟ ਕੇ ਪਾਸ।

-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੁਸਾਂਝ

ਲੱਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਦੇਖੋ
ਕਰ ਕੇ ਮਿਹਨਤਾਂ
ਤੇ ਜੁਗਤੂ ਨੇ ਲਾਇਆ ਏ ਜੁਗਾੜ।
ਇਹ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਘੱਟ
ਹਨੁਮਾਨ ਕੋਲੋਂ ਮਿੱਤਰਾ ਵੇ
ਜੀਹਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਚੁੱਕਿਆ ਪਹਾੜ।
-ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਅਹਿਲਾਵਤ

ਯਾਰੀਆਂ

-ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

ਚੰਗੇ ਯਾਰ ਯਾਰਾਂ ਦੇ, ਜੋ ਯਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਕਈ ਐਸੇ ਯਾਰ, ਛੁਰੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ।
ਉੱਤੇ ਉੱਤੇ ਯਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਮੂੰਹ ਦੇ ਉੱਤੇ ਮਿੱਠੇ, ਪਿੱਛੋਂ ਆਰੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ।
ਹਾਂ ਜੀ, ਹਾਂ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਹੁੰਦੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਨੀਵੇਂ,
ਜਿਵੇਂ ਤੀਰ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸਿਰ ਦੁਣਾ ਹੀ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਨੇ।
ਸੀਨੇ ਸੱਲ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਬੇਦੋਸ਼ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੇ,
ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਹੱਸ ਤਾੜੀ ਜੋਰ ਨਾਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਨੇ।
ਯਾਰੋ ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ ਡਰੋ, ਕੱਲੇ ਪੈਸੇ 'ਤੇ ਨਾ ਮਰੋ,
ਕੋਈ ਛੇਲਿਆਂ ਦਾ ਵੱਢ, ਮੋਛੇ ਤੁਤ ਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ।
ਸੱਚੇ ਬੰਦੇ ਯਾਰੀਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜਾਨ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ,
ਕੋਈ ਯਾਰ ਮਾਰ ਕਰੇ ਦੇਖੀ ਰੱਬ ਦੇ ਸਦਾਉਂਦੇ ਨੇ।
ਕਿਹੜਾ ਰੱਬ, ਕਿਥੇ ਬੈਠਾ, ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਝੱਟ-ਪੱਟ,
ਦੇਖੀ ਜਾਊ ਜਿਹੜੀ ਹੋਊ, ਮੂੰਹੋਂ ਕਹਿ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ।
'ਦਿਲਾਵਰ' ਉੱਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੂ ਰੱਬ ਕਿਹੜਾ, ਕਿਥੇ ਬੈਠਾ,
ਜਦੋਂ ਘੜੇ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਪਾਪ ਕੰਢੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਆਪਣਾ ਦੂਸਰਾ ਗ਼ਜ਼ਲ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਕਿਤਾਬ ਆਸਮਾਨ ਦੀ’ ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ

ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ‘ਖੰਡਰ, ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਰਾਤ’ 2002 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਛਪਿਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਪ ਚੁਕੇ ਹਨ। 2002 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਾਰਾਂ-ਤੋਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਨਵੀਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਦੂਸਰਾ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਖਰਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਾਜਨ ਅਤੇ ਉੱਕਾਰਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਭੇਜੀ। ਇਕ ਕਾਪੀ ਤਨਦੀਪ ਤਮਨਾ ਨੂੰ।

ਸੁਰਜੀਤ ਸਾਜਨ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹਰਫ਼ੀ ਟੁਕੜੀਆਂ ਦੇ ਵਜਨ, ਪਰੂਫ਼ ਰੀਡਿੰਗ ਅਤੇ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ

ਜਿਹਾਫ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਘੋਖਿਆ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਕੁਝ ਸ਼ਿਅਰ ਉਸ ਨੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਕੁਝ ਇਕ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ।

ਉੱਕਾਰਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਈ ਪਰਿਪੇਖ ਨੂੰ ਮਹੀਨ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਸਾਰਥਕ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਕਲਮ-ਨੁਮਾ ਛੁਰੀ ਨਾਲ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ‘ਤੇ ਕਾਟਾ ਮਾਰਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਅਰ ਕੱਟੇ।

ਤਨਦੀਪ ਤਮਨਾ ਨੇ ਕਾਵਿਕ-ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਪਰਖ-ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ। ਬਿਬਲੀਕਲ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਦੀਆਂ ਬੇਬਾਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਸ਼ਾ, ਇਕ ਪੱਧਰ, ਇਕ ਉਚਾਈ ਬਖਸ਼ਣ ਵਿਚ ਅਣ-ਬਿਆਨਿਆ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਸੋਚੀ ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸ਼ਿਅਰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਉਰਦੂ ਸ਼ਿਅਰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ਿਅਰ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਾ, ਕਦੇ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਅਰ ਕੱਟ ਦੇਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੌ ਕੁ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ਼ 65 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਫ਼ਸਲ ਵਿਚੋਂ ਨਦੀਨ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਤੰਦਰੁਸਤ ਫ਼ਸਲ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਗ਼-ਬਾਗ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਮਨ ਵਰਗਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨ ਖੇਡੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਸਹਿਰਦਤਾ, ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਲਈ ‘ਪੰਨਵਾਦ’ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਾਵਿਕ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਬਹਿਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਵੀ ਮਨ ਕਾਹਲਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੋਚਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੇਮਨ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ‘ਵੇ ਜੋ ਹਮ ਮੇਂ ਤੁਮ ਮੇਂ ਕਰਾਰ ਬਾ, ਤੁਮੇ ਯਾਦ ਹੋ ਕਿ ਨਾ ਯਾਦ ਹੋ’ ਮੇਰੀ ਮਨਮਸ਼ੰਦ ਗ਼ਜ਼ਲ ਹੈ। ਇਸ ਬਹਿਰ ਦੀ ਉਤਰਾਈ-ਚੜ੍ਹਾਈ ਮੈਨੂੰ ਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਰਗੀ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਉਚਾਈ ਵਰਗੀ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਗ਼ਜ਼ਲ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਿਆ। ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਖੀ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਾਮਯਾਬ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ

ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਇਸ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਗ਼ਜ਼ਲ ਲਿਖ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ।

ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗ਼ਜ਼ਲ ‘ਆਹ ਕੋ ਚਾਹੀਏ ਇਕ ਉਮਰ ਅਸਰ ਹੋਨੇ ਤਕ’ ਵਾਲੀ ਬਹਿਰ ‘ਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਲਿਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਕੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ‘ਕਹਾਂ ਬੀ ਹਮਾਰੀ ਕਿਸਮਤ ਕਿ ਵਸਾਲੇ ਯਾਰ ਹੋਤਾ’ ਵਾਲੀ ਬਹਿਰ ‘ਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮੈਂ ਕਦੇ ਖ਼ਾਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ। ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਖੀ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ।

‘ਨਸ਼ੇ ਕੀ ਰਾਤ ਢਲ ਗਈ ਅਬ ਖੁਮਾਰ ਨਾ ਰਹਾ’ ਵਾਲੀ ਬਹਿਰ ਬੇਹੱਦ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਕ ਲਘੁ ਇਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਨਿਭਾਉਣਾ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਪਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖ ਹੋ ਗਈ।

ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗ਼ਜ਼ਲ ‘ਹਰੇਕ ਬਾਤ ਪੇ ਕਹਿਤੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਮ ਕਿਆ ਹੈ’ ਵਾਲੀ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਦਸ-ਬਾਰਾਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਇਸ ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਕੱਢੇ ਲਿਖ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਹਿਰ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਉਰਦੂ ਵਿਚ ‘ਗਿਰਾਹ’ ਲਾਉਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਮਿਸਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿਚ ਵਰਤ ਕੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਰਦੂ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਹੀਆ ਸ਼ਾਇਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਗਿਰਾਹ ਲਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਮੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਯਾਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ,

ਉਨ ਕੇ ਬੱਚੇ ਹਮ ਕੇ ਮਾਮੂ ਕਹਿ ਗਏ।

ਦਿਲ ਕੇ ਅਰਮਾਂ ਆਸੂਓਂ ਮੇਂ ਬਹਿ ਗਏ।

ਗਿਰਾਹ ਲਾਉਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਇਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਾਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਰਵਾਇਤ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਤੁਛ ਬੁੱਧੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਅਤੇ ਡਾ.

ਜਗਤਾਰ ਦੇ ਮਿਸਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਰਾਹ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲਾ ਡੇਢ ਸਾਲ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕਾਵਿ-ਮਈ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਹੌਲ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਲਸਤਾਏ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਵਲ ‘ਐਨਾ ਕਾਰੇਨਿਨ’ (ਤੋਰਾਂ ਸੌ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਨਾਵਲ) ਦਾ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਇਕ ਕਾਂਡ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਜੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੇ ਮਾਣੇ, ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰਾ ਹੈ। ਕਾਵਿਕ ਸ਼ੈਲੀ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲਸਤਾਏ ਨੇ ਸੂਝ ਦੀ ਖੁਰਦਬੀਨ ਨਾਲ ਦੇਖ

ਕੇ ਬਿਆਨਿਆ ਹੈ।

ਕੰਨਤ ਨਾਵਲ ‘ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਦ’ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ‘ਯਥਾਰਥ’ ਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਹੰਗੇਰੀਅਨ ਨਾਵਲ ‘ਬੁਜ਼ਦਿਲ’ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਹਿਮਦ ਫ਼ਰਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਵਿਚੋਂ ਗ਼ਜ਼ਲ ਬਾਰੇ ਬੜੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਲੱਗੀ।

ਸ਼ਕੋਬ ਜਲਾਲੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ 32 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗੀ, ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਿਅਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਤਰੇ-ਤਾਜ਼ਾ ਰੱਖਿਆ,

ਅਜਬ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਗੇ ਯਾਂ ਦਰਖ਼ਤ ਪਾਨੀ ਕੇ,

ਕਿ ਅਸ਼ਕ ਬੋਏ ਹੈਂ ਸਬ ਭਰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਧਰਤੀ ਮੇਂ।

ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਕੇਤ ਕੋਸ਼’ ਦੇ-ਦੋ ਸਫ਼ੇ ਕਰਕੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ। ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕਾਵਿਕ-ਤਰੰਗ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਤੇ ਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚਲਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੀ ਨਦੀ ਵਹਾਈ ਰੱਖੀ। ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਬਾਦਲ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਸੁਪੈਨ ਗ਼ਜ਼ਲ’ ਦੀ ਪਰੂਫ਼ ਰੀਡਿੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਅਰ ਰਚੇ ਗਏ।

ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕਾਵਿਕ ਆਸਮਾਨ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਅਰ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹਰ ਅਦਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਰਕੇ ਬਿਠਾਉਣ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਅਤੇ ਬਹਿਰ ਇੰਜ ਰਚ-ਮਿਚ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਰਹੇ। ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਰੂਪ ਦਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 25 ਉੱਤੇ)

ਵੇਲਾ ਲੰਘਿਆ ਹੱਥ ਨਾ ਆਂਵਦਾ ਈ...

ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਮਕ ਉਸ ਵਕਤ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹਦੀ ਧੀ ਹਰਜੀਤ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬਿੱਟੂ ਨਾਲ ਲਾ ਲਈਆਂ। ਉਹ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਬਾਪ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਹੈ ਤੇ ਬੜੇ ਅਤਬ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਹਰਜੀਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕੈਨੇਡਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹਰਜੀਤ ਲਈ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਮੁੰਡਾ ਲੱਭਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੁਕੂ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, “ਸਰਦਾਰ ਜੀ! ਮੂੰਹ ਛੋਟਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਤ ਵੱਡੀ। ਆਪਣੀ ਹਰਜੀਤ ਕਿਸੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਘੱਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਲੂਣ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਹੋਇਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਣ ਆ ਗਿਆ।”

“ਰਤਨ ਸਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਗਲਤੀ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੀ ਧੀ ਇੰਜ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪੰਨਵਾਦ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਨ ਫੂਕ ਨਾ ਮਾਰੀਂ।” ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਗੱਲ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗਲ ਬੋਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਤਰ ਰਹੀ। ਉਹ ਧੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੱਚ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹਰਜੀਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਈ ਤਾਂ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਹਰਜੀਤ! ਪੁੱਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਐ?”

“ਪਿਤਾ ਜੀ! ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਪੇਪਰ ਹੋ ਜਾਣੇ ਆ।” ਹਰਜੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਚੰਗਾ ਫਿਰ ਤਾਂ, ਪੇਪਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਰੀ ਮੰਗਣੀ ਜੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦੇਣੀ ਆਂ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ।” ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ।” ਹਰਜੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਧੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੱਧਿਉਂ ਵੱਧ ਸੱਚ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਸੱਚ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਬਾਰੂਵੀਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪੇਪਰ ਹੋ ਗਏ। ਹਰਜੀਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਨਾ ਮਿਲਦਾ। ਫਿਰ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹਰਜੀਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ

ਗਈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬਿੱਟੂ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਆਈ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਹਰਜੀਤ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈ ਹੋਵੇ। ਹਰਜੀਤ ਦੀ ਗੁੱਤ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਿਉਂ ਠੁਕਰਾ ਰਹੀ ਐ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਕੀ, ਪੂਰਾ ਇਲਾਕਾ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦਾ, ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰੋਲ ਰਹੀ ਹੈ।” ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੈਠ ਦੀ ਪਰਾਣੀ (ਸੋਟੀ) ਹਰਜੀਤ ‘ਤੇ ਵਰ੍ਹਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਧੀ ਦਾ ਕਸੂਰ ਕੀ ਹੈ?”

“ਆਪਣੀ ਧੀ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਪੁੱਛ ਲੈ।” ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਨੀ ਤੂੰ ਕੀ ਚੰਦ ਚਾੜ੍ਹ ਆਈ ਹੈਂ। ਤੇਰਾ ਪਿਉ ਕਿਉਂ ਵੈਰੀ ਬਣ ਗਿਆ।” ਹਰਜੀਤ ਉਠ ਕੇ ਮਾਂ ਦੇ ਗਲ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਰੋਂਦੀ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬੱਪੜ ਹਰਜੀਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਜੜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬੋਲੀ, “ਵੱਢ ਦੇ ਇਸ ਨੂੰ, ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ...ਨੀ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਨਣ-ਥਾਣ ਤੋਂ ਨਾ ਰੋਕਿਆ...ਪੁੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਕੇ ਪਾਲਿਆ...ਤੇ ਤੂੰ ਆਹ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾ ਰਹੀ ਐ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਬਿੱਟੂ ਵਰਗੇ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਘਰੇ ਕੋਲੀਆਂ ਚੁੱਕੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਵਦੇ ਪਿਉ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਲੈਂਦੀ। ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ! ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਦੋਚਿਤਾ ਫਸ ਗਿਆ। ਨੀ ਤੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਰਕਾ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏ?” ਮਾਂ ਪਿੱਟਦੀ ਤੇ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਬੱਝ ਗਈ, ਪਰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕੰਨ ‘ਤੇ ਜੂ ਤੱਕ ਨਾ ਸਰਕੀ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗੱਲ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਧੀ ਦੀ ਇਸ ਕਰਤੂਤ ਨੇ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋਤ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਧੀ ਦਾ ਸਿਰ ਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਣਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜੇਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਪਿਆਰ ਹੀ ਲੱਗਾ।

ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੂ ਨਾਲ ਰਾਏ ਕੀਤੀ, ਧੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹ ਦੇਈਏ।

ਉਹਦਾ ਇਕ ਸਾਲਾ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਸੀ, ਬੋਲਿਆ, “ਚਮਕ ਸਿਆ! ਮੌਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਤ ਵਰਗੀ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਦੋਸੀ ਆਪ ਮੌਤ ਮੰਗਦਾ ਰਹੇ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਅੱਕ ਜਾਵੇ।” ਫੌਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ।

“ਉਹ ਕਿਵੇਂ?” ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆਪਾਂ ਬਿੱਟੂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧੀ ਨਾਲੋਂ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਤ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਧੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਭੂਤ ਉਤਰ ਜਾਵੇਗਾ, ਹੋਸ਼ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਗਲਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਰ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅਕਲ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਮੁੱਲ ਤਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ।”

“ਫੌਜੀ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਨੱਕ ਵਢਾ ਲਈਏ। ਦੋ ਪੈਸੇ ਦੇ ਮਲੰਗ ਪਿਛੇ ਧੀ ਲਾ ਦੇਈਏ।” ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਂਝੂ ਬੋਲਿਆ।

“ਜਦੋਂ ਕੁੜੀ ਮਨਦੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਤੋਰੇਗੇ, ਉਥੇ ਕੁਝ ਖਾ ਕੇ ਮਰ ਜਾਊ। ਆਪਾਂ ਬੇਗਾਨੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸੂਲੀ ਟੰਗੀਏ।” ਫੌਜੀ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ।

ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਹਰਜੀਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਹਰਜੀਤ ਟੱਸ ਤੋਂ ਮੱਸ ਨਾ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਸਭ ਨੇ ਰਾਏ ਲਾਈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਤੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

ਚਮਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜ ਬੰਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸੱਦ ਕੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਲੱਗੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, “ਧੀਏ! ਜਿਥੇ ਰਹੋ, ਖੁਸ਼ ਰਹੋ, ਵੱਸਦੀ ਰਹੋ। ਇਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖੀ, ਬਾਪ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਬੂਰਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਚੱਲੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਮਰ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਰ ਗਈ।” ਹਰਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਗਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਸ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਸੀ।”

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਏਕਲਾਂ

ਫੋਨ: 916-273-2856

www.boparaisudhar.com

ਪੁੱਤ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਅਮੀਰ ਘਰ ਦੀ ਨੂੰਹ ਸਾਂਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਿਆਰ ਖੇਡ ਚਲਾ ਲਈ। ਸਾਂਤੀ ਆਪਣੇ ਸੁਹਰਿਆਂ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਤੋਂ ਤੰਗ ਸੀ ਤੇ ਬਿੱਟੂ ਆਪਣੀ ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ। ਸਾਂਤੀ ਨੇ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੁਪਏ ਵਰਤਾਏ ਤੇ ਖੂਬ ਐਸ਼ ਕਰਵਾਈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੀ ਮਿਲਣੀ ਸਾਂਤੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਰਮਨ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ।

ਰਮਨ ਬਿਜਨਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਬਾਪ ਹੀ ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਿੱਟੂ ਜਦੋਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਹਰਜੀਤ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਮਨ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਨੂੰਹ ਤੇ ਬਿੱਟੂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦੇਖ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਰਮਨ ਦੇ ਬਾਪ ਜੋ ਰਿਟਾਇਰਡ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਨੇ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਮੌਕੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਬਿੱਟੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਘਰ ਲੁੱਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਂਤੀ ਬਿੱਟੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲੀ। ਰਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਉਂ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਵੀ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਹਰਜੀਤ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ‘ਤੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਹਰਜੀਤ ਨਾ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਨਾ ਮਰਿਆਂ ਵਿਚ। ਨਾ ਉਹ ਪੇਕਿਆਂ ਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਨਾ ਸੁਹਰਿਆਂ ਦੀ ਬਣ ਸਕੀ। ਉਸ ਦੀ ਬਗਵਾਤ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਮਾਰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਦੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜੀਭ ਉਸ ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ (ਮਾਇਆ) ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਭਾ ਸਭ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ,

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਾਲਾਹੀਐ
ਸਚੇ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਛੋਡਿ ਦੂਜੈ ਲਗੈ
ਸਾ ਜਿਹਵਾ ਜਲਿ ਜਾਉ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੫੧੬)

ਅਗਲੀ ਪਉਤੀ ਵਿਚ ਉਸ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਜੀਵ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਉਤੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ, ਅਵਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਅਰਥਾਤ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਵਤੇ ਜਾਂ ਅਵਤਾਰ ਵੀ (ਜਿਵੇਂ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਆਮ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦੀ ਖਾਤਰ ਜੰਗ-ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। (ਭਾਵ ਉਹ ਕੋਈ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਲਕਿ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਵਾਂਗ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਸਨ)। ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਆਦਿ ਦੇਵਤੇ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ 'ਰੱਬ' ਜਾਣ ਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹਨ) ਉਸ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਰਚਨਹਾਰ ਦੀ ਅਦਭੁੱਤ ਖੇਡ ਦੀ ਬਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਕੋਤਕ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੋ ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਅਕਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਸੁੱਖ ਅਸਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਦਾ ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,

ਅੰਸਾ ਅਉਤਾਰੁ ਉਪਾਇਓਨੁ
ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਕੀਆ॥
ਜਿਉ ਰਾਜੇ ਰਾਜੁ ਕਮਾਵਦੇ
ਦੁਖ ਸੁਖ ਭਿਤੀਆ॥
ਈਸਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇਵਦੇ
ਅੰਤੁ ਤਿਨ੍ਹੀ ਨ ਲਹੀਆ॥
ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਅਲਖੁ ਹੈ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪ੍ਰਗਟੀਆ॥
ਤਿਥੈ ਸੋਗੁ ਵਿਜੇਗੁ ਨਾ ਵਿਆਪਈ
ਅਸਥਿਰੁ ਜਗਿ ਥੀਆ॥੧੯॥

ਇਸ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਦੀ ਚਲਾਇਮਾਨਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੇ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜੋ ਨਜ਼ਰੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸਦੀਵੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮੂਰਖ, ਅਗਿਆਨੀ ਤੇ ਗਵਾਰ ਹੈ,

ਏਹੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਵਣ ਜਾਣੁ ਹੈ
ਜੇਤਾ ਹੈ ਆਕਾਰੁ॥
ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਾਲਾਹੀਐ ਸਚੇ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਉ

ਸੋ ਹੋਆ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੁ ਗਣਾਇਦਾ

ਸੋ ਮੂਰਖੁ ਗਾਵਾਰੁ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੫੧੬)

ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਮਹਾਵਤ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਉਸ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਵਸ ਕੀਤਾ ਮਨ ਜਿਧਰ ਗੁਰੂ ਚਾਹੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਮਹਾਵਤ ਕੰਡੇ ਰਾਹੀਂ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸੋਧ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਨ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੰਡੇ ਜਾਂ ਅੰਕੁਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਾਥੀ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋਇਆ ਇਧਰ ਉਧਰ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਔਝਤੋਂ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਮਨੁ ਕੁੰਚਰ ਪੀਲਕੁ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨੁ
ਕੁੰਡਾ ਜਹ ਕਿੰਚੈ ਤਹ ਜਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਹਸਤੀ ਕੁੰਡੇ ਬਾਹਰਾ
ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਉਝਤਿ ਪਾਇ॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੫੧੬)

ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ, ਉਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਜੁਤੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਸਦਾ ਸਿਮਰ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਨ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਪਾ ਸਕੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ-ਰੂਪੀ ਧਨ ਖੱਟ ਕੇ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਜਿਨਿ ਉਪਾਇਆ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਪਣਾ ਸੇਵਿ ਸਭ ਫਲ ਪਾਇਆ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਉ ਸਦਾ ਧਿਆਇਆ॥ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਇਆ॥ ਨਾਨਕ ਭਏ ਅਚਿੰਤੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਿਹਚਲਾਇਆ॥੨੦॥

(ਪੰਨਾ ੫੧੬)

ਇਸ ਪਉਤੀ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਵਰਖਾ ਦੀ ਮਸਾਲ ਰਾਹੀਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਦੇ ਵੱਸਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਦਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਉਚੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਪੈਣ 'ਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਭਗਤੀ ਦਾ ਵਲਵਲਾ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਉਛਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਗਟ ਬਣ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਬੱਦਲ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੀਂਹ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਪਾ, ਸਮਾਂ ਲੰਘੇ ਤੋਂ ਵਰਸਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਵੱਸ, ਉਮਰ ਲੰਘ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੱਸਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਰਾਹੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ 'ਚ ਹੀ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ, ਖੇਤਿ ਮਿਆਲਾ ਉਚੀਆ ਘਰੁ ਉਚਾ ਨਿਰਣਉ॥ ਮਹਲ ਭਗਤੀ ਘਰ ਸਰੈ ਸਜਣ ਪਾਹੁਣਿਅਉ॥ ਬਰਸਨਾ ਤ ਬਰਸੁ ਘਨਾ ਬਹੁਤਿ ਬਰਸਹਿ ਕਾਹਿ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਨੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ ਜਿਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਮਨ ਮਾਹਿ॥੧॥

(ਪੰਨਾ ੫੧੭)

ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਦਾਰਥ ਉਹ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਦਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਉਹ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ

ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਚਾਨਣ ਕਰੇ,

ਮਿਠਾ ਸੋ ਜੋ ਭਾਵਦਾ ਸਜਣੁ ਸੋ ਜਿ ਰਾਸਿ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀਐ

ਜਾ ਕਉ ਆਪਿ ਕਰੇ ਪਰਗਾਸੁ॥੨॥

(ਪੰਨਾ ੫੧੭)

ਅਗਲੀ ਪਉਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਹਲੀਮ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਗਤ ਉਸ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਹੀ ਸਭ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਇਸ ਲਈ ਸਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਤੇਰੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤ ਦੇ ਕੇ ਖੁਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਫਿਕਰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ,

ਪ੍ਰਭ ਪਾਸਿ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ

ਤੂ ਸਚਾ ਸਾਂਈ॥

ਤੂ ਰਖਵਾਲਾ ਸਦਾ ਸਦਾ

ਹਉ ਤੁਧੁ ਧਿਆਈ॥

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਤੇਰਿਆ

ਤੂ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਜੋ ਦਾਸ ਤੇਰੇ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ

ਤਿਸੁ ਮਾਰਿ ਪਚਾਈ॥

ਚਿੰਤਾ ਛਡਿ ਅਚਿੰਤੁ ਰਹੁ

ਨਾਨਕ ਲਗਿ ਪਾਈ॥੨੧॥ (ਪੰਨਾ ੫੧੭)

ਅੱਗੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਨਿਆਵੀ ਆਸਾਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਆਸਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਦੇ ਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਤਾਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵੱਲੋਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ,

ਆਸਾ ਕਰਤਾ ਜਗੁ ਮੁਆ

ਆਸਾ ਮਰੈ ਨ ਜਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਆਸਾ ਪੂਰੀਆ

ਸਚੇ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੫੧੭)

ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨੁੱਖੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਤੇ ਆਸਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ, ਮਨ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੱਚਾ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਤੋਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰੋਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਮਰਿ ਜਾਇਸੀ ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ ਸੋ ਲੈ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਹਚਲੁ ਕੋ ਨਹੀ ਬਾਝਹੁ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਇ॥੨॥

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਅਗਲੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਪਉਤੀ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਪੂਰੀ ਬਣਤ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੌਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਹੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਵਣਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੌਦਾਗਰ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹ ਸੰਸਾਰ, ਇਸ ਦੇ ਕਰਮ, ਧੰਦੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਭ ਕੁਝ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੱਗਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਮਲਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਬੋਝੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸਿੱਖ (ਚੇਲਾ) ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਅਗਲਾ ਕਿਨਾਰਾ ਅਰਥਾਤ ਪਾਰਲਾ ਪੱਤਣ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਓਨੁ ਕਰਿ ਪੂਰਾ ਬਾਟੁ॥ ਆਪੇ ਸਾਹੁ ਆਪੇ ਵਣਜਾਰਾ ਆਪੇ ਹੀ ਹਰਿ ਹਾਟੁ॥ ਆਪੇ ਸਾਗਰੁ ਆਪੇ ਬੋਹਿਥਾ ਆਪੇ ਹੀ ਖੇਵਾਟੁ॥ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ਹੈ ਆਪੇ ਆਪੇ ਦਸੇ ਘਾਟੁ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਤੂ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਕਾਟੁ॥੨੨॥੧॥ਸੁਧੁ॥

(ਪੰਨਾ ੫੧੭)

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਸੀ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ, ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣਾਤਮਕ ਮਾਇਆ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਸਰੂਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤ੍ਰੈਗੁਣਾਤਮਕ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ 'ਚ ਲਿਬੜਦਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਪਰਮ ਸਤਿ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸਚਿਆਰ' ਹੋਣ ਲਈ ਇਸ ਹਉਮੈ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਵੀ ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇਹੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨ, ਉਸ ਸੱਚੇ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ-ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਯੋਗ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਗੁਣ 'ਸੰਤੋਖੁ' ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤੋਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਨ ਰੱਜਦਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਛਾਵਾਂਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਅਨੰਦਾ

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਅਨੰਦਾ

ਦੁਖ ਕਲੇਸ ਸਭਿ ਨਾਠੇ॥

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਧਿਆਵਤ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਕਾਰਜ ਸਗਲੇ ਸਾਠੇ॥੧॥

ਜਗਜੀਵਨ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਦੀਓ ਉਪਦੇਸਾ

ਜਪਿ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ॥ਰਹਾਉ॥

ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ

ਆਖਦੇ ਹਨ- ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਭ ਜੀਓ! ਤੇਰਾ

ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ

ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ; ਹੇ ਭਾਈ ਸੁਣੋ! ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ

ਨੇ ਮਿਹਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭ ਦੇ

ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ

ਉਹ ਵਡਭਾਗਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ

ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ

ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਿਆ।

ਤੂਹੈ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤੂਹੈ

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੈਹਾਰਾ॥

ਤੂ ਆਪੇ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਭੁਗਤਾ

ਕਿਆ ਇਹੁ ਜੰਤੁ ਵਿਚਾਰਾ॥੨॥

ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ

ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਜੀਵੈ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਅਚਰਜੁ ਤੁਮਹਿ ਵਡਾਈ॥੩॥

ਧਾਰਿ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਆਪਿ ਪ੍ਰਭ ਸਵਾਮੀ

ਪਤਿ ਮਤਿ ਕੀਨੀ ਪੂਰੀ॥

ਸਦਾ ਸਦਾ ਨਾਨਕ ਬਲਿਹਾਰੀ

ਬਾਛਉ ਸੰਤਾ ਧੂਰੀ॥੪॥

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮਿਹਰਾਂ ਕਰਦੇ

ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ- ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭ

ਜੀਓ! ਜੋ ਜੀਵ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ

ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਦਾ ਲਈ ਹੀ

ਅਨੰਦ ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ

ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਗੁਨ

ਗਾਵਤ ਧਿਆਵਤ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ, ਹੇ ਭਾਈ! ਵੱਡੇ

ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਗੁਣਾਂ

ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਵਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜਗਜੀਵਨ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਦੀਓ ਉਪਦੇਸਾ

ਜਪਿ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ॥ਰਹਾਉ॥

ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ- ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਭ ਜੀਓ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ; ਹੇ ਭਾਈ ਸੁਣੋ! ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਮਿਹਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਿਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਵਡਭਾਗਾ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਿਆ।

ਤੂਹੈ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤੂਹੈ

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੈਹਾਰਾ॥

ਤੂ ਆਪੇ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਭੁਗਤਾ

ਕਿਆ ਇਹੁ ਜੰਤੁ ਵਿਚਾਰਾ॥੨॥

ਗੁਰਦੇਵ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਕਰਦੇ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ- ਹੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭ ਜੀਓ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਟੱਲ ਰਾਜ ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭ! ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਜੀਵ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਆਖਿ ਵਖਾਣੀ

ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਜੀਵੈ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਅਚਰਜੁ ਤੁਮਹਿ ਵਡਾਈ॥੩॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰ ਸੁਆਮੀ!

ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਹੇ ਪ੍ਰਭ ਜੀਓ! ਭਲਾ ਤੇਰੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਭ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਉਸ ਦਾ ਨਿਰਮਲਾਪ

ਮਾਰਚ-ਅਪਰੈਲ 1960, ਉਮਰ ਤੇਈ ਸਾਲ। ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਘੁੱਗ ਵਸਦੀ ਬਸਤੀ, ਕੂਚਾ ਘਾਸੀ ਰਾਮ ਦੀ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੀ ਸਾਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਵੀਨ ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਦੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖੀ.ਏ. ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਈਵਨਿੰਗ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ਿਫਟ ਲਈ ਸਾਢੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਸਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਹੀ ਬਸ ਫੜ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ, ਠੀਕ ਛੇ ਵਜੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ।

ਇਹ ਬਦਲੀ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੁ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੈਂ ਘਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਸਕਾਂ।

ਨਵੀਨ ਸ਼ਾਹਦਰਾ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ ਨਵੀਂ ਬਸਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵੀ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਟਾਫ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਟੀਚਰਾਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ ਅਣਵਿਆਹੀਆਂ ਹੀ ਸਨ। ਨਵੀਂ ਨੌਕਰੀ, ਨਵਾਂ ਚਾਅ, ਨਵੇਂ ਸ਼ੌਕ ਅਰ ਨਾਲੇ-ਨਾਲ ਅਗੇਰੀ ਉਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਵੀ ਸਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਐਫ਼.ਏ. ਖੀ.ਏ. ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਕਰ। ਕੋਈ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਤੇ ਕੋਈ ਨ੍ਰਿਤ ਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੂਚਾ ਘਾਸੀ ਰਾਮ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਘੁਟਵਾਂ ਸੀ।

ਘਣੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਖਾਰੀ ਬਾਉਲੀ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸਥਿਤ ਕੂਚਾ ਘਾਸੀ ਰਾਮ ਦੇ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕਾਵਾਂ ਅਧਖਤ ਤੇ ਵਡੇਰੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਉਸੇ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਔਧੀ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਘਰ ਤੁਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਪਰਤਦੀਆਂ ਹੀ ਨਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤੀ ਦਰਖਾਸਤ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀ, ਅਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਤ ਕੇ ਪਿਛਲੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ ਦਿੰਦੀ। ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕੋ ਹੀ ਥੈਲੀ ਦੇ ਚੱਟੇ-ਵੱਟੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਤੀਰਾ ਸਭ ਨੂੰ ਰਾਸ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਚੰਗੇਰੀ ਤੇ ਲਿੰਸੀ ਸੀ, ਭਲੀਮਾਣਸ। ਉਹ ਇਕ ਦੁੱਧ-ਮੂੰਹੀ ਬੱਚੀ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਵੀ ਦੂਰੋਂ ਸੀ, ਕਮਲਾਨਗਰ ਤੋਂ, ਬੱਸ ਉਤੇ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਆਖਦੀ।

ਔਧੀ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਤਫ਼ਰੀਹ ਵੇਲੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਜੁੜੀਆਂ ਉਸਤਾਨੀਆਂ ਰਸਮੀ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰ ਕੇ ਲੁੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਾ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਵਧੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਲਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਹੋਮਵਰਕ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਚੈਕ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰਬ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਹੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਆ ਨਿਕਲੀ। ਮੈਂ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਭੂਗੋਲ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੀ ਸਾਂ। ਤਖ਼ਤ-ਸਿਆਹ ਉਤੇ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਵਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਣਕ, ਜਵਾਰ, ਬਾਜਰਾ ਜਾਂ ਚਾਵਲ ਤੇ ਗੰਨੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਰੁੱਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਪੁੱਛ ਕੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਦੀ ਹੋਈ, ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ-ਦੱਸਦੇ, ਰੰਗੀਨ ਚਾਕਾਂ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਨਾਜਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਉਲੀਕਦੀ ਜਾਂਦੀ। ਖੇਡ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਤੇ ਬਾਲਕ ਦੱਸ-ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਇਕ ਜਮਾਤ ਦੀ ਇਕੋ ਅਧਿਆਪਕਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰੇ ਜਮਾਤ-ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵੰਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਰਾਫ਼ੀਆ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਕੂਚਾ ਘਾਸੀ ਰਾਮ ਦਾ ਸਕੂਲ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟੀਮ ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ

ਦਰਿਆਵੈ ਕੰਨੀ ਰੁਖੜਾ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ 'ਦਰਿਆਵੈ ਕੰਨੀ ਰੁਖੜਾ' ਵਿਚ ਛੇੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਹ ਕਥਾ ਕਰਦੀ ਕਰਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਇਹ ਸਫਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸਬਰ ਤੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਲਖ ਹਕੀਕਤਾਂ ਵੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਕਸਰ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਰ ਕਥਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਬਕ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਭਰੀ-ਭੁਕੰਨੀ ਨਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਕਿਤੇ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਲ ਕਲ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਮੰਗਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਭਰ ਰਹੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਅੰਤਰ ਖੇਤਰੀ ਖੇਡ ਜਾਂ ਕਲਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ। ਦੌੜਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੇਡੀ, ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਡਾਢੀ ਰੁਚੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਸਮਝ ਵੀ।

ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਨਾਟਕ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਮਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਬਾਲਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਸਾਂ। ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਲਗਭਗ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਦੀਦੀ ਕਰ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦੇ, ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਸਭ ਉਸਤਾਨੀਆਂ 'ਬਹਿਨ

ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹੀ ਮੈਂ ਕੁੜੀ ਸਾਂ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਹੀ ਸੋਸ਼ੇ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ। ਫਲਾਣਾ ਪਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫਲਾਣੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੋਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਫਲਾਣਾ ਫਲਾਣੇ ਕੋਲ। ਫਲਾਣਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਫਲਾਣੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਘੁਮਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਫਲਾਣਾ ਫਲਾਣੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਘਰ ਰੋਜ਼ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਦਿ ਆਦਿ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਮਾਤੀ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਖ਼ਿਆਲ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਫਾਰਗ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਅਤੇ ਮੋਰਿਸ ਨਗਰ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਬੱਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮੈਨਨ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਚੁਣ ਲਿਆ, 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ।' ਐਮ.ਏ. ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮੇਰਾ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਡਾ. ਕੋਹਲੀ ਨੇ ਗਾਈਡ ਵਜੋਂ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਾਇਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਵੀਰ ਜੀ ਨਾਲ ਉਸ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਲਣ ਗਈ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ।

ਮੁੜ ਦੂਜੀ ਵੇਰਾਂ ਜਦੋਂ ਇਕੱਲੀ ਮਿਲਣ ਗਈ

ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਈਵਨਿੰਗ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ।... ਐਮ.ਏ. ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀਰ ਜੀ ਨੇ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਕੋਹਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਾਈਡ ਵਜੋਂ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਾਇਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਵੀਰ ਜੀ ਨਾਲ ਉਸ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਲਣ ਗਈ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ। ਦੂਜੀ ਵੇਰਾਂ ਜਦੋਂ ਇਕੱਲੀ ਮਿਲਣ ਗਈ ਤਾਂ ਗਾਈਡ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਹੋਰ ਸੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ।

ਜੀ' ਕਹਿੰਦੀਆਂ।

ਸਾਲਾਨਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਹਰ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਜਮਾਤ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਸਪੁਰਦ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਹੋਈ। ਪਰਚੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਬਰਫ਼ੀ ਦੇਵੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਫਤਾਉਂਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਤਿੰਨ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਛੇੜ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਮੈਂ ਪਾਸ ਕਰਨੇ ਹੋਣਗੇ। ਜਵਾਬੀ ਪਰਚਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਪੰਜ ਬਾਲਕ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਤਰ ਰਹੇ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਤੀਹ-ਪੈਂਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਲਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਪਰਚੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਕੋਰੇ ਸਨ, ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਿਰਰਥ ਘੀਚ-ਮਚੋਲੇ। ਘਬਰਾਈ ਘਬਰਾਈ ਮੈਂ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਕੋਲ ਗਈ।

“ਤੂੰ ਬੱਚੀ ਏਂ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਗ। ਇਸ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਮੰਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ...”

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਖੂਨ ਨਹੀਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਕਸੂਰ ਸੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਪਾਇਆ ਵੀ ਕੀ ਗਿਆ ਸੀ?

ਐਮ.ਏ. ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅੱਵਲ ਰਹੀ। ਗਿਆਨੀ ਪਾਸ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਮੇਰਾ ਪਿਛੋਕੜ ਚੰਗੇਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਚੀ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਨੇੜੇ ਢੁਕਦੇ ਗਏ, ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਣ ਲੱਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਸਹਿਪਾਠੀ ਮੇਰੇ ਨੋਟ ਲੈ ਲੈ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੇ ਚਹੋਤੇ, ਚੇਲੇ ਸਨ। ਵੀਹ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਤੇ

ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਕੂਟਰ ਜਾਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਠੀਕ ਨੌਂ ਵੱਜ ਕੇ ਦਸ ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਲਈ ਆਖਰੀ ਬਸ ਫਤਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਰਤਾ ਵੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਕਲਾਸ ਛੁੱਟੇ ਤਾਂ ਬਸ ਫਤਨੇ ਖੁੰਝ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਕੀ ਸਹਿਪਾਠੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਹੀ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਲਾਸ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਲੇਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੀ।

ਐਮ.ਏ. ਪਾਸ ਕਰ ਲਈ। ਉਧਰੋਂ ਵੀਰ ਜੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਜ਼ੀਫੇ 'ਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਅਮਰੀਕਾ) ਤੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਰਤ ਆਏ ਤੇ

ਮੰਗਣੀ ਲਈ ਮਿੱਥੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਤੀ ਅੱਗੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ, ਮੈਂ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੇ ਫੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤੁਰਾਂਗੀ, ਨਾ ਕਿ ਮਗਰ। ਦੂਜੀ, ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਮੇਰਾ ਲਿਬਾਸ ਸਾੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੀਜੀ, ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ।

ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਮੰਨ ਲਈਆਂ, ਪਰ ਤੀਜੀ ਲਈ ਉਹ ਹਿਚਕਿਚਾਇਆ। ਉਹ ਹਾਲਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਲੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਕਾਨ ਖਰੀਦਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਸੀ।

ਤਾਂ ਗਾਈਡ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਹੋਰ ਸੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ। “ਨਹੀਂ” ਕਰਾਂਗੀ ਮੈਂ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ...ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।” ਮੈਂ ਵੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੋ-ਟੁੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਠੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਸਥਿਤ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਇਹ ਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਵਜੋਂ ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਪੋਸਟ। ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਮਗਰੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਨੌਕਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਸਥਿਤ ਕੇਂਦਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ 1962 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਸਕੀ ਭੈਣ, ਮਾਸੀ, ਚਾਚੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੜੇ ਨਾਨਕੇ ਤੇ ਦਾਦਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਕਤ ਪਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਗਮ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਿਲ ਜਾਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਸੀ। ਨੌਕਰੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ, ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ। ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੋਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਕੂਚਾ ਘਾਸੀ ਰਾਮ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕੋਤੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਸਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਨਜ਼ਾਤ ਪਾ ਲਈ।

ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੌਰਾਨ ਮਾਂ ਨੇ ਝਿਝਕਦਿਆਂ ਝਿਝਕਦਿਆਂ ਆਖਿਆ: “ਬੱਚੀਏ, ਬੰਬਈ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਸਰਦਾਰ। ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਨੇ ਗਵਾਂਢ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਦੁਕਾਨ ਉਸਨੀ, ਤੇਰਾ ਭਾਈਆ (ਜੀਜਾ) ਗੁਰਬਖਸ਼ ਉਸਨੀ ਬੜੀ ਸ਼ਿਫ਼ਤ ਕਰਨੈ, ਜੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਲਵੇਂ ਤਾਂ...ਹੁਣ ਉਮਰ ਹੈ ਤੇਰੀ ਤੈ ਪਰਦੇਸ ਵੀ...ਉੱਜ ਜਿੰਝ ਆਖਸੇ...ਕਰਸੀਏ, ਮਾਂ ਸਦਕੇ...”

ਫੁਲਕ ਪਈ ਮਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਗੱਚ ਭਰ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-95019-44944

ਆਇਆ।

ਜਾ ਭਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮੈਂ ਨਿਗਮ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ।

ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਅਗਸਤ ਮੰਗਣੀ ਹੋਈ ਤੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਤੰਬਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਅਕਤੂਬਰ ਮੈਂ ਘਰ ਬੈਠ ਗਈ। ਨੌਕਰੀ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਸੀ, ਸ਼ਤ-ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ।

ਮੰਗਣੀ ਲਈ ਮਿੱਥੀ ਗਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਤੀ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ, ਮੈਂ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੇ ਫੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤੁਰਾਂਗੀ, ਨਾ ਕਿ ਮਗਰ। ਦੂਜੀ, ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਮੇਰਾ ਲਿਬਾਸ ਸਾੜ੍ਹੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੂਟ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸੇ ਦੀ ਹੀ ਆਦੀ ਹਾਂ। ਤੀਜੀ, ਮੈਂ ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ।

ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਮੰਨ ਲਈਆਂ, ਪਰ ਤੀਜੀ ਲਈ ਉਹ ਹਿਚਕਿਚਾਇਆ।

ਪਤੀ ਹਾਲਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਲੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਕਾਨ ਖਰੀਦਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਸੀ। ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ।

“ਮੈਂ ਘੱਟ ਖਾ ਲਾਂਗੀ। ਤੰਗੀ 'ਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਾਂਗੀ ਹੱਸ ਕੇ, ਪਰ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਗ੍ਰਹਿਣੀ ਤੇ ਕੇਵਲ ਗ੍ਰਹਿਣੀ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣ ਕੇ, ਨਿਰੋਲ ਤੇ ਨਿਰੋਲ ਮਾਂ।”

ਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਈ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਬਹੁਤ ਸਾਦੀ ਸੀ, ਨਾ ਦਾਜ ਨਾ ਵਰੀ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੁੰਦਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵੀਹ ਬੰਦੇ। ਨਾ ਘੋੜੀ, ਨਾ ਡੋਲੀ, ਨਾ ਢੋਲ ਨਾ ਵਾਜੇ।

ਇਹ ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਕੁਆਰੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਜੋੜੀ ਗਈ ਮੇਰੀ ਕੁੱਲ ਕਮਾਈ ਸੀ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ। ਚੰਦ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਰਕਮ ਪੇਸ਼ਗੀ ਦੇ ਕੇ ਅਸਾਂ ਪੂਰਬੀ ਸਾਂਤਾਕਰੂਜ਼ ਵਿਚ ਉਸਰ ਰਹੀ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਫਲੈਟ ਬੁੱਕ ਕਰ ਲਿਆ। ਫਲੈਟ ਦੀ ਕੁੱਲ ਕੀਮਤ ਸਾਢੇ ਸਤਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੀ ਰਕਮ ਅਸਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਕਿਸਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਹ।

ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸਸਤੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ। ਨਾਲ ਦਿਓਰ ਵੀ ਸੀ। ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ।

ਇਹ ਸੀ ਸਾਡੇ ਵਿਵਾਹਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਰੰਭ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹਨੀਮੂਨ!

ਪੰਦਰਾਂ ਅਕਤੂਬਰ ਸਾਨੂੰ ਕਮਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ। ਇਹ ਸੀ ਗਵਾਲੀਅਰ ਪੈਲੇਸ, ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਬੰਗਲਾ। ਪੱਛਮੀ ਅੰਧੇਰੀ ਦੀ 'ਸਾਤ ਬੰਗਲਾ' ਬਸਤੀ ਦੇ ਸਾਗਰ ਕੰਢੇ 'ਤੇ। ਇਸੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਠੀਕ ਥੱਲੇ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਸੁਰਮਈ ਸ਼ਾਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇਥੋਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਬਾਲਕ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਂਤਾਕਰੂਜ਼ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਢਿੱਲੀ-ਮੱਠੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਾ ਵਡੇ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ, ਵਾਕੋਲਾ ਬ੍ਰਿਜ ਦੀ ਸੰਤ ਸੁਦਾਮਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਾਲੇ ਘਰ।

ਇਹੀ ਫਲੈਟ ਵੇਚ ਕੇ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਮੁਹਾਲੀ ਆਉਣਾ ਪਿਆ, ਆਤੰਕਵਾਦ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ।

ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਸਦੀ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਚੌਥਾਈ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦੀ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹਾਂ, ਮੁਹਾਲੀ।

ਦਰਿਆਵੈ ਕੰਨੀ ਰੁਖੜਾ!

ਲੋਰਕਾ ਅਤੇ ਪਾਸ਼

ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਸੁਹੱਪਣ

ਸਪੇਨ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਫਰੈਡਰੀਕੋ ਗਾਰਸੀਆ ਲੋਰਕਾ (5 ਜੂਨ 1898-19 ਅਗਸਤ 1936) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਪਾਸ਼ (9 ਸਤੰਬਰ 1950-23 ਮਾਰਚ 1988) ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਮਰਦੰਗ ਵਜਾਈ ਹੈ। ਮਰਦੰਗ ਦੀਆਂ ਥਾਪਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਜੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਾਇਰ ਘਰੇਲੀ ਜੰਗ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਸਰੋਕਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਇਸ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪਾਸ਼

ਲੋਰਕਾ

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਪ੍ਰੋ. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਵੱਲੋਂ ਸਪੇਨੀ ਸ਼ਾਇਰ ਫਰੈਡਰੀਕੋ ਗਾਰਸੀਆ ਲੋਰਕਾ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਝ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੇ ਲੋਰਕਾ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਰਕਾ' ਪਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਦੇ ਮੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਹਿਜ ਮਨ ਲਿਖਣ ਲਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਮੇਰੀ ਤਬੀਅਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪ੍ਰੋ. ਰਾਜੇਸ਼ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿਮਾਕਤ ਕਰਨੀ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਸੋ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

ਮੈਂ ਲੋਰਕਾ ਨੂੰ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ

ਫੋਨ: 001-647-982-6091

ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਕਾਫਕਾ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਮਾਣਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਸੱਵਰ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੱਲ 1968 ਦੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ' ਸਠਿਆਲਾ ਕਾਲਜ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਵਾਲਾ ਰੁਟੀਨ-ਗੇਤਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਰਤਦਿਆਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਬੁਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਚੁਬਾਰੇ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਝਾਕੇ ਬਗੈਰ ਹੀ 'ਦਿ ਇਡੀਅਟ' ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਇਪੋਲਿਟ ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਡਰਾਉਣੇ, ਪਰ ਦਿਲਚਸਪ ਸੁਪਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਂਡ ਉਚੀ ਉਚੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤਕ ਉਹ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਜੇ ਅਦਭੁਤ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਬੋਲੀ ਗਏ। ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮੇਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਯਕੀਨਨ ਉਸ ਦਿਨ ਹੀ ਬੱਝਿਆ ਸੀ।

ਕਾਫਕਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨਾਵਲ 'ਦਿ ਟਰਾਇਲ' ਉਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਡੇਢ-ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਲੰਧਰ 'ਚ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਪਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਕੁਲਬੀਰ ਹੁੰਦਲ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਲੱਠ ਵਰਗੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਅੱਗਿਉਂ ਕਮਰੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੇਜ਼ ਉਪਰ ਉਹ ਨਾਵਲ ਪਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਫਰੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿੰਹਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਲਬੀਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਠੀਕ ਲਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕੀ ਹੋਈ, ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਈ, ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਸ ਦਿਨ ਜੋ ਬਣ ਗਿਆ, ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

ਫਰੈਡਰੀਕੋ ਲੋਰਕਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਮੈਨੂੰ 15-20 ਵਰ੍ਹੇ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਵਲੋਂ ਰੁਪਾਂਤਰਿਤ ਅਤੇ ਨੀਲਮ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਉਸ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਅੱਗ ਦੇ ਕਲੀਰੇ' (ਬਲੈਂਡ ਵੈਡਿੰਗ) ਵੇਖਣ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਅਗਲੇਰੇ ਦਿਨ ਪਟਿਆਲੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਲਾਲੀ ਬਾਬਾ ਦੇ ਲੋਰਕਾ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਵਿ-ਜਗਤ ਬਾਰੇ ਕਈ ਘੰਟੇ ਲੰਮੇ ਜਾਦੂਮਈ ਪ੍ਰਵਚਨ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਲਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਲਾਲੀ ਬਾਬਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੈਨੂੰ ਟੱਕਰੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਇਆਨ ਗਿਬਸਨ ਦੀ 'ਫਰੈਡਰੀਕੋ ਗਾਰਸੀਆ ਲੋਰਕਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ' ਕਿਤਾਬ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੇਖੇ ਡਰਾਮੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਘਾਹ ਉਪਰ ਹੀ ਆਸਣ ਜਮਾ ਲਿਆ। ਲੋਰਕਾ ਵਰਗੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਂਝ ਪੁਆ ਦੇਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤੀ ਤੇਹਫਾ ਭਲਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਤਿੰਨ ਨਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਮੁਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਹਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ? ਨੀਲਮ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਮਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿੰਹਦਿਆਂ ਕਦੀ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਭਿਆਨਕ ਖਾਨਾਜ਼ਹੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਲ ਰਹੀ ਸਪੇਨ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚੋਂ ਤ੍ਰਿਪ ਤ੍ਰਿਪ ਚੋਂਦੇ ਲੂਹ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਿਖਾ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਕਦੀ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਝਉਲੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦਾ ਨਾਟਕੀ ਰੁਪਾਂਤਰਣ ਵੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਸਤਰ:

ਹਰ ਮਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏ
ਲੋਹਾ ਔਜ਼ਾਰ ਬਣੇ
ਜਾਂ ਸਾਜ਼ ਦੀ ਤਾਰ ਬਣੇ
ਕੋਈ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ
ਲੋਹਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣੇ।

ਨੀਲਮ ਅਤੇ ਪਾਤਰ ਠੀਕ ਸਨ, ਪਰ ਅਸਲ ਧੰਨ ਧੰਨ ਲਾਲੀ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਲੋਰਕਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਸਪੇਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਸ ਮਹਿਬੂਬ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚਲੇ ਸੁਹਜ ਤੇ ਸ਼ਿੰਦਤ ਦੇ ਅਨੇਕ ਆਯਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। 'ਬਲੈਂਡ ਵੈਡਿੰਗ' ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਲੰਮੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲੋਰਕਾ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ ਯਾਰ ਸੀ ਮੈਟਾਡੋਰ-ਖੁੰਘਾਰ ਸਾਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲੀ ਸਪੇਨ ਦੀ ਕੌਮੀ ਖੇਡ ਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਲੋਰਕਾ ਨੇ ਜੋ ਵਿਰਲਾਪ ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਨੋ ਸਾਨ੍ਹ ਨਾਲ ਭੇਤ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਮੌਤ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਦੁਖਾਂਤ ਹੀ ਸਾਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ।

20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਐਬਸਰਡ ਘਰੇਲੀ ਜੰਗ ਸਪੇਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰ

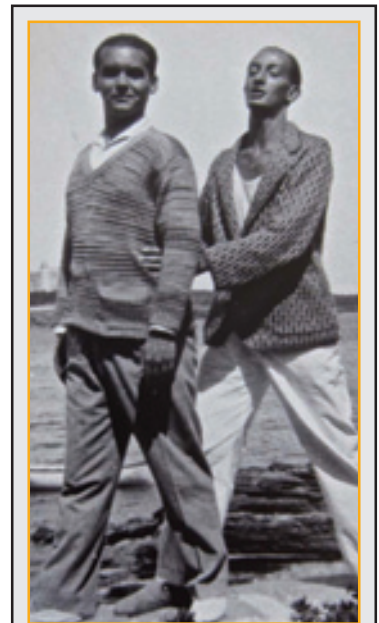
ਹੀ ਲੜੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਲੋਰਕਾ ਸਮੇਤ 10 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਲਾਲੀ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਕਾਸੋ, ਮਤੀਸ ਅਤੇ ਬਰਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਰਪ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚਰਚਿਤ ਆਧੁਨਿਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸਲਵਾਡੋਰ ਡਾਲੀ ਅਤੇ ਗਾਰਸੀਆ ਲੋਰਕਾ ਦੀ ਗਹਿਰੀ 'ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਗੁਰੀਲਾ ਜੰਗ' ਬਾਰੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਹੀ ਦੱਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਵਿਚ ਡਾਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਰੀਆਂ ਵਰਗੀ ਰੂਸੀ ਮੂਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਅਲੋਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਪ੍ਰੋ. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਲੋਰਕਾ ਦੀਆਂ 7 ਨਜ਼ਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕਰ ਕੇ ਭੇਜੀਆਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਆਪਣੀ ਖਿੱਚ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਦੱਸ ਲਈ ਜਾਵੇ।

ਕਿਸੇ ਰਹੱਸਮਈ ਲੈਅ ਤੇ ਬਲਦੇ ਬੋਲਾਂ/ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਨਾਟ-ਗੀਤ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਜਨਮ 5 ਜੂਨ 1898 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਜੇ 10-11 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਗਰੇਨਾਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆ ਵਸਿਆ। ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਤ, ਹਵਾਵਾਂ, ਝਰਨੇ, ਪਰੀ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਵਿਚ ਲਹਿ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਿਹਾਤੀ ਸਪੇਨ ਦੇ ਅਸੀਮ ਹੁਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤ੍ਰਾਸਦੀਆਂ ਦਾ ਗੀਤ ਹੀ ਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਿਪੁੰਨ ਪਿਆਨੋਵਾਦਕ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਲਗਾਓ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਬੀਬੇਵਨ ਸੀ ਪਰ ਕਲਾਤਮਿਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਉਸ ਦੀ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਦਾਖਲ ਉਹ ਹੋਇਆ ਪਰ ਰਸਮੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਰਾਸ ਨਾ ਆਈ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਦਿਤੀ।

ਲੋਰਕਾ 20-21 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰੇ ਗਰੇਨਾਡਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਡਰਿਡ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਉਸ ਦੀ ਯਾਰੀ ਸਲਵਾਡੋਰ ਡਾਲੀ ਅਤੇ ਲੂਈ ਬਿਨੁਇਲ ਨਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਯੋਗਵਾਦੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪੈ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਯੂਰਪੀ ਕਲਾ ਜਗਤ ਦੇ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਚਮਕ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਿਹ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਇਕਲਾਪਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਦਾ ਗਾਇਨ ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰੂ ਹੈ। 1927 ਵਿਚ 'ਮਾਰੀਆਨਾ ਪਿਨੇਦਾ' ਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਂਗ ਨਾਟ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਸਟੇਜ ਸੈਟਿੰਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਡਾਲੀ ਨੇ ਹੀ ਨਿਭਾਈ। ਦੋ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ੀਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਕ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ 'ਜਿਪਸੀ ਬੈਲਡਜ਼' ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਆਉਣ ਨਾਲ ਉਭਰਦੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਕਵੀ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪੈਂਠ ਹੋਰ ਵੀ ਬੱਝ ਗਈ।

ਇਹ ਸਲਵਾਡੋਰ ਡਾਲੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਸਿਖਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਜਾਦੂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਡਾਲੀ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਮੂਲ ਦੀ ਔਰਤ ਦੇਵਲੀਨਾ ਗਾਲਾ ਨੇ ਲੋਰਕਾ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਗਾਲਾ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸ਼ਾਇਰ ਪਾਲ ਐਲੂਅਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਡਾਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਗਾਲਾ ਨੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਕਲਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਨੋਖੀ ਅਤੇ ਚਰਚਿਤ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਅਜਬ ਦੰਤਕਥਾ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਪਾਲ ਐਲੂਅਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਸਲਾਮ ਆਖ ਦਿਤੀ। 1929 ਵਿਚ ਡਾਲੀ ਉਸ ਸਮੇਂ 25 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਗਾਲਾ 35

ਫਰੈਡਰੀਕੋ ਗਾਰਸੀਆ ਲੋਰਕਾ (ਖੱਬੇ) ਅਤੇ ਸਲਵਾਡੋਰ ਡਾਲੀ।

ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਗਾਲਾ, ਐਲੂਅਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਡਾਲੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣ ਗਈ, ਪਰ ਐਲੂਅਰ, ਗਾਲਾ ਦੀ ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਆਭਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ 'ਚੋਂ ਖਤ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਖਤ 'ਲੈਟਰਜ਼ ਟੂ ਗਾਲਾ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਪੱਛਮੀ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਹਨ।

ਇਸ 'ਹਾਦਸੇ' ਨਾਲ ਡਾਲੀ ਦਾ ਜਗਤ ਤਾਂ ਰੁਸ਼ਨਾ ਗਿਆ ਪਰ ਗਾਲਾ ਵਲੋਂ ਡਾਲੀ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਇੰਜ ਆ ਕੇ ਖੋਹਣ ਕਾਰਨ ਲੋਰਕਾ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਆਲਮ ਤਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੋਰਕਾ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇਸ ਆਲਮ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਘੁੰਮ ਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਰਕਾ ਜਦੋਂ ਦੇਸ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ 1930 ਵਿਚ ਪਰੀਮੋ 'ਡੀ ਰਿਵੇਰਾ' ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਤਖਤਾ ਉਲਟ ਕੇ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਸਰਕਾਰ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਰਕਾ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਬਿਏਟਰ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਰਕਾ ਨੂੰ ਨਾਟ ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਨਵੇਂ ਜਮਹੂਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਹਾਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਅਗਲਾ ਕੁਝ ਅਰਸਾ ਲੋਰਕਾ ਨੇ ਇਹੋ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸਪੇਨ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਬਦਨਸੀਬੀ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨੇੜਿਓਂ ਪਤਾ

ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਾ। 'ਅੱਗ ਦੇ ਕਲੀਰੇ', 'ਯਰਮਾ' ਅਤੇ 'ਹੁਕਮੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ' ਵਰਗੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਜ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਲਮ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨੀ ਹੀ ਅਕੀਦਤ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਖੋਖਲੇ/ਰਸਮੀ ਸਦਾਚਾਰ ਜਾਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹਨ। ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੁਰਦਾ ਤਰਕ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਦੀ ਥਾਂ ਮੂੰਹ-ਜ਼ੋਰ ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੋ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਾਤਰ ਇੰਨੇ ਜੀਵੰਤ ਹਨ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ, ਲਹੂ ਤਕ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਥੀਮ ਸ਼ਿੰਦਤ ਭਰਪੂਰ ਹਨ। ਮਸਲਨ, ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਵਲੋਂ ਰੁਪਾਂਤਰਿਤ 'ਅੱਗ ਦੇ ਕਲੀਰੇ' ਦੀ ਆਦਿਕਾ ਵੇਖੋ: ਉਜਾਗਰ ਤੇ ਮੀਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਦੂਰੋਂ ਨੇੜਿਓਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਐਸਾ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਉਜਾਗਰ ਨੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਬੱਚਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਸ। ਅੱਜ ਮੀਤਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ। ਉਜਾਗਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਆਏ ਨੇ। ਮੀਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਐ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਵਿਆਹੀ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਕੋਲੋਂ ਡਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਏ।... ਉਹੀ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਲਹੂ ਵਿਚ ਸੁੱਤੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉਛਲੀ। ਮੀਤਾਂ ਉਜਾਗਰ ਨਾਲ ਦੌੜ ਗਈ, ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਵਾਹਰ ਗਈ। ਤਿੱਖੀ ਝੜਪ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਬੰਨਾ ਵੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ।

ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਹਾਣੀ ਇੰਨੀ ਕੁ ਹੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨੀ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਵੇਗ ਮੂਹਰੇ ਸਭ ਅਕਲਾਂ, ਇਲਮ, ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਪਲਾਂ ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਛਾਈ-ਮਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਹ ਆਦਮੀ ਹੀ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੋੜ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਟਕੀ ਮੰਚਨ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਡਿੱਠਾ ਹੋਵੇ। ਮੁਖ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦੇ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਸੀਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਰਕਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਖਿੱਚ ਰਹੀ। ਸਪੇਨ ਵਿਚ ਖਾਨਾ ਜੰਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਜਨਮ ਭੋਇ ਵੱਲ ਖਿਚਿਆ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਹਿਜ਼ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, 19 ਅਗਸਤ 1936 ਨੂੰ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਲੜਾਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਯਾਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰੱਖ ਕੇ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਭਣਵੱਈਏ ਮੋਤੇਸਿਨੋਜ਼ ਜੋ ਗਰੇਨਾਡਾ ਦਾ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਮੇਅਰ ਸੀ, ਨੂੰ 'ਮਿਲਾਉਣ' ਲੈ ਗਏ। ਦਰਅਸਲ ਫਰਾਂਕੋ ਪੱਖੀ ਰਜ਼ਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੇਅਰ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਲਦਾਂ ਮਗਰ ਧੂ ਧੂ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਦੀ ਕਬਰ 'ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਰਕਾ ਨੂੰ ਬੱਠ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਧਮੋਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਿਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਲਾਸ਼ ਖੁਰਦ-ਖੁਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸ਼ਾਇਰ ਫਰੈਡਰੀਕੋ ਗਾਰਸੀਆ ਲੋਰਕਾ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦਾ ਨਮੂਨਾ।

ਫਰਾਂਸ ਉਪਰ ਜਰਮਨ ਫਾਸਿਸਟਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਚਿੱਤਕ ਵਾਲਟਰ ਬੈਜਾਮਿਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਬਰਤੰਲਤ ਬਰੈਖਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਰਮਨ ਕਲਚਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮਹਾਨ ਯੂਰਪੀ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਕਲਚਰ ਦੀ ਇਸੇ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਸਪੇਨੀ ਫਾਸਿਸਟਾਂ ਵਲੋਂ ਲੋਰਕਾ ਦੀ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਹੱਤਿਆ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਗਰੇਨਾਡਾ ਦੇ ਪਲਾਜ਼ਾ ਦਲ ਕਾਰਮਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਹੋਲੀ ਜਲਾ ਕੇ ਲੋਰਕਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ 'ਜਸ਼ਨ' ਮਨਾਇਆ ਅਤੇ ਫਰਾਂਕੋ ਕਾਲ ਦੇ ਅਗਲੇ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ।

ਲੋਰਕਾ ਆਸਥਾ ਪੱਖੋਂ ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਪੱਕਾ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੱਟੜ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਜਾਂ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦੋਸਤੀ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ। ਸਪੇਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਉਘੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਵੀ ਗੈਬਰੀਲ ਸੋਲਾਵੀਆ ਨੇ ਸਗੋਂ ਪਿਛੋਂ ਛਪੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਡਾਢੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੁੱਧਵਾਰੀ ਸ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਲੋਰਕਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨੀ ਪੁਰਾਤਨਵਾਦੀ ਫਲੰਗੋ ਧੜੇ ਦੇ ਆਗੂ ਜੋਸ ਐਨਤੋਨੀਓ ਪਰੀਮੋ 'ਡੀ ਰਿਵੇਰਾ' ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਜਾਮ ਸਾਂਝਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰੀਮੋ 'ਡੀ ਰਿਵੇਰਾ' ਵੀ ਲੋਰਕਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਅਸੀਮ ਪ੍ਰਤਿਤਾ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰੇਲੀ ਜੰਗ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਲੋਰਕਾ ਵਾਂਗ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਚਿਪਬਲਿਕਨ ਧਿਰ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਅਰਾਜਕਤਾਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਅਜੀਬ ਇਤਫਾਕ ਵੇਖੋ ਕਿ ਰਿਵੇਰਾ ਫਰਾਂਕੋ ਧਿਰ ਲਈ, ਫਰਾਂਕੋ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪਵਿੱਤਰ ਚਿਹਨ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਫਾਸ਼ੀ ਧਿਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਾਰੇ ਸਪੇਨ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਤ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 70ਵਿਆਂ 'ਚ ਸਪੇਨ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਪਿਛੋਂ ਲੋਰਕਾ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਹੋਰਵੇ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਾਨੋ ਤੂਫਾਨ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਲੋਰਕਾ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਸਪੇਨ ਜਾਂ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰਹੀ, ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਿਉਨਿਸ ਏਅਰਸ ਦੇ ਚੈਸਟਲਰ ਹੋਟਲ ਜਿਥੇ ਉਹ 1933 ਵਿਚ ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ

ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਲੋਰਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਪਵਿਤਰ ਜ਼ਿਆਰਤਗਾਹ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੰਜ ਹੀ ਸਪੇਨ ਦੇ ਮੈਡਰਿਡ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਲਾਜ਼ਾ 'ਡੀ ਸ਼੍ਰਾਂਤਾ ਅਨਾ' ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਦਿਓ ਕੱਦ ਬੁੱਤ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਲੋਰਕਾ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਨਾਟ ਗੀਤ ਫਿਲਮਾਂਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। 10 ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਲੋ ਕਾਰਜੂ ਨਾਂ ਦੇ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੇ 'ਲੋਰਕਾ' ਇਨ ਗਰੀਨ ਡਰੈਸ' ਨਾਟਕ ਲਿਖ ਕੇ ਖੇਡਿਆ ਤਾਂ ਓਰੇਗਨ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ

ਲੋਰਕਾ ਦੇ ਨਾਟਕ 'ਬਲੱਡ ਵੈਡਿੰਗ' ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤਰਜਮੇ ਦਾ ਟਾਈਟਲ।

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਹਜ਼ੂਮ ਟੁੱਟ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ, 1997 ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੀਵਨੀਕਾਰ ਇਆਨ ਗਿਬਸਨ ਨੇ ਜਦੋਂ ਫਿਲਮ 'ਡਿਸਐਪੀਅਰੈਂਸ ਆਫ ਲੋਰਕਾ' ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਲ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਫੀਚਰ ਫਿਲਮ ਐਲਾਨੀ ਗਈ। 2009-10 ਵਿਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਫਿਲਿਪ ਗੋਸਲੈਟ ਵਲੋਂ ਲੋਰਕਾ, ਸਲਵਾਡੋਰ ਡਾਲੀ ਅਤੇ ਲੂਈ ਬਿਨੁਇਲ ਦੀ ਦੰਤ ਕਥਾਈ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਲਿਟਲ ਐਸ਼ਿਜ਼' ਨਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੀ।

1936 ਵਿਚ ਉਮਰ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਵਰ੍ਹੇ ਲੋਰਕਾ ਨੂੰ 18-19 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਐਨੀ ਮੁਹੱਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਲਈ 'ਸੋਨਟਸ ਟੂ ਹਿਜ਼ ਡਾਰਕ ਲਵ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਜੋ 'ਦੀਵਾਨ' ਲਿਖਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਲੋਰਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲੋਰਕਾ ਦੇ ਇਸ ਮਹਿਬੂਬ ਪਿਆਰ ਪਾਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਜੁਆਨ ਰਮੀਰੇਜ਼ 'ਡੀ ਲੁਕਸ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ 2012 ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕਮਾਲ ਹੈ, ਲੋਰਕਾ ਦੀਆਂ ਗਵਾਚੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਲੱਭ ਪਈਆਂ; ਉਸ ਦੀ ਗੁਪਤ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਪਾਤਰ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪਛਾਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਸਪੇਨ ਅੰਦਰ ਖੱਬੇ ਦਾਅ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਸਿਜ਼ਮ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਹਾਂ ਨਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਡੇਵਿਡ ਕਰੋਕਰ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪਣੀ

‘ਅੱਗ ਦੇ ਕਲੀਰੇ’ (ਬਲੱਡ ਵੈਡਿੰਗ) ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਤੇ ਮੀਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਐਸਾ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਉਜਾਗਰ ਨੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਬੱਚਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਸ। ਅੱਜ ਮੀਤਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ। ਉਜਾਗਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਆਏ ਨੇ। ਮੀਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਵਿਆਹੀ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਕੋਲੋਂ ਡਰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਏ।... ਉਹੀ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਲਹੂ ਵਿਚ ਸੁੱਤੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉਛਲੀ। ਮੀਤਾਂ ਉਜਾਗਰ ਨਾਲ ਦੌੜ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਵਾਹਰ ਗਈ। ਤਿੱਖੀ ਝੜਪ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਬੰਨਾ ਵੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ।

ਇਸ 'ਗਵਾਹੀ' ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ:

ਮੈਡਰਿਡ ਸਥਿਤ ਲੋਰਕਾ ਦਾ ਬੁੱਤ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੇ ਮੋੜਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਲਈ ਸਪੇਨੀ ਵਿਰਸੇ ਬਾਰੇ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਵਾਦੀ ਚਿਹਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜੇ ਕੋਈ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ-ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬੁੱਤ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਲਾਲ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਪਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਕਦੋਂ ਕੋਈ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇਹ ਹਾਰ ਉਡਾ ਕੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਬੁੱਤ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਪੇਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਰਕਾ ਦੇ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਕਤਲ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਰੁੰਡਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੰਜ ਕਰਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਰਕਾ, ਪਾਸ਼ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਾਂਗ।

ਇਸ ਲਈ ਲੋਰਕਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਾਇਰ ਪਾਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੋਰਕਾ ਨਾਲ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਅਨੇਕ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਲੋਰਕਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਅਤੇ ਸਪੇਨ ਦੇ ਦਿਹਾਤੀ ਧਰਾਤਲ ਨਾਲ ਜੇ ਅਸੀਮ ਮੋਹ ਸੀ ਤਾਂ ਪਾਸ਼ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਲੋਰਕਾ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਸੀ। ਪਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਸੀ ਪਰ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਸਾਡੀ ਮੁਰਾਦ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਕਤਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤਾਂ ਲੋਰਕਾ, ਮਹਾਂਕਵੀ ਟੈਗੋਰ ਜਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਗਤ ਦੇ ਮਹਾਂ ਨਾਇਕ ਲਿਓਨ ਟਰਾਟਸਕੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦੌਰ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਨੇੜੇ ਦਾ ਦੋਸਤ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਮੌਜੀ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ 1974 ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਖਤ ਵਿਚ ਪਾਸ਼ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, "ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਟਰਾਟਸਕੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ 'ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ' ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਬੇਹੱਦ ਜੀਵੰਤ ਕਿਤਾਬ ਹੈ।" ਪਾਸ਼ ਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਬੇਹੱਦ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਪੜ੍ਹਤ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਸ ਉਂਜ ਹੀ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਟਰਾਟਸਕੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਦਾ ਤੋਪਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਸ਼ ਨੂੰ ਅਕਤੂਬਰ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚਲੇ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਰੂਸੀ ਸਾਹਿਤ ਜਾਂ ਚਿੰਤਨ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਨਿਕੋਲਾਈ ਚਰਨੀਸ਼ਵੇਸਕੀ ਦਾ 'ਕੀ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਏ' ਨਾਵਲ ਛਪਣ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਰਕ ਵਿਚ ਛੁਪੀਆਂ ਖਤਰਨਾਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਫਿਓਦੇਰ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਕਿਉਂ ਦਹਿਸ਼ਤਜ਼ਦਾ ਸੀ।... ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਹਿਨੁਮਾ ਕਾਮਰੇਡ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਇਲੀਅਚ ਲੈਨਿਨ ਕਿਉਂ 'ਕੀ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਏ' ਹੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਫਿਰ ਅਗਲੀ ਕਰੀਬ ਪੂਰੀ ਸਦੀ ਰੂਸ ਦੇ ਸਾਦਾ ਦਿਲ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸਿੱਟੇ ਕਿੰਜ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਣੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਪੜ੍ਹਤ ਦੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਜੋਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸਟਾਲਿਨ ਦੇ ਰੁਪ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਕਰਾਲ ਰਾਖਸ਼ੀ ਆਤਮਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਨੀਰੋ, ਚੰਗੇਜ਼, ਤੈਮੂਰ ਲੰਗ ਵਰਗੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਪਾਣੀਓਂ ਪਾਣੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ।

'ਦਿ ਕੈਂਬਰਿਜ਼ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ ਪਰਸ਼ੀਆ' ਦੇ ਪੰਨਾ 55 'ਤੇ ਦਰਜ ਇਕਤਰਫੇ ਜਿਹੇ ਹਵਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਮੂਰ ਨੇ ਫਾਰਸ (ਮੌਜੂਦਾ ਇਰਾਨ) ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਾਲ 1387 ਵਿਚ ਇਸਫਾਹਾਨ ਨਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਫਤਿਹ ਕੀਤਾ, ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ। ਇੱਕ-ਦੁੱਕਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਕੋਈ ਦੋ ਲੱਖ ਆਮ ਲੋਕ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਕਾਰੇ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ 'ਗਵਾਹ' ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ 15-15 ਸੌ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ 32 ਢੇਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ। 10-12 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ 17 ਦਸੰਬਰ 1398 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਫਤਿਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇੰਨਾ ਉਜਾੜਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪੂਰੇ 100 ਵਰ੍ਹੇ

ਸ਼ਹਿਰ ਤਾਬ ਨਾ ਆ ਸਕਿਆ। ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਕਰੀਬ ਇਕ ਲੱਖ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 2006 ਵਿਚ ਛਪੀ ਜਸਟਿਨ ਮਾਰੋਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤੇਮਰਲੇਨ: ਸਵੇਰਡ ਆਫ ਇਸਲਾਮ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਖ਼ੁਨਾਮੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ 20000 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਤਾਲ ਖੁਦਵਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦਫਨ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ। ਸ਼ਾਇਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਇਸੇ ਤੈਮੂਰ ਲੰਗ ਦੀ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿਫਤਿ-ਸਲਾਹ ਕਰਦਿਆਂ 'ਤੈਮੂਰ ਦਾ ਖੁਆਬ' ਨਾਂ ਦਾ ਬਦਨਾਮ ਕਸੀਦਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕਬਾਲ ਨੂੰ ਤੈਮੂਰ ਲੰਗ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ 'ਸ਼ਾਨ' ਨਜ਼ਰ ਆਈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੋਜਿਫ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਘਰੇਲੀ ਜੰਗ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲ 'ਭਾਂਜ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਅਲੈਕਸੀ ਫੈਦੇਯੇਵ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਕਾਇਨਾਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਆਗੂ' ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੋਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਸਟਾਲਿਨ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਗੁਨਾਹ ਤੈਮੂਰ ਲੰਗ ਦੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਸਨ।

ਪਾਸ਼ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਵੇ ਦੇ ਰੌਅ 'ਚ 'ਕਾਮਰੇਡ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ' ਰਚਾਉਣ ਲਈ ਤਕੜਾ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਭੁਲ ਭੁਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ 1974 ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ)

‘ਕਿਤਾਬ ਆਸਮਾਨ ਦੀ’ ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ

(ਸਫਾ 21 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਫਰਕ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਏਨਾ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਘਾਤਤ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ।

ਮੇਰਾ ਇਕ ਸ਼ਿਅਰ ਹੈ, ਬਦਨ ਹੈ ਬਰਫ਼ ਦਾ ਤੇ ਦੋਸਤੀ ਚਰਾਗ਼ਾਂ ਦੀ, ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਸਲ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਮ 'ਬਦਨ ਹੈ ਬਰਫ਼ ਦਾ' ਰੱਖਿਆ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਰਵਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਬੱਬੇ' ਬੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫਸਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ 'ਦੋਸਤੀ ਚਰਾਗ਼ਾਂ ਦੀ' ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਲਗਪਗ ਅੰਤਿਮ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ਼ਿਅਰ ਲਿਖਿਆ,

ਸਮਝ ਕਦੇ ਤਾਂ ਔਣਗੇ

ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਨੇ।

ਕਿਤਾਬ ਆਸਮਾਨ ਦੀ

ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਨੇ।

ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਜਿਹੜੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਲੋਟ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਇੰਜ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਮ 'ਕਿਤਾਬ ਆਸਮਾਨ ਦੀ' ਏਨਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਟੈਲੀਫੋਨ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਤੇ ਫੇਸ-ਬੁੱਕ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟੀ ਰੱਖਿਆ। ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਕਾਵਿ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਫੁੱਲ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਫੁੱਲ ਪੱਤੀ ਪੱਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਗਹਿਰੀ ਤੋਂ ਗਹਿਰੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 'ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕੇਂਦਰਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ' ਇਹ ਕਾਵਿਕ ਅਨੁਭਵ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਾਸਿਲ ਹੈ।

ਦੋਸਤੋ ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਕਿਤਾਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਂਗਾ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਿਤਾਬ ਭੇਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਵਾਂਗਾ, ਨਾ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਭੇਟ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਆਓ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇਗਾ।

ਚੌਬਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ

ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੇ ਚੌਬਾਰੇ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਥੋਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੋਥੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਲੈ ਕੇ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਪੁੱਜੇ ਸਨ, ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਸੀ:

ਮੋਹਨ ਤੇਰੇ ਉਚੇ ਮੰਦਰ ਮਹਲ ਅਪਾਰਾ॥

ਕੁਝ ਆਲੋਚਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਗੁਣਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਮਨਘੜਤ ਗੱਲ

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਫੋਨ: 91-94642-51454

ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅੱਜ ਵਾਹ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਪਵਿਤਰ ਘਰ ਪੂਰਾ ਲੱਭ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੁਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂਆਂ ਤੋਂ ਭਾਈ ਕੰਵਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ (ਫੋਨ 91-98766-98066) ਨੇ ਖੁਦਾਈ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਕਮਰਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਘੜਵੰਜੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਘੜਵੰਜੀ ਕੰਧ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਉਹ ਅਲਮਾਰੀਨੁਮਾ

ਵੱਡਾ ਖਾਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੜੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਵਡ-ਆਕਾਰੀ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਵੱਡੀ ਦੇਗ ਰੱਖ ਕੇ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੰਧਾਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਚੂਨੇ ਦਾ ਪਲਸਤਰ ਸੀ। ਪਲਸਤਰ ਹੇਠਾਂ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਉਪਰੋਂ ਉਖੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਵਾਹੋਦਾਹੀ ਇਸ ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਢਾਹ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕੁਝ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਪਵਿਤਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਖੁਦਾਈ ਰੁਕਵਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦਾ ਤੂਫਾਨ ਕਦੋਂ ਰੁਕਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੁਲ੍ਹਾ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇ.ਸੀ.ਬੀ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਫਿਰ ਚੱਲ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਚੁਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ

ਸੰਗਮਰਮਰ ਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਫਰਾਂਸਿਸ ਅਸਿੱਸੀ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੇ ਸਾਧਕ ਸਨ। ਅਸਿੱਸੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਹ ਵਿਚ ਦਬਿਆ ਪੂਰਾ ਘਰ ਈਸਾਈਆਂ ਨੇ ਖੁਦਾਈ ਵਿਚੋਂ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਬੋਹ ਦੇ ਉਪਰ ਗਿਰਜਾ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤ ਫਰਾਂਸਿਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਅੰਦਰੋਂ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੁਰਾਣਾ ਸਾਦਾ ਘਰ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹੈ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਬੋਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੁਰਾਣਾ ਘਰ ਢਾਹਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪੁਰਾਤਨ ਨਿਵਾਸ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਨੋਟ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨਾਂ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਪਵਿਤਰ ਥਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਏ।

ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਵਤਨ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਹਦੇ ਦੋਵਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਭੂਤਾਂ ਨੇ ਉਧੜ-ਧੁੰਮੀ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਰਣਧੀਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਦਿੱਲੀ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਕੋਲ ਪੁੱਜਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਗੱਡੀਆਂ ਰੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜਾਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਤੂਤੀਆਂ ਚੱਲਦੀਆਂ ਸਨ।

ਹਾਰ ਕੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਬਲਬੀਰ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉਤੇ ਹੀ ਜਲੰਧਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਬਲਬੀਰ ਨੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਕਿਸੇ ਬੜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਲਈ ਜਾਣਾ ਸੀ। “ਫ਼ੌਜੀ ਟਰੱਕਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜਲੰਧਰੋਂ ਆਮ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ”, ਬਲਬੀਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, “ਟਰੱਕਾਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਮੇਜਰ ਮੇਰਾ ਚੰਗਾ ਵਾਕਫ਼ ਏ, ਉਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਿਕਲ ਹੀ ਆਏਗਾ।”

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਜਲੰਧਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਇਕ ਦੁਰਾਡੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਾਲੇ ਵਗਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਕਾਫ਼ਲਿਆਂ ਨਾਲ ਡੱਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਕਾਫ਼ਲਾ-ਸਾਲਾਰ

ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਟੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਸਨ, ਤੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਲ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵਧ ਰਹੇ, ਮੰਜ਼ਲੋਂ ਭਟਕਾਏ ਔਝੜਾਂ ਨੂੰ ਹਿੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਟੈਂਕਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਸੁੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਤਨੀ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਹਮਸਾਇਆਂ ਦੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਧਾੜਵੀ ਬਣ ਕੇ ਟੁੱਟ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਚੀਕਾਂ ਸਨ, ਕੁਰਲਾਹਟਾਂ ਸਨ, ਅੱਖਾਂ ਸਨ। ਰਾਹ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਲਹੂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਹੁਣੇ ਪੈ ਕੇ ਹਟੀ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਡੰਗਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਲਕ ਇਕੱਠੇ ਮੋਏ ਪਏ ਸਨ, ਤੇ ਰਜਾਈਆਂ ਦੇ ਡਕਰੇ ਕੀਤੇ ਪਏ ਸਨ, ਸੜਕ ਕੰਢੇ ਦੇ ਰੁੱਖ ਰੁੱਡ-ਮੁੱਡ ਸਨ-ਕੁਰੁੱਤੀ ਪਤਝੜ...

ਰਣਧੀਰ ਤੇ ਉਹਦਾ ਦੋਸਤ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਪੁੱਜੇ। ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਲਬੀਰ ਨੇ ਛਾਉਣੀ ਆਪਣੇ ਵਾਕਫ਼ ਮੇਜਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਮੇਜਰ ਨੇ ਅੱਗਿਉ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਚਾਰ ਵਜੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਬੜੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਬਲਬੀਰ ਨੂੰ ਦੋਸਤ ਸਣੇ ਰਾਤ ਛਾਉਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, “ਏਨੀ ਸਵੇਰੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਪੁੱਜ ਨਹੀਂ ਸਕਣ ਲੱਗੇ।”

ਦੋਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚੋਂ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਛਾਉਣੀ ਵੱਲ ਹੋ ਪਏ। ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਛੋਟੀ ਹੀ ਲੱਭ ਪਈ। ਸੁਡੌਲ ਤਕੜੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਅੱਗਿਉ ਮਿਲੇ, ਅਰਦਲੀ ਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਸੈੱਪਣਾ ਕਰ, ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ।

ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਦੋਸਤ ਵਰਦੀਆਂ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹੇ ਤੇ ਭਰੇ ਬਲੌਰੀ ਗਲਾਸ ਸਨ। ਬੜੇ ਬਰੀਕ ਸੁਹਜ ਨਾਲ ਕਮਰਾ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਸੀ, “ਮੇਰੀ ਵਾਈਫ਼ ਸੁਖਵੰਤ, ਤੇ ਡਾਰਲਿੰਗ ਇਹ ਬਲਬੀਰ ਜੀ ਨੇ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਲਮਰਗ ਮਿਲੇ ਸਨ ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਸੁਹਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਇਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ...”

“ਰਣਧੀਰ ਜੀ, ਸ਼ੈਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ...” ਬਲਬੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਰਣਧੀਰ ਜੀ, ਜੀਅ ਆਇਆਂ ਨੂੰ। ਕਿਹਾ ਚੰਗਾ ਇਤਫਾਕ ਏ। ਡਾਰਲਿੰਗ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਬੜੇ ਦੋਸਤ ਨੇ। ਹਾਂ, ਰਣਧੀਰ ਜੀ, ਸੁਣਾਓ ਕੀ ਹਾਲ ਏ ਤੁਹਾਡਾ।”

ਕੁਝ ਰਸਮੀ ਗੱਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਰਣਧੀਰ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਸੁਖਵੰਤ ਨੇ ਮਹਿਫਲ ਤੋਂ ਦੁਰੇਡੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ।

ਸੁਖਵੰਤ ਤੇ ਰਣਧੀਰ ਜਿਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਇਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਚੁੱਪ ਸੀ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਚੁੱਪ ਟੁੱਟਦੀ: “ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਰਾਜੀ ਨੇ? ਕਿਥੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ?”

“ਹਾਂ, ਬੜੇ ਰਾਜੀ, ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਠੀਕ ਨੇ?”

ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਮਹਿਕ

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਮਹਿਕ’ ਸਹਿਜ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੌਰ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਪੈਰ ਪੈਰ ‘ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਮੰਗਦਾ ਸੀ। ਨਵਤੇਜ ਨੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਿਸ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਵਾਂਗ ਚਿੱਤਰਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਰੰਗ ਭਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸੰਚਾਰ ਮਾਨੋ ਨੱਚ ਰਹੇ ਹੋਣ। -ਸੰਪਾਦਕ

“ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਏ?”

“ਕਵਿਤਾਵਾਂ! ਉਹ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਗੋਣ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਏ?”

“ਉਹ ਵੀ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ।”

ਰਣਧੀਰ ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਦੋਵੇਂ ਹੱਸ ਪਏ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਚਿੱਟੀ ਸ਼ੈਅ ਵਿਚ ਚਿਟਿਆਈ ਘੱਟ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭਾਅ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੰਜ ਹੀ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਹਾਸਾ ਘੱਟ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਭਾਅ ਵੱਧ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਹਿਫਲ ਜੰਮਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਗਲਾਸ ਖਣਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਵਲੈਤੀ ਸੁਰ ਟੁਣਟੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸੁਖਵੰਤ ਤੇ ਰਣਧੀਰ ਵਿਚਾਲੇ ਫੇਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਚੁੱਪ ਟੁੱਟੀ: “ਧੀਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਏ?” ਸੁਖਵੰਤ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਬੋਲਮੂਮੇ ਕੰਬ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਦਾ ਉਹ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਦੂੰ ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ ਕਿਤੇ ਰਣਧੀਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖਵੰਤ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਲਈਆਂ...ਭਰੇ ਭਾਂਡੇ ਬੇਆਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

“ਧੀਰ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇ, ਮੇਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਏਨਾ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ ਏ।”

“ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅਨੰਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਅਨੰਦ।” ਟੈਗੋਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਕਦੇ ਰਣਧੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਉਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਸੁਖਵੰਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ...

“ਧੀਰ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼...”

ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ, “ਐਕਸਕਯੂਜ਼ ਮੀ, ਡਾਰਲਿੰਗ। ਡਾਕਟਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਏ, ਹੋਰ ਲੇਟ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਤੇ ਬੇਬੀ ਦੇ ਫੀਡ ਦਾ ਵੀ ਵਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਏ, ਆਜਾ ਬੁਲਾਣ ਆਈ ਸੀ।”

ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੋਲ ਕੁਝ ਬਥਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਬੇਮਲੂਮੀ ਕੰਬਣੀ ਸੀ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਗਲਾਸ ਵੀ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਚੰਗਾ ਰਣਧੀਰ ਜੀ, ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ ਬੇਬੀ ਛੋਟਾ ਏ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਟਾਈਫਾਈਡ ਤੋਂ ਉਠੀ ਹਾਂ...”

ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਚਲੀ ਗਈ।

ਇਕਦਮ ਰਣਧੀਰ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਿਕਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਲ ਲਾ ਲਓ। ਹੈਰਾਨ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਸੁਖਵੰਤ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ਏ। ਅਸੀਂ ਫੌਜੀ ਆਦਮੀ ਕਿਥੇ ਲਿਟਰੇਚਰ ਨਾਲ ਮਗਜ਼ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ...ਉਮੀਦ ਏ ਕੁਝ ਇੰਟਰਸਟਿੰਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਪਏਗਾ। ਵੈਸੇ ਸੌਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰ ਲੁਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੌਣਾ ਚਾਹੋ, ਯੂ ਆਰ ਵੈਲਕਮ...ਆਪਣਾ ਘਰ ਸਮਝੋ। ਹਾਂ, ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਤਾਂ ਯਾਰ ਬਾਸ ਬੰਦਾ ਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੇਰ ਲਾਏਗਾ। ਅੱਛਾ ਐਕਸਕਯੂਜ਼ ਮੀ।” ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਜਾ ਰਲੇ।

ਸੁਖਵੰਤ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕੋਲ ਰਣਧੀਰ ਇਕੱਲਾ ਖੜੋਤਾ ਰਿਹਾ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਪਛਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਚੋਣਵੀਂ ਰਚਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਲੀਦਾਸ ਦੀ ‘ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ’, ਉਹ ਚੈਬੇਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਗੋਰਕੀ ਦਾ ਨਾਵਲ ‘ਮਾਂ’...। ਤੇ ਕੋਲ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹ ਪਿਆ ਸੀ।

ਉਹਨੇ ਚੁਪਾਸੀਂ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਰਕਾ ਫੋਲਿਆ,

ਉਹਨੂੰ ਦਿਸਿਆ:

ਸੁਖਵੰਤ!
ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅਨੰਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ,
ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਅਨੰਦ
-ਰਣਧੀਰ

ਤੇ ਉਹਦਾ ਦੂਜਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੀ ਹੈ ਸੀ, ਤੇ ਤੀਜਾ ਵੀ, ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਰਿਸਾਲੇ ਵੀ।

ਹੁਣ ਸੁਖਵੰਤ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਉਹਦੇ ਉਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਣਧੀਰ ਨੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਹੁਣੇ ਸੁਖਵੰਤ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਧੀਰ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇ, ਮੇਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ ਏ।”

ਤੇ ਰਣਧੀਰ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਵਰ੍ਹੇ ਉਹਦੀ ਚੁੱਪ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੋਲ ਵਿਚਾਲੇ ਆਣ ਖੜੋਤੇ ਸਨ। ਨਾਰਾਜ਼ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਖਵੰਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੁਖਵੰਤ ਨੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ ਸੀ, ਰਣਧੀਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਅੱਜ ਸੁਖਵੰਤ ਨੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਤੇ ਉਹ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ

ਤੇ ਹੁਣ ਸੁਖਵੰਤ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਉਹਦੇ ਉਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਣਧੀਰ ਨੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ...ਰਣਧੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸੁਖਵੰਤ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ; ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੜਾ ਚਿਰ ਹੋਇਆ, ਉਹਦੇ ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚਾਲੇ ਪੁਲ ਬਣੀਆਂ ਸਨ।

ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਲੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਾਹਾਂ ਉਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁਖਵੰਤ ਪਲ ਦੀ ਪਲ ਮਿਲ ਪਏ। ਉਹਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤਾਂਘ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:

“ਫੋਲ ਕੇ ਦਿਲ ਦੀ ਜੰਤਰੀ,
ਮੈਂ ਢੂੰਡਦਾ ਹਾਂ ਮਿਲਣ ਵਾਰ।”

ਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਰੁੱਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਰ ਆਇਆ ਸੀ ਅੱਜ। ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਜਦੋਂ ਧਰਤੀਆਂ ਤੋੜੀਆਂ-ਵਿਛੋੜੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਉਤੇ ਲੰਘ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਲਹੂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਹੁਣੇ ਪੈ ਕੇ ਹਟੀ ਸੀ।

ਬਿੰਦ ਦੀ ਬਿੰਦ ਉਹ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਸੰਗਦੀ ਸੰਗਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਦੀ ਨਦੀ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਵਗਣ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਹਵਾ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਰਣਧੀਰ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਿਸਤਰੇ ਉਤੇ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ, ਪਰ ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪੋਲੇ ਪੱਬੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੜਾ ਰਮਣੀਕ ਨਾਲਾ

ਵਗਦਾ ਸੀ। ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਉਤੇ ਰਣਧੀਰ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਇਸ ਨਾਲੇ ਉਤੇ ਪਿਕਨਿਕ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅੱਠ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪਿਕਨਿਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਖਵੰਤ ਆਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਰਣਧੀਰ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਰੰਗ ਹੱਦੋਂ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਤਾਤੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸੁਖਵੰਤ ਅਡੋਲ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪਿਕਨਿਕ ਦੀ ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮੀ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਕਿਸੇ ਪਲ ਸੁਖਵੰਤ ਨੇ ਰਣਧੀਰ ਨੂੰ ਅਡੋਲ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, “ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ ਏਨੇ ਹੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਿੰਨੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕਵਿਤਾ ਏ? ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਏਨੇ ਉਦਾਸ ਹੋਵੋ।”

ਤੇ ਰਣਧੀਰ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਸੁਖਵੰਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਿਸੰਗ, ਪੂਰੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਉਤਾਰ ਨੂੰ ਤੱਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਮਮੋਲੇ ਨੈਣ, ਇਕ ਦੁਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਾਂਭੀ ਰਣਧੀਰ ਵੱਲ ਉਵੇਂ ਦੇ ਉਵੇਂ ਤੱਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਰਣਧੀਰ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚੁੱਪ

ਰਿਹਾ ਸੀ। ਏਸ ਤੱਕਣੀ ਤੇ ਏਸ ਚੁੱਪ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਆਦਿ ਚੁੱਪ...।
ਅੰਤ ਚੁੱਪ...।

...ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਬੀ.ਏ. ਕਰ ਕੇ ਐਮ.ਏ. ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਇਕੋ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਵੰਨ-ਸਵੰਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਤੇ ਨਿੰਗਰ ਪੁਲ ਉਸਾਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਰਣਧੀਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਖਵੰਤ ਨੂੰ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਹੀ ਇਕ-ਰੰਗਪਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਮਮੋਲੇ ਨੈਣਾਂ ਅੰਦਰ ਸਾਂਝੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਤਰੰਗੀ ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਚਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਰਣਧੀਰ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਗਲਾ ਸੀ!

...ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਸਾਰੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਟੈਨਿਸ ਦੇ ਜੇਤੂ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋ ਗਏ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਤੂਫਾਨ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਝ ਦੀ ਟੋਹਣੀ ਲੱਭ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੰਗਰਾਮ ਤੇ ਇਸ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪੁੰਗਰਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਰੰਗ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਰਚਾ ਲਏ।

ਹੁਣ ਰਣਧੀਰ ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਟੈਨਿਸ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਘੱਟ ਦਿਸਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ, ਬਹਿਸਾਂ, ਜਲਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਧ। ਰਣਧੀਰ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪੀਤ ਦੀ ਚੀਸ, ਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ

ਦੀ ਆਸ ਵੀ ਰਲ ਗਈ। ਸੁਖਵੰਤ ਉਹਦੇ ਲਿਖੇ ਗੀਤ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੀ। “ਇਹ ਸੁਹਣੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਲਈ ਸਾਡਾ ਦੋਗਾਣਾ ਏ”, ਸੁਖਵੰਤ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਰਣਧੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਕਾ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਸੁਖਵੰਤ ਰਣਧੀਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆਈ ਸੀ। ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਪੈਲੀਆਂ ਵੱਲ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ।

ਇਕ ਪੈਲੀ ਕੋਲ ਸੁਖਵੰਤ ਰੁਕ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, “ਇਥੇ ਤੇ ਇੰਜ ਏ ਜਿਵੇਂ ਬੜੇ ਸੁਹਣੇ ਪੁਲਾਅ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਆ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਏ, ਵਸੋਂ ਤਾਂ ਏਥੋਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਏ।”

ਤੇ ਰਣਧੀਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, “ਇਹ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਈ ਤਾਂ ਪੈਲੀ ਏ। ਝੱਲੀਏ ਸ਼ਹਿਰਨੇ, ਇਹਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਈ ਤਾਂ ਪੁਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਏ।”

ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਜਿਦ੍ਹਾ ਪਿਛੋਂ ਚੱਲਾ ਦਾ ਉਘਾ ਵਪਾਰੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਉਤੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਮਾਈ। ਉਹਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ, ਉਹਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਉਹਦਾ ਸੰਗੀਤ ਬਾਸਮਤੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਪਜੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਪੈਲੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੱਕੀ।

ਆਬਣ ਦੇ ਮਟਕ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਸੁਖਵੰਤ ਤੇ ਰਣਧੀਰ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਪੈਲੀ ਦੇ ਇਕ ਬੰਨੇ ਬਹਿ ਗਏ ਸਨ।

ਸੁਖਵੰਤ ਨੇ ਬੜੇ ਲਾਡ ਨਾਲ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀਆਂ ਮੁੰਜਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁਲਾਰਿਆ। ਉਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਬਕ ਲੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੂਧੀਆ ਦਾਣੇ ਕੱਢੇ, ਰਣਧੀਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਏ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ।

“ਮੈਂ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਉਤੇ ਪਲ ਕੇ ਏਡੀ ਹੋਈ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਬਾਸਮਤੀ ਹੁਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ। ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਨਿੱਤ ਬਾਸਮਤੀਆਂ ਉਗਾਣ ਲਈ ਏਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ।”

ਤੇ ਫੇਰ ਇੰਜ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ‘ਮਾਂ’ ਦਾ ਲੇਖਕ ਗੋਰਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਪੈਲੀ ਦੇ ਬੰਨੇ ਆਣ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਨੇ ਬੜੇ ਇਰਾਦੇ ਬਣਾਏ, ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਜਣ ਦੇ, ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਰਲਣ ਦੇ, ਇਕੱਠੇ ਇਸ ਰਾਹ ਉਤੇ ਤੁਰਨ ਦੇ, ਸੁਹਣੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦੋਗਾਣਾ ਸਦਾ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ। ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਲਏ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੁਆਲੇ ਬਾਹਵਾਂ ਘੁੱਟ ਲਈਆਂ। ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਇਰਾਦਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਨਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਜੁੜ ਗਏ। ਦੂਧੀਆ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਦੁਵੱਲੀਂ ਰਲ ਗਿਆ।

ਉਹ ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਪੈਲੀ ਤੋਂ ਬੜੇ ਨਰੋਏ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤੇ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਰਣਧੀਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਪਿਆ ਸੀ...

“ਸੁਖਵੰਤ!
ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅਨੰਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਏ,
ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਅਨੰਦ।”

ਤੇ ਫੇਰ ਬੁੱਢੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੇ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਪੱਛਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਸੁਖਵੰਤ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬੜੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਹੱਦ ਹੁੰਦੀ ਏ।

ਏਡੇ ਚੰਗੇ ਘਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਿਆਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ! ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਜਨੂੰਨੀ ਕਵੀ।

ਫੇਰ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਬੰਦ।
ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਬੰਦ।

ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੋਅ ਬੰਦ।
ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸੁਖਵੰਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਬੰਬਈ ਉਹਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਪਹਿਰੇ ਤਣ ਗਏ।

ਇਕ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਸਾਲ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ।

ਅਵਾਈਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਸੁਖਵੰਤ ਡਟੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਣਧੀਰ ਦਾ ਨਾਂ ਲਏ, ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗਸ਼ ਪੈ ਜਾਂਦੀ; ਉਹਦਾ ਪਿਛੋਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਨਾ; ਉਹਦਾ ਭਰਾ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਸਤਿਯੁਗੀ ਬੰਦੇ-6

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 01191-11425-02364

bhullarg@gmail.com

ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਉਤੇ ਰਿਆਸਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਪਿੱਛੇ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਥਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਮ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਨਾਭਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਸੰਗਰੂਰ, ਆਦਿ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਭਲਵਾਨਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ, ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਵਜੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਦਰ, ਹੋਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੁੰਦੀ, ਕੁਝ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਰੀਸੇ-ਰੀਸੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ।

ਸਾਡੀ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਗੌਣ ਸੁਣਨ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸੀ। ਧਨੋਲੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਲੋਹਾਖੇੜਾ ਦਾ ਮੋਦਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਤਾਨਸੈਨ’ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਖਾਸ ਕਿਰਪਾ-ਪਾਤਰ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੈਤੋ ਦੇ ਇਕ ਉਤਾਰੇ ਸਮੇਂ ਮੋਦਨ ਦੇ ਚੇਲੇ, ਪਿੰਡ ਵੱਡੀ ਗੁਮਟੀ ਦੇ ਖਿੱਦੂ ਦਾ ਗੌਣ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕਲੀ ਚੁੱਕੀ, “ਬੰਨੂ ਲੰਗੋਟਾ ਹੀਰ ਨੈਂ ਵਿਚ ਠਿੱਲੂ ਪਈ, ਕਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ ਮਾਰੀ!” ਇਹ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, “ਗਮੰਤਰੀਆ, ਜਨਾਨੀ ਦੇ ਲੰਗੋਟ?” ਖਿੱਦੂ ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਹਾਰਾਜ, ਜਤ-ਸਤ ਦਾ ਲੰਗੋਟ!” ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਖਿੱਦੂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਰੁਪਈਆ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਸੰਗਰੂਰ ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਡਿਆਂ ਵਾਲਾ ਵਧਾਵਾ ਦਰਬਾਰੀ ਗਮੰਤਰੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਮਲਕਾ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਐਲਾਨਿਆ, ਇਸ ਐਲਾਨ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਵਾਇਸਰਾਏ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਰਿਆਸਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਸੰਗਰੂਰ ਵਧਾਵੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਕਈ ਦਿਨ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਉਹਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਰਾਜਿਆਂ, ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫ਼ਲਾਂ ਦਾ

ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਮਹਿਕ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਦਾ ਆਹਰ-ਪਾਹਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ...।

ਅਖੀਰਲੀ ਮਿਲਣੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪਿਛੋਂ, ਇਕ ਦਿਨ ‘ਇਲਸਟਰੇਟਿਡ ਵੀਕਲੀ’ ਵਿਚ ਵਿਆਹੇ ਜੋਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿੱਨੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਰਣਧੀਰ ਨੇ ਸੁਖਵੰਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤੱਕੀ।

ਅੱਜ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਾਹਾਂ ਉਤੇ ਰਣਧੀਰ ਸੁਖਵੰਤ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਲ ਦੇ ਪਲ ਲਈ ਮਿਲਣ-ਵਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਏਨੀ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਤੇ ਏਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਲਈ! ਰਾਹ ਜੂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਪੈਲੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਿਸ ਰਾਹ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਰਣਧੀਰ ਸਾਬਤ-ਕਦਮੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪਰ ਸੁਖਵੰਤ ਸੁਖਵੰਤ...!

ਲਤਖਤਾਂਦੇ ਬਲਬੀਰ ਨੂੰ ਮੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਉਤੇ ਛੱਡਣ ਆਏ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਹਵਾਝ ਖਿੱਲਰ ਗਈ।

ਬਾਸਮਤੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਸੀ, ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ!

ਰਾਜਿਆ ਤੈਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕਲਾ ਦਾ ਮਾਣ!

ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਅਤੀਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਵਰਤਮਾਨ ਤੋਂ ਅਕਸਰ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗੱਲ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੈ ਵੀ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚ। ਪੈਸਾ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਇੰਨਾ ਹਾਵੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਅਤੇ ਲੋਭ-ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਭਾਈਚਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ‘ਸਤਿਯੁਗੀ’ ਬੰਦੇ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਯਾਦ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਇਲਾਹੀ ਵਿਸਮਾਦ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਲਪਕਾਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ‘ਸਤਿਯੁਗੀ ਬੰਦੇ’ ਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਲੇਖ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾਪ ਚੁਕੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਜੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵੀ ਉਹਦਾ ਕਦਰਦਾਨ ਸੀ। ਕਈ ਧਨਾਭ ਉਹਨੂੰ ਵਿਆਹ-ਸਾਹੇ ਸਮੇਂ ਬੁਲਾਉਂਦੇ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਛਾਪ ਤੇ ਸਵਾ ਸੌ ਰੁਪਈਆ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ; ਸਭ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਤਰੀਆਂ ਤੇ ਰਸਦ ਵੱਖਰੀ।

ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸਦਕਾ ਉਥੋਂ ਦਾ ਦੁਸਹਿਰਾ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ। ਦੁਸਹਿਰੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵੇਲੇ ਗੌਣ ਤਾਂ ਲੱਗਣੇ ਹੀ ਹੋਏ। ਬੁਢਲਾਡੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਹਸਨਪੁਰ ਦਾ ਜੱਟ ਪਰਤਾਪਾ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਖਾਸ ਚਹੇਤਾ ਗਮੰਤਰੀ ਸੀ। ਜਾਂ ਫੇਰ ਰਾਊਆਲੇ ਦਾ ਰੁਲੀਆ ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੜਿਕਦਾ। ਇਹ ਉਹੋ ਰੁਲੀਆ ਸੀ ਜੀਹਦੇ ਸਾਰੰਗੀ ਦੇ ਗ਼ਜ਼ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹਰ ਵਜੰਤਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਘੁੰਗਰੂਆਂ ਦਾ ਗੁੱਛਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਇਕ ਪੈਰ ਨਾਲ ਵੀ ਘੁੰਗਰੂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ। ਤਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਗ਼ਜ਼ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਰ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਛਣਕਾਟਾ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਕੀਲੇ ਹੋਏ ਸਰੋਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।

ਕਈ ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਏਨਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਨਾ ਨਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਲੋਹਾਖੇੜੀਆ ਮੋਦਨ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਗਮੰਤਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪੇ ਕਲੀਆਂ ਜੋਤਦਾ ਤੇ ਆਪੇ ਗਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਜੀਂਦ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵੀ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ।

ਅਜਿਹੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਗਮੰਤਰੀ ਹੀ ਉਸਤਾਦਾਂ ਤੋਂ ਲਈ ਹੋਈ ਵਿੱਦਿਆ ਅੱਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਇਉਂ ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਵੀ ਰਿਆਸਤੀ ਘਰਾਣੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ।

ਤਵਿਆਂ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਉਤੇ ਵੱਡ-ਸਾਰੰਗੀ ਵਾਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਇਹ ਕਲਾ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜਲੌਅ ਵਿਚ ਸੀ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਵੀ ਖਿਲਾਰਦੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਰਸ ਵੀ ਘੋਲਦੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਾਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ, ਗਮੰਤਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵ ਨੂੰ ਮ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗਮੰਤਰੀ ਸ਼ਬਦ ਗਵੰਤਰੀ, ਭਾਵ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗੌਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, “ਚਲੋ ਅਮਕੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਦਾ ਗੌਣ ਸੁਣਨ ਚੱਲੀਏ।” ਇਹ ਗਮੰਤਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਜ਼, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡ ਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਵੀ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜੰਤਰੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। “ਫਲਾਣਾ ਗਮੰਤਰੀ ਸਾਰੰਗੀ ਦਾ ਵਜੰਤਰੀ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦਾ ਹੈ!” ਕਈ ਗਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਵੱਡ-ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ।

ਗਮੰਤਰੀ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਸਦਕਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਵੈਮਾਣ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹਦਾ ਮੁੱਢ ਨਟਰਾਜ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜਾ ਜੋਤਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਨੰਦ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਛਾਤੀਆਂ ਉਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪਈ ਨਿਰਵਸਤਰ

ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦਿਆਂ ਨਟਰਾਜ ਨੇ ਵੀਨਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਕਲਪਨਾ ਸਦਕਾ ਨਟਰਾਜ ਹੱਥੋਂ ਮਧੁਰ ਸੰਗੀਤ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲੇ ਸਾਜ਼ ਵੀਨਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਬਦਲ ਕੇ ਕਈ ਸਾਜ਼ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਾਰੰਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ, ਭਾਵ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਸਾਰ-ਅੰਗੀ ਨਾਂ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸਾਰੰਗੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅਨੇਕ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਗਏ।

ਸਾਰੰਗੀ ਮਨੁੱਖੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਹੁਲਾਸ ਦੇ

ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਮੰਤਰੀ ਉਚੀ ਹੇਕ ਕੱਢ ਕੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਮਨਮੋਹਕ ਤੇ ਖਿੱਚ-ਭਰਪੂਰ ਦੇਹਿਰਾ ਛੇਡਦੇ। ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਦੇਹਿਰੇ ਸਨ: “ਜੋ ਸੁਖ ਲੈਣਾ ਜਗਤ ਮੇਂ, ਛੱਡ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਚਾਰ; ਚੋਰੀ, ਜਾਰੀ, ਜਾਮਨੀ, ਚੌਥੀ ਪਰਾਈ ਨਾਰ।...ਆਸ਼ਕ ਪੜ੍ਹਨ ਨਮਾਜ਼ ਇਸ਼ਕ ਦੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰਫ਼ ਨਾ ਕੋਈ; ਜੀਭ ਨਾ ਹਿੱਲੇ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਨਾ ਫਰਕਣ, ਪਾਕ ਨਮਾਜੀ ਸੋਈ।...ਉਚਾ ਬੋਲ ਨਾ ਬੋਲੀਏ, ਕਰਤਾਰੋਂ ਡਰੀਏ; ਬੋਲ ਬੋਲੀਏ ਮਿੱਠਤਾ, ਫੱਟ ਦਿਲ ਦੇ ਭਰੀਏ।...ਪਹਿਲਾ ਜਾਦੂ ਰੂਪ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਜਾਦੂ ਰਾਗ; ਤੀਜਾ ਜਾਦੂ ਲੱਛਮੀ, ਚੌਥਾ ਬੰਦੇ ਦਾ ਭਾਗ।...ਮਾਰਿਆ ਮਰੇ ਕੁਸੰਗ ਦਾ, ਕੇਲੇ ਮੁੱਢ ਕਰੀਰ; ਉਹ ਝੂਲੇ, ਉਹ ਪੱਛੀਏ, ਚੋਟਾਂ

ਰੰਗ ਦੀ ਚੋਣ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਜੇ-ਫ਼ਬੇ ਉਹ ਬਰਾਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਲਗਦੇ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਰੱਬ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਅਨਗਿਣਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਕਲਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਭਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ-ਨਿਆਰੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਸੀ। ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਅਤੇ ਗਵੱਈਆਂ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰੀ ਸਵੈਮਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲੋਕ-ਕਲਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੋ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਸੀ,

ਇਕ ਵਾਰ ਪਟਿਆਲੀਆ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲਣ ਵਾਲੀ ਅਹਿਮ ਕੜੀ ਨੰਬਰਦਾਰ-ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਦਸੌਧਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ, “ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ਾਮ ਵਿਚ ਰਸ ਭਰੀਏ। ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗਵਈਆ-ਗਮੰਤਰੀ ਬੁਲਾਓ।” ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਇਕਦਮ ਨਗੀਨੇ ਵੱਲ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, “ਜਾ ਬਈ, ਨਗੀਨੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾ।” ਉਹਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ, “ਕੀ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਵਾਂ, ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਸਾਹਿਬ?” ਏਨੇ ਨੂੰ ਦਸੌਧਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਨਗੀਨੇ ਨੇ ਲਾਗੀ ਭੇਜੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ; ਪੂਰਾ ਆਕਤਖੋਰ ਬੰਦਾ ਹੈ! ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਬੱਸ ਚੌਕੀਦਾਰਾ, ਤੂੰ ਰਹਿਣ ਦੇ। ਜਾ, ਆਬਦਾ ਕੰਮ ਕਰ।”

ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਨਗੀਨੇ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, “ਆਓ ਮਹਾਰਾਜ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਗ਼ਰੀਬ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਰਾਹ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਗਏ?” ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਵਿਅੰਗ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਦਾ ਗ਼ਰੀਬ ਨਗੀਨਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਕਲਾ ਦੀਆਂ ਦੌਲਤਾਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਨੇ! ਤਦੇ ਤਾਂ ਚੱਲ ਕੇ ਤੇਰੇ ਦਰ ਉਤੇ ਆਏ ਹਾਂ।” ਨਗੀਨੇ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ, “ਹੁਕਮ?” ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਬੋਲਿਆ, “ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗੌਣ ਸੁਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਆਬਣੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਈ।”

ਨਗੀਨੇ ਨੇ ਝੱਟ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, “ਜ਼ੈਲਦਾਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੌਣ ਸੁਣਨ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਹੈ?”

ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਉਹਦਾ ਸਵਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਬੋਲਿਆ, “ਕੀ ਕਮਲੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਨਗੀਨਿਆ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਗੌਣ ਸੁਣਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ?” ਨਗੀਨਾ ਕਹਿੰਦਾ, “ਜਿਵੇਂ ਗਾਉਣਾ ਹਰੇਕ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਣਨਾ ਵੀ ਹਰੇਕ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।...ਬੈਰ, ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੱਕੇ ਰੇਤੇ ਦੇ ਚਾਰ ਗੱਡੇ ਵਿਛਵਾ ਦੇਣੇ। ਤੇਰੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਗੌਣ ਸੁਣਨ ਆਈ ਮਾਈ ਹੀਰ ਦੀਆਂ ਸੱਜਰੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਵਿਖਾਵਾਂਗੇ!”

ਵਾਹ! ਇਹ ਸੀ ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਇਹ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਵੈਮਾਣ! ਤੇ ਇਹ ਇਸੇ ਸਵੈਮਾਣੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਗੀਨੇ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਗਦਗਦ ਹੋ ਕੇ ਵੀਹ ਕਿੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ!

ਸਹੇ ਸਰੀਰ।”

ਹਵਾਲੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਚਾਰਨ ਆਮ ਕਰਕੇ ਸਰਲ-ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਤੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ ਦੋਹੇ ਤੇ ਸ਼ਲੋਕ ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸਾ ਖਿਚਦੇ। ਕਿਸੇ ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਛੇੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ, “ਜਨਣੀ ਜਣੇ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜਨ ਕਿਆ ਦਾਤਾ ਕਿਆ ਸੂਰ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਨਣੀ ਬਾਂਝ ਰਹੇ ਕਾਹੇ ਗੰਵਾਵੇ ਨੂਰ!” ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਛੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਚਾਹ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਮਨ ਦਾ ਦਰਦ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਫਰੀਦ ਤੋਂ ਬੋਲ ਹੁਧਾਰੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ, “ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਢੰਡੋਲਿਆ, ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸ; ਇਹ ਦੋ ਨੈਣਾਂ ਮਤ ਛੁਹਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਪਿਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਸ!”

ਇਸ਼ਕ ਮਜ਼ਾਜੀ ਵੱਲ ਵਧਦਿਆਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਦੇਹਿਰੇ ਲਾਉਂਦੇ, “ਨਾ ਕੋਈ ਬਰਛਾ ਮਾਰਿਆ, ਨਾ ਮਾਰੀ ਤਲਵਾਰ; ਦੋ ਨੈਣਾਂ ਦਾ ਮਾਰਿਆ, ਤੜਫੇ ਸਹਿ ਕੇ ਵਾਰ।...ਮੁੱਛ ਫੁਟੇਂਦਾ ਗੱਭਰੂ, ਹਿੱਕ ਫੁਟੇਂਦੀ ਨਾਰ; ਵੱਗ ਛੜੇਂਦਾ ਵਹਿੜਕਾ, ਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਅਤਬਾਰ।”

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰੰਭਿਕ ਦੇਹਿਰੇ ਜਾਂ ਦੇਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਹੌਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਅਸਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ।

ਗਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦੁੱਧ-ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਦਾ ਮਾਏਦਾਰ ਤੁਰਰਾ, ਜੀਹਨੂੰ ਤੁਰਲਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮੋਰ ਦੀ ਪੈਲ ਵਾਂਗ ਉਚਾ ਝੂਲਦਾ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਸਫੈਦ ਪਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੋਰ ਰੰਗ ਦੇ ਕੁਤਤੇ ਨਾਲ ਚਿੱਟਾ ਧੂਹਵਾਂ ਚਾਦਰਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਸਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਕੁਤਤੇ ਉਤੇ ਕਢਾਈਦਾਰ ਜਾਕਟ ਵੀ ਸਜ ਜਾਂਦੀ। ਪੈਰੀਂ ਜਰੀ ਦੀ ਕੱਢਾਈ ਵਾਲੀ ਖੱਲ ਦੀ ਨੋਕਦਾਰ ਜੁੱਤੀ ਫੜਦੀ। ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲ ਪੁਸ਼ਾਕ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ। ਚਿੱਟੇ

ਗੌਣ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦਿਆਂ ਗੱਲੀਂ ਲਗੇ

ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ ਉਰਦੂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਅਮਰ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੀਰ ਤਕੀ ਮੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਾਇਰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬੇਦਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਉਰਦੂ (ਰੇਖਤਾ) ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਮਾਹਿਰ।

ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਰੇਖਤਾ ਕੇ ਤੁਮ ਹੀ ਉਸਤਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗ਼ਾਲਿਬ ਕਹਿਤੋ ਹੈ ਅਗਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ ਕੋਈ ਮੀਰ ਭੀ ਥਾ। ਤਰਜ਼-ਏ-ਬੇਦਲ ਮੇਂ ਰੇਖਤਾ ਲਿਖਨਾ ਅਸਦ ਉਲਾ ਖਾਂ ਕਿਆਮਤ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਾਇਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੇ ਤੌਲ ਤੁਕਾਤ (ਜ਼ਮੀਨ) ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਪੈਰੋਡੀ ਲਿਖਣ ਕਾਰਨ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਧੀਆ ਪੈਰੋਡੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਉਹੀਓਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੂਲ ਲੇਖਕ ਵਾਲਾ ਕਣ ਹੋਵੇ। ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਪੈਰੋਡੀ ਰਾਹੀਂ ਪੰਗਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਜੰਮਪਲ ਤੇ ਮੇਰਾ ਹਾਣੀ ਟੀ. ਐਨ. ਰਾਜ ਹੈ। ਪੇਸ਼ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਉਹੀ ਸ਼ਿਅਰ ਜਿਹੜੇ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀਆਂ ਅਤਿਅੰਤ ਮਕਬੂਲ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ‘ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਿਅਰ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਗ਼ਾਲਿਬ ਔਰ ਦੁਰਗਤ’ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਨਾਰੰਗ, ਕਾਲੀਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਰਿਜ਼ਾ, ਜਗਨ ਨਾਥ ਆਜ਼ਾਦ, ਨਿਦਾ ਫਾਜ਼ਲੀ, ਬਸ਼ੀਰ ਬਦਰ, ਸ਼ਮਸ਼ ਬਦਾਯੂਨੀ ਤੇ ਹੱਕਾਨੀ-ਅਲ-ਕਾਸਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦਾਸ ਵੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਪਏ ਬਿਨਾ ਮੈਂ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀਆਂ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਪੈਰੋਡੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਟੁਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,

ਹਮ ਸੇ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਓ
ਬਵਕਤ-ਏ-ਮੈ ਪ੍ਰਸਤੀ ਏਕ ਦਿਨ
ਮਹਿੰਗੀ ਵਿਸਕੀ ਭੀ ਚਲੇਗੀ
ਛੋੜ ਸਸਤੀ ਏਕ ਦਿਨ।

ਤੁਮ ਸ਼ਰਾਬ ਆਕਰ ਹਮਾਰੇ ਸਾਥ
ਪੀਨਾ ਐ ਨਦੀਮ
ਮਾਰਚ ਮੇਂ ਹਰ ਸਾਲ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਸਸਤੀ ਏਕ ਦਿਨ।

ਪਾਰਟੀ ਕੋ ਤੋੜੀਏ, ਫਿਰ ਜੋੜੀਏ,
ਫਿਰ ਤੋੜੀਏ
ਰੰਗ ਲੇ ਹੀ ਆਏਗੀ
ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਏਕ ਦਿਨ।

ਟੀ ਐਨ ਰਾਜ ਦਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ

ਸਰ-ਏ ਮਹਿਫ਼ਿਲ ਜੋ ਉਨ ਕੀ ਯਾਦ ਮੇਂ ਹਮ ਚੀਖ ਕਰ ਰੋਏ
ਬਹੁਤ ਸੇ ਦੋਸਤੋਂ ਕੀ ਜੋਬ ਸੇ ਰੂਮਾਲ ਨਮ ਨਿਕਲੇ।

ਡਿਨਰ ਵਾਥੇ ਪੈ ਜਿਨ ਸਾਹਬ ਕੋ ਕਲ ਮੈਨੋ ਖਿਲਾਇਆ ਥਾ
ਵਹੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੇਰੀ ਮਹਿਬੂਬ ਕੋ ਚੌਥੇ ਖਸਮ ਨਿਕਲੇ।

ਬੁਢਾਪੇ ਮੇਂ ਬਿਆਹੀ ਜਾ ਕੇ ਥੀ ਇੱਕ ਸ਼ੇਖ ਕੀ ਬੇਟੀ
ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਸੇ ਠੱਰਾ ਨਾ ਵਿਸਕੀ, ਨਾ ਹੀ ਰਮ ਨਿਕਲੇ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰਾਤ ਭਰ ਪੀਛਾ ਕੀਆ ਥਾ ਚੋਰ ਕਾ ਲੇਕਿਨ
ਨਿਸ਼ਾ ਜਬ ਸੁਬਾ ਕੋ ਦੇਖੇ ਤੋ ਭੈਸੋਂ ਕੇ ਕਦਮ ਨਿਕਲੇ।

ਬੇਟਾ ਬਨੀਏ ਕਾ ਇਸ ਖਿਆਲ ਮੇਂ ਹੈ ਦੇਖੇ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਹਮ ਕੋ ਮਾਲ ਕਹਾ।

ਪੈਦਾ ਹੋਤੇ ਹੀ ਬੱਚਾ ਬਾਲਗ ਹੈ ਉਮਰ ਮੇਂ ਅਬ ਉਹ ਮਾਹ-ਓ-ਸਾਲ ਕਹਾ।

ਰੂਬਰੂ ਬੀਵੀਓਂ ਕੇ ਬੋਲੇਂ ਮੀਆਂ ਰਾਜ ਇਸ ਦੌਰ ਮੇਂ ਮਜ਼ਾਲ ਕਹਾ।

ਝਾਤ ਔਰ ਫੁੱਕ ਸੇ ਤਕਦੀਰੋਂ ਬਦਲ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਜਿਸ ਨੇ ਲੜਕੀ ਨਾ ਫੰਸਾਈ ਵਹ ਕੋਈ ਪੀਰ ਨਹੀਂ।

ਜੋ ਭੀ ਭਗਤਨ ਯਹਾਂ ਆਤੀ ਹੈ ਜਵਾਂ ਆਤੀ ਹੈ
ਇਸ ਮੇਂ ਮੰਦਿਰ ਕੇ ਪੁਜਾਰੀ ਕੀ ਤੋ ਤਕਸੀਰ ਨਹੀਂ।

ਪੇਟ ਮੇਂ ਦੇਗਾ ਅਜ਼ਾ ਸੁਬਾ ਕੋ ਜਬ ਉਠੇਗੇ ਕਹਿ ਦੇ ਪੰਡਤ ਸੇ ਯੋਗ ਮੁਰਗਾ ਹੈ
ਕੋਈ ਖੀਰ ਨਹੀਂ।

ਕਿਸ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਯੋਗ ਕਿ

ਖੁਦਾ ਸੇ ਦੁਆ ਨਾ ਮਾਂਗ ਲੇਕਿਨ ਭਲਾਈ ਯਾਰ ਕੀ,
ਅਪਨਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮਾਂਗ।

ਜੋ ਜੋਬ ਕਾਟਨੀ ਹੈ ਤੋ ਅਪਨਾ ਬਲੇਡ ਰਖ ਨਾਈ ਸੇ ਉਸ ਕੇ ਕਾਮ ਕਾ
ਤੂ ਉਸਤਰਾ ਨਾ ਮਾਂਗ।

ਦਿਲ ਮੇਂ ਖਿਆਲ-ਏ-ਸ਼ਾਦੀ ਨਾ ਆਏ ਧਿਆਨ ਰਖ

ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ

ਐ ਰਾਜ ਜਾਨ ਬੂਝ ਕਰ ਘਰ ਕੀ ਬਲਾ ਨਾ ਮਾਂਗ।

ਪਿਟ ਗਏ ਥੇ ਬੀਵੀ ਸੇ ਕਲ ਯੂੰ ਹੀ ਗੁਸਤਾਖਾ ਨਾ ਹਮ
ਕਿਸ ਕੋ ਦਿਖਲਾਤੇ ਭਲਾ ਯੋਗ ਹਿਮਤ-ਏ-ਮਰਦਾਨਾ ਹਮ।

ਰਾਤ ਅਪਨੇ ਘਰ ਸੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਰਹੇ ਥੇ ਗ਼ਾਲੀਆਂ ਸ਼ਾਨ ਸੇ ਦਿਖਲਾ ਰਹੇ ਥੇ
ਜੁਰੱਤ-ਏ-ਰਿਦਾਨਾ ਹਮ।

ਰਾਜ ਸੰਜੀਦਾ ਜ਼ਮੀਨੋਂ ਮੇਂ ਉਗੇ ਹੈ ਕਹਿਕਰੇ ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਗ਼ਾਲਿਬ ਕੋ ਜਾ ਕੇ ਦੇਗੇ
ਯੋਗ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਹਮ।

ਜਬ ਹੁਈ ਇਕ ਲੜਕੀ ਅਗਵਾ, ਸ਼ੇਖ ਨੇ ਦੀ ਬਦਦੁਆ

ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਂ ਅਬ ਐ ਖੁਦਾ ਲੋਡਾ ਜਵਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ।

ਕੁਛ ਖਬਰ ਭੀ ਹੈ ਤੁਝੇ ਓ ਬੇਖਬਰ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋ
ਮੁਬਤਲਾ-ਏ-ਰੰਜ-ਓ-ਗ਼ਮ ਹੈ ਘਰ ਕਾ ਘਰ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋ।

ਬਤਨ-ਏ-ਮਾਦਰ ਮੇਂ ਤੂੰ ਆਇਆ ਹੈ ਅਗਰ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋ
ਆਫਤੋਂ ਸੇ ਤੁਮ ਕੋ ਬਚਨਾ ਹੈ ਅਗਰ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋ।

ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕਿਆ ਤੂ ਉਮਰ ਭਰ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋ
ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੇਂ ਮੇਰੇ ਨੂਰ-ਏ-ਨਜ਼ਰ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋ।

ਜੋ ਨਾ ਸ਼ਾਇਰੀ ਮੇਂ ਗ਼ਾਲਿਬ ਤੇਰਾ ਭੂਤ ਹੋਤਾ ਸਰ ਪਰ ਨਾ ਕਲਾਮ ਲੋਗ ਸੁਨਤੇ ਨਾ ਦਿਲੋਂ ਪੇ ਬਾਰ ਹੋਤਾ।

ਜੋ ਕਿਸੀ ਬਹਾਨੇ ਘਰ ਮੇ ਕਭੀ ਸਾਲੀਆਂ ਭੀ ਆਤੀ ਭਲਾ ਫਿਰ ਯੋਗ ਕਿਓਂ
ਝਮੇਲਾ ਮੁਝੇ ਨਾਗਵਾਰ ਹੋਤਾ।
ਟੀ ਐਨ ਰਾਜ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਵਿਚ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਪਣਾਈ ਹੈ ਇਹਦੇ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਏਗਾ। ਹੁਣ ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਤੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਉਸਾਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦੇ ਕੇ ਅੰਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲਾਂ ਗ਼ਾਲਿਬ ਫੇਰ ਰਾਜ

ਰਹੀਏ ਅਬ ਐਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚਲ ਕਰ ਜਹਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ।
ਹਮ ਸੁਖਨ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ ਔਰ ਹਮ ਜੁਬਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ।

ਪੜੀਏ ਗਰ ਬੀਮਾਰ ਤੋ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ ਬੀਮਾਰਦਾਰ
ਔਰ ਅਗਰ ਮਰ ਜਾਈਏ ਤੋ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਨੌਹਾ-ਖ਼ੂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ।
ਬੇ ਦਰ-ਓ-ਦੀਵਾਰ ਕਾ ਇਕ ਘਰ ਬਨਾਇਆ ਚਾਹੀਏ
ਕੋਈ ਹਮਸਾਇਆ ਨਾ ਹੋ ਔਰ ਪਾਸਬਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ।

ਰਾਤ ਕਾ ਸੱਨਾਟਾ ਹੋ ਔਰ ਰਾਜਦਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ
ਬੀਵੀਆਂ ਤਨਹਾ ਹੀ ਘੁੰਮੋ ਔਰ ਮੀਆਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ।

ਆਖ ਸੇ ਦੇਖਾ ਨਾ ਜਾਏ ਅਕਲ ਪਰ ਪਰਦਾ ਪੜੇ
ਵਹ ਕਿਸੀ ਸੇ ਭੀ ਮਿਲੇ ਮੁਝ ਕੋ ਗੁਮਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ।

ਬੇਘਰੋਂ ਕੋ ਫਿਕਰ-ਏ-ਤਾਮੀਰ-ਏ-ਮਕਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ
ਹੋਂ ਪੜੇ ਫੁਟ ਪਾਥ ਪੇ ਸਬ, ਔਰ ਪਾਸਬਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋ।
ਮੇਰੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਸ-ਵਿਅੰਗ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਅਧੀ ਦਰਜਨ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਰਜਣਾਂ ਦਾ ਕਲਾਮ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਠੱਠੇ ਮਥੌਲ ਦੇ ਮਾਹਰ ਹਨ ਪਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਪਰੋਣ ਵਾਲਾ ਟੀ ਐਨ ਰਾਜ ਹੀ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਵੀ ਕੋਈ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਅੱਜ ਵਾਲਾ ਪੰਨਾ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖ ਲਓ ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪੜ੍ਹੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਅਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ।

ਇਹ ਉਹ ਗ਼ਾਲਿਬ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੀ ਐਨ ਰਾਜ ਦਾ ਗ਼ਾਲਿਬ ਹੈ। ਉਸ ਰਾਜ ਦਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਦੁਰਗਤ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਵਿਰਸਾ

ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ‘ਚੋਂ ਤਿਪ ਤਿਪ ਹੰਝੂ ਚੋਅ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛਣਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਕੋਲ ਬੈਠਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ‘ਚ ਹੋਵਾਂ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਦੀ ਘੂਕ ਇਉਂ ਲੱਗਦੀ ਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

ਹੁਣ ਜੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿੱਸਰ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਕਸੂਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਚਰਖਾ ਕੱਤਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵਿਹਲ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ। ਦਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚਰਖਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਵਕਤ ਵਿਹਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਆਪਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ ਪਰ ਆਪਣੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਖੂਬਸੂਰਤ ਯਾਦਾਂ ਤਾਂ ਸੰਭਾਲ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਤਾਂ ਕਰ ਹੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦਾਦੀ ਆਪਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਚਰਖੇ ‘ਤੇ ਕੱਤ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਦਾਦਾ ਟੀਡੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਨਰਮੇ ਦੀਆਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਚਰਖੇ ਦੀ ਘੂਕ ਵਿਚ ਦਾਦੀ ਦੇ ਬੋਲ ਘਰ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਮਿਸਰੀ ਘੋਲ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਮਾਈਆਂ ਰੱਬ ਰਜਾਈਆਂ, ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਖਸਮ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇ ਦੂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਰਖਾ ਮੰਗਿਆ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ।

ਦਾਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਅ ਨਾਲ ਦਾਦੇ ਨਾਲ ਮੰਡੀਓਂ ਰੂੰ ਪਿੰਜਾ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਫੇਰ ਕਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਗੋਲ ਗੋਲ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਪੂਣੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੀ, ਚਰਖੇ ਨੂੰ ਤੋਲ ਲਾਉਂਦੀ, ਚਰਖੇ ਦੀ ਮਾਲੂ ਪਾਉਂਦੀ। ਮਾਲੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੜੇ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਬੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮਾਲੂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਗੰਢ ਦੇ ਕੇ ਉਂਗਲ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਬੜੇ ਸਲੀਕੇ

ਕਰਨ ਬਰਾੜ ਹਰੀ ਕੇ ਕਲਾਂ
ਫੋਨ: +61430850045

ਨਾਲ ਜੋਤਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਲਗਾਤਾਰ ਚਰਖਾ ਕੱਤਣ ਨਾਲ ਮਾਲੂ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੱਸ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਚਰਮਖਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਤੱਕਲਾ ਲੰਘਾ ਕੇ ਪੰਜੀ ‘ਚ ਮੋਰੀ ਕੱਢ ਕੇ ਤੱਕਲੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਫੇਰ ਬੇਬੇ ਛਾਬੇ ‘ਚ ਪੂਣੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਪੀੜ੍ਹੀ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਚਰਖਾ ਕੱਤਦੀ। ਲੰਬੇ ਲੰਬੇ ਤੰਦ ਪਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਚਰਖੇ ਦੀ ਘੂਕ ਸਾਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੀ। ਬੇਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਲੇਟੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਛੋਟਾ। ਗਲੇਟੇ ਚਿੱਟੇ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੇ ਜਾਪਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਛਾਬੇ ‘ਚ ਬੜੇ ਹੀ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖਦੀ।

ਸਾਨੂੰ ਜਦ ਵੀ ਵਿਹਲ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਰਖੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੱਤਣ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬਰੀਕ ਤੰਦ ਦੀ ਥਾਂ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਰੱਸੇ ਜਿਹੇ ਬਣਦੇ ਪਰ ਬੇਬੇ ਜਦੋਂ ਪੂਣੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ ਬਰੀਕ ਤੰਦ ਕੱਢਦੀ ਗਲੇਟੇ ਬਣਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਾਦੂਗਰ ਲੱਗਦੀ। ਬੇਬੇ ਕੱਤਦੀ ਕੱਤਦੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੀਤ ਵੀ

ਛੋਹ ਲੈਂਦੀ।

ਜੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ‘ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾਂ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ।

ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹੀ ਵਿਰਾਸਤ, ਉਹੀ ਚਰਖਾ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਉਹ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਸਬੱਬ ਬਣੇ ਤੋਂ ਕੱਤ ਲੈਂਦੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਨੇ ਚਰਖੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਭਾਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਦਾ ਚਰਖਾ ਵੀ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਵੀ ਰਹੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਚਰਖਾ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਕਿਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਗਵਾਹ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਕੇ ਵੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਚਰਖਾ ਚਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਕਾਰਣ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਬਹੁਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰਿਆ ਕਿ ਚਰਖੇ ਵਰਗੀਆਂ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਚੇਤਿਆਂ ‘ਚੋਂ ਵਿੱਸਰ ਗਈਆਂ। ‘ਤੇ ਅੱਜ ਉਹੀ ਪਿੱਤਲ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਤੇ ਕੋਕੇ ਜੜ੍ਹ ਕੇ ਬਣਿਆ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਦਾ ਚਰਖਾ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਝੀ ਵਾਲੇ ਕੋਠੇ ਦੀ ਛੱਤ ‘ਤੇ ਸੁੱਟਿਆ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ

ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਾਂ

ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ‘ਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਕੱਤਦੀ ਦਾਦੀ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਉਦਾਸ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸ

ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਨ ਚੱਲੀਏ ਪੈਰ ਨੰਗੇ, ਕੱਡਾ, ਕੱਚ, ਅਰ ਠੀਕਰੀ, ਰੋੜ ਚਾਰੇ। ਪਿਛੇ ਲੱਗੀਆਂ ਲਹਿਣ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨਾ, ਦੱਦ, ਖੰਘ, ਅਧਰੰਗ ਤੇ ਕੋਹੜ ਚਾਰੇ।

ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੱਦ ਜਿਹੀਆਂ ਚਮੜੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਵਾਰ ਚੰਬੜ ਜਾਣ, ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀਆਂ। ਚਮੜੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਮਰਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਤੀਬਰ ਖਾਜ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਜ਼ਾ ਖਾਜ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹਾ ਮਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਖਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਚਸਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਜਹਿਮਤ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੀ ਹਟੇ। ਪਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖਾਜ ਕਰਦਾ ਰੋਗੀ ਬਹੁਤ ਕਥਿੱਥਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਚਮੜੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਨੌਬਤ ਘਟ ਹੀ ਕਦੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੜਮੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਉਪਰੇ ਜਿਹੇ ਲੱਛਣਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਛਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਇਕੋ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਰਸ਼ ਦੇ ਲੱਛਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਜ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਹ ਘੜਮੱਸਾ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਮਕਰਣ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਤੋਂ ਹਾਸਿਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਦ ਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕਈ ਚਰਮ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਿੰਗਵਰਮ, ਹਰਪੀਜ਼, ਸ਼ਿੰਗਲਜ਼। ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕੋਹੜ ਦੀਆਂ ਸਤਾਰਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕੋਹੜ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰਪੀਜ਼ ਵਾਇਰਸ (ਵਿਸ਼ਾਣੂ) ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਛਾਲੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਿੰਗਲਜ਼ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨੇਊ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਵਾਇਰਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਚਿਕਨ ਪਾਕਸ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਠੀਕ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਵਾਇਰਸ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਗਲਜ਼ ਨਾਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰੋਗ ਦੌਰਾਨ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਸਹਿ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਚੀ ਧਦਰੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੱਦ ਦੀ ਤਸ਼ਖੀਸ

ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਸਾਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਿੰਗਵਰਮ ਨੂੰ ਦੱਦ ਕਹਿਣਾ ਵਧੇਰੇ ਉਚਿਤ ਹੈ। 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਦ ਰਿੰਗਵਰਮ ਹੈ ਜੋ ਮੈਲਾ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਲੱਗਣ ਤੇ ਗਿੱਲਾ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਤੋਂ ਲਹੂ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵੀ ਕੀੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਖੁਰਕਣ ਤੋਂ ਵਧਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੱਦ ਵਿਚ ਮੱਠੀ ਮੱਠੀ ਖਾਜ ਉਠਦੀ ਹੈ।

ਜਿਆਦਾ ਖੁਰਕਣ ਤੋਂ ਚਮੜੀ ਉਚੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਪਾਉ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੰਧਕ ਦੇ ਸਬੂਣ ਨਾਲ ਦੱਦ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਧੋ ਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਦਵਾ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਏ: ਕੱਥ, ਮਾਜੂ, ਗੰਧਕ, ਤੇਲੀਆ ਸੁਹਾਗਾ-ਚੌਹਾਂ ਨੂੰ ਕਪੜਾਛਾਣ ਕਰਕੇ ਕੁੰਡੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਦੇ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਘੋਟੇ ਜੋ ਲੇਸ ਛੱਡ ਦੇਣ। ਗੋਲੀਆਂ ਵੱਟ ਕੇ ਛਾਵੇਂ ਸੁਕਾ ਲੈਣੀਆਂ। ਇਹ ਗੋਲੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਘਸਾ ਕੇ ਦੱਦ ਉਪਰ ਲੇਪ ਕਰਨੀ ਅਰ ਜਦ ਤੀਕ ਦਵਾ ਖੁਸ਼ਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਵਸਤਰ ਨਾਲ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਢਕਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਸੰਘਾਤੇ ਦਾ ਆਟਾ ਛੀ ਮਾਸੇ, ਅਫੀਮ ਇੱਕ ਮਾਸਾ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਗਜੀ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਟ ਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨਾ। ਚਰਾਇਤਾ ਆਦਿ ਲਹੂ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਔਖਾਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ। ਦੱਦ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਲਹੂ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੀਖਣ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਏ।

'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਦਾ ਇਹ ਇੰਦਰਾਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਚਰਚਿਤ ਰੋਗ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਸ਼ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸੰਦਰਭ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ

ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ। ਭਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ? ਉਂਜ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਸ਼ ਬੋਲੋਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁਨਿਸਚਿਤਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਖੈਰ, ਭਾਵੇਂ ਦੱਦ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਿੰਗਵਰਮ ਢੁਕਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਿੰਗਵਰਮ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰੋਗ ਕਿਸੇ ਕੀੜੇ ਜਾਂ ਕਿਰਮ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਫੰਫੂਦੀਆਂ (ਫੰਗਸ) ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਧੱਦਰ, ਧੱਦਰੀ, ਦੱਦਰ, ਦੱਦੀ ਆਦਿ। ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪਦ ਹੈ Dermatophytosis. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਹੈ 'ਦਦਰੂ'। ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਦਦਰੂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਦ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੱਦਰ ਤੇ ਫਿਰ ਦੱਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਧਾਤੂ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਓ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਦਦਰੂ' 'ਦਰ' ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚਲੀ 'ਦ' ਧੁਨੀ ਦਾ ਦੁਹਰਾਉ ਹੋ ਕੇ। ਦਰਅਸਲ ਦਰ (der) ਇਕ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫਟਣ, ਛਿਲਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਰ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਚੰਮ, ਖਲ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ। ਚੰਮ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਛਿਲੀ ਜਾਂ ਨਿਖੜੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਉਚੇੜਿਆ ਹੋਇਆ ਬਾਹਰਲਾ ਕੱਜਣ ਹੀ ਖਲ, ਚੰਮ ਜਾਂ ਚਮੜੀ ਹੈ। ਚੰਮ ਉਧੇੜਨਾ ਇਕ ਮੁਹਾਵਰਾ ਵੀ ਹੈ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਦਰ' ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਚਮੜੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਦਦਰੂ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਜਾਂ ਤਾਂ ਚਮੜੀ ਰੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਚਮੜੀ ਦਾ ਫਟਣਾ। ਇਸੇ ਦੇ ਸਜਾਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ Tetter ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਦਰੀ ਜਿਹਾ ਰੋਗ ਹੀ ਹੈ। Tetter ਦੇ ਹੋਰ ਅਰਥ ਹਨ ਛਾਲਾ, ਫਿਨਸੀ। ਇਥੇ 'ਦ' ਧੁਨੀ 'ਟ' ਵਿਚ ਵਟ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੰਦ ਦੇ ਟਾਕਰੇ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ-

ਟੱਬ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ Turd ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਲੋਡਾ, ਲੀਡੀ (ਟੱਟੀ ਦੀ), ਲਿੰਦ ਜਾਂ ਗੋਹਾ। ਇਥੇ ਵੀ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਨਿਖੜੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਦੱਦ ਲਈ ਪਿਛੇ ਦੱਸਿਆ ਤਕਨੀਕੀ ਪਦ Dermatophytosis, Derm ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਉਂਤਪਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ Derm ਵੀ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਰੀਕ Derma ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਗਰੀਕ ਡਰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚਮੜੀ, ਤਵਚਾ, ਖਲ ਤੇ ਇਹ ਵੀ Der ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ Dermatology ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਵਚਾ-ਵਿਗਿਆਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹਿੰਦ-ਯੂਰਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਸਜਾਤੀ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਅਸੀਂ "ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ" ਨਾਮੀਂ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਤੂ ਦੇ ਫਟਣ ਦੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੁਖ ਦੇ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਦਰਦ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਟਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹੀ ਹਨ। ਦਰਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਰਥ 'ਡਰ' ਹੈ। ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਖੋ, "ਕਾ ਦਰ ਹੈ ਜਮ ਕੋ ਤਿਨ ਜੀਵਨ ਅੰਤ ਭਜੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ?" ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਦਰ ਤਿਮਿਰ' ਦਾ ਅਰਥ ਡਰ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰਦ ਦਾ ਅਰਥ ਡਰ, ਭੈਅ ਵੀ ਹੈ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭੈਅ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਡਰ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਦਾ ਇਕ ਭੇਦ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਦਰ ਜਾਂ ਡਰ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨ ਦੇ ਫਟਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ, "ਡਡਾ ਡਰ ਉਪਜੇ ਡਰ ਜਾਈ॥" ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਭੈਅ ਤੇਰੈ ਡਰੁ ਅਗਲਾ ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹ॥" ਡਰ ਦਾ ਇਕ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੂਪ ਡਰੀ ਵੀ ਹੈ, "ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਡਰੀ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ?" ਡਰ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਡਰਪਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਡਰਪੋਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ, "ਸੁਰੂ ਕਿ ਸਨਮੁਖ ਰਨ ਤੇ ਡਰਪੈ ਸਤੀ ਕਿ ਸਾਚੈ ਭਾਂਡੇ॥" (ਭਗਤ ਕਬੀਰ) ਭਾਵ ਸੂਰਮਾ ਕਾਹਦਾ ਜੋ ਰਣਭੂਮੀ ਤੋਂ ਡਰ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਤੀ ਕਾਹਦੀ ਜੋ (ਮਰਨ ਵੇਲੇ) ਭਾਂਡੇ ਸਾਂਝਣ ਲੱਗ ਪਵੇ।

ਦਰ ਦੇ ਫਟਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਦਰੜ, ਦਰਦਰਾ, ਦਰਿੰਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦਲ ਸ਼ਬਦ ਵੀ 'ਦਰ' ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਬਣੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਟਣ, ਪਾਟਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਦਲ (ਟਿੱਡੀ ਦਲ)। ਇਹ ਸ਼ਬਦ (ਰਾਜਸੀ) ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੈਨਾ ਦੀ ਟੁਕੜੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਦਲ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਲਪਤੀ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ। 'ਦਾਲ', ਮਤਲਬ ਦਲ ਕੇ ਖਾਧੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਿਣਸ (ਮੂੰਗੀ, ਮਸਰ, ਛੋਲੇ ਆਦਿ) ਵਿਚ

ਸ਼ਬਦ ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਵੀ ਫਟਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਖੱਟਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ Tart ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਮੂਲ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੂਲ ਭਾਵ ਜੀਭ ਨੂੰ ਪਾੜਨ ਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗਰੀਕ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਮੂਲ ਦੀ 'ਰ' ਧੁਨੀ 'ਲ' ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਗਰੀਕ ਵਿਚ Dole ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਗਮ, ਦੁਖ, ਦਰਦ ਹੈ। ਦੁਖ ਦਰਦ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਮਤਲਬ ਹਮਦਰਦੀ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ Condole ਵੀ ਇਸੇ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ। ਕਰੋਸੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਦਰਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਫਿਕਰ, ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਮਨ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ ਦਾ ਕਾਲਮ 'ਸ਼ਬਦ-ਝਰੋਖਾ' ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ,

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ ਦਾ ਕਾਲਮ 'ਸ਼ਬਦ-ਝਰੋਖਾ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਰ ਵਾਰੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਘੱਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿ 'ਸ਼ਬਦ-ਝਰੋਖਾ' ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਦਾ ਹੁਨਰ ਇਕ 'ਉਰਲਮ-ਪਰਲਮ' ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਤੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਇਕ ਵਡਮੁੱਲਾ ਵਾਧਾ ਹੈ। ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਬਈ ਤੇਰੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ! ਮੰਨ ਗਏ ਤੈਨੂੰ। ਮਾਣ ਹੈ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਪੰਨਵਾਦ।

-**ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤੇਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਫੇਅਰਫੀਲਡ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।**

ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

'ਪੁਰਖ' 'ਅਜੂਨੀ' ਗੁਰੂਆਂ ਜੋ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਐਨਕ ਦੇ ਉਹ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਜਗਤ-ਪਸਾਰਾ ਪੱਸਰਿਆ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਸ ਆਪੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਢਾਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਜੋ ਸਾਜ ਰਿਹਾ, ਬਾਬੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸੈਭ' ਕਹਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ। ਕਰਤੇ ਬਾਬ ਨਾ ਕਿਰਤ, ਕਿਰਤ ਬਿਨ ਕਰਤਾ ਨਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਇਹੀ ਰੂਪ ਸੁਝਾਇਆ ਹੈ। ਜ਼ੋਰੇ ਜ਼ੋਰੇ ਵਿਚ ਓਸੇ ਦਾ ਹੀ ਜਲਵਾ ਹੈ, ਜਿੰਧਰ ਦੇਖੋ ਓਸੇ ਦੀ ਹੀ ਛਾਇਆ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਓਸ ਦੀ ਬਾਹ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਨਾਨਕ' ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਬੇਅੰਤ' ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਤ, ਸੁਕਿਰਤ ਦਾ ਰੂਪ ਵਟਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੈ, ਖਲਕਤ ਦੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਮੁਸਕਾਇਆ ਹੈ। ਬੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਵਡਿਆਈ-ਖੋਰ ਜਤਾਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੀ ਗੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਏਦਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਭੇਡ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਛੱਡ ਆਡੰਬਰੀ ਪੂਜਾ ਰਜਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਜੋ, ਉਸ ਪੁਜਾਰੀ ਤੋਂ ਨਾਸਤਕ ਅਖਵਾਇਆ ਹੈ। ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਆਸਾਂ ਤੱਕਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਆਸਤਕ ਹੋਣ ਦਾ ਝੰਡਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਆਸਤਕ-ਨਾਸਤਕ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਰਮਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਨਾ ਜੰਗ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਰਾਇਆ ਹੈ। ਰੱਬ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸਿਆ ਸਮਝੋ ਪਾਇਆ ਹੈ।

-**ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।**

.ਗਜ਼ਲ

-ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਦਿਕ

ਫੁੱਲਾਂ ਵਰਗੀ ਯਾਦ ਤੇਰੀ ਦਾ ਰੰਗਲਾ ਜਿਹਾ ਪਰਛਾਵਾਂ।
ਤੇਰੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਕਾਲੀ ਰਾਤ 'ਚ ਦੇ ਪਲ ਮੈਂ ਸੌਂ ਜਾਵਾਂ।

ਠਹਿਰੇ ਜਰਾ! ਅਰਬੀ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਅਜੇ ਨਾ ਮੋਢਾ ਲਾਇਓ,
ਪੜ੍ਹ ਲਵਾਂ ਮਾਸੂਕ ਦਾ ਸੱਜਰਾ ਖੜ ਤੇ ਸਿਰਨਾਵਾਂ।

ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਸਿਤਮ ਦੀ ਨਾਸੂਰਾਂ ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ,
ਕੰਮੀਆਂ ਵਿਹੜੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛੋ ਭੁਗਤਣ ਕਿੰਜ ਸਜਾਵਾਂ।

ਕਿਸ 'ਤੇ ਕਰੀਏ ਗਿਲੇ ਤੇ ਸ਼ਿਕਵੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਰਦ ਸੁਣਾਈਏ,
ਮੁਹੱਬਤ ਮੇਰੀ ਦੇ ਹਮਰਾਜ਼ ਹੀ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਨਿੱਤ ਅਫਵਾਹਾਂ।

ਸ਼ਹੀਦ ਕੌਣ?

ਵਤਨ ਦੇ ਲਈ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਏ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਜੋ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮੋਢੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਕੌਮ ਦੀ ਖਾਤ ਜੋ ਮਰ ਮਿਟੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੋ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰ ਗਏ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।

ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ਜੋ ਚੜ੍ਹ ਬੋਲੇ ਜੈ ਮਾਂ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਗਲ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਫੰਦਾ ਪਾ ਨਹੀਂ ਡੋਲੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਮਰਦੇ ਦਮ ਮਾਂ ਭਾਰਤ ਬੋਲੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਦਰਦ ਵੰਡਾਏ ਮੁਲਕ ਦਾ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।

ਜੋ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰੇ ਹਿੰਦ ਆਜ਼ਾਦ ਦਾ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਦਲਿਦਰ ਮੁਕਾਏ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਦਲਿਤਾਂ ਲਈ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਹਿੰਦ ਲਈ ਮਰ ਮਿਟ ਜਾਏ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।

ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਫੁਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ,
ਜਦ ਗੋਰੀਏ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤੇਰੇ ਵਸਲ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ।

ਕੋਤਵਾਲ ਤੇ ਮੁਜਰਮ ਦੀ ਹੈ ਮਿੱਤਰੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ,
ਮੁਨਸਫ਼ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਉਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਿਗਾਹਵਾਂ।

ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਕਸ਼ ਗੁਆਚੇ ਅੰਬਰ ਉਤੇ ਪੈੜਾਂ,
ਝੱਲੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਰੰਗਲੇ ਯਾਰ ਦਾ ਕਿੱਥੋਂ ਲੜ ਫੜਾਵਾਂ।

ਚੰਨ-ਚਾਨਣੀ ਫੁੱਲ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਜਿਉਂ ਗਜ਼ਰੇ,
ਕੁਦਰਤ-ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੋਰੀਆਂ ਗੋਰੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ।

ਮੌਤ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਭੁੱਲ ਜਾਣਗੇ ਮਿੱਤਰ ਯਾਰ ਪਿਆਰੇ,
'ਸਾਦਿਕ' ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥੀਂ ਛਾਵਾਂ।

ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਬਣੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਅਮਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਉਠਾਏ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਮਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਲਾਜ ਬਚਾਏ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।

ਜੋ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਨੂੰ ਤੋੜੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਬਿਨਾ ਹਿੰਸਕ ਸਭ ਨੂੰ ਜੋੜੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਘਰ ਘਰ ਬੋਲੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਜੋ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਨਰਕ ਪਹੁੰਚਾਏ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।

ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮਿਟਾਵੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਛਾਤੀ ਤਾਣ ਵਤਨ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਬਣ ਜਾਏ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ।
ਅਮਨ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਜੋ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਏ, ਉਹੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਤਾਰ ਬਣਾਏ।
ਮੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਨੀ ਜਜ਼ਬਾ, ਕਰ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਤਜਰਬਾ।
'ਚਰਨ' ਦਾ ਮੱਥਾ ਉਥੇ ਝੁਕਦਾ, ਜਿਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਖੂਨ ਹੈ ਡੁਲ੍ਹਦਾ।
-**ਚਰਨ ਅਨੰਦ, ਫੋਨ: 916-587-4002**

ਕਾਵਿ-ਮੰਚ

ਸੁਨੇਹਾ

ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਪੌਣ ਨੇ,
ਅੱਜ ਸਹਿਮ ਕੇ ਕਿਹਾ ਏ।

ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਤੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ,
ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ।

ਬਣ ਕੇ ਦਰਿੰਦਾ ਆਦਮੀ,
ਕਿਉਂ ਕਹਿਰ ਢਾਹ ਰਿਹਾ ਏ।

ਕੰਜਕਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਨੋਚ ਕੇ,
ਹਵਸ ਮਿਟਾ ਰਿਹਾ ਏ।

ਚੀਰ ਹਰਨ ਹਰ ਥਾਂ,
ਹੁਣ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਏ।

ਹਰ ਮਾਂ ਭਰੇ ਸਿਸਕੀਆਂ
ਬਾਪੂ ਕਰਾਹ ਰਿਹਾ ਏ।

ਨਾਰੀਤਵ ਤੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ,
ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਾ ਰਿਹਾ ਏ।

'ਕੱਲੀ ਨਾ ਆਵੀਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ,
ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਏ।

-**ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ**

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਫੋਨ: 510-502-0551

ਕੰਗਨਾ ਰਾਣਾਵਤ ਦਾ ਹੈ ਰਾਜ

ਅਦਾਕਾਰਾ ਕੰਗਨਾ ਰਾਣਾਵਤ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਖੂਬ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। 'ਕੁਈਨ', 'ਰਿਵਾਲਵਰ ਰਾਨੀ' ਤੇ 'ਉਗਲੀ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਤਨੂ ਵੈੱਡਸ ਮਨੂ ਰਿਟਰਨਜ਼' ਨੇ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਇਕਾ ਮੁਖੀ ਫਿਲਮ ਨੇ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੰਗਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 2006 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ 2 ਫਿਲਮਾਂ- 'ਵੇਹ ਲਮਹੇ' ਅਤੇ 'ਗੈਂਗਸਟਰ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਫੈਸ਼ਨ', 'ਤਨੂ ਵੈੱਡਸ ਮਨੂ', 'ਕ੍ਰਿਸ਼', 'ਰੱਜੇ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਸਫਲ ਨਾਇਕਾ-ਮੁਖੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੰਗਨਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਖੁਦ ਫਿਲਮ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਆਪਣੀ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ 'ਕੁਈਨ' ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਉਹਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ 'ਕੱਟੀ ਬੱਟੀ' ਅਤੇ 'ਆਈ ਲਵ ਨਿਊ ਯੀਅਰ' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੰਗਨਾ ਰਾਣਾਵਤ ਦਾ ਜਨਮ 23 ਮਾਰਚ 1987 ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਭੰਬਲਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਫ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਉਠ ਕੇ ਜਿਉਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ਮੰਦ ਹੈ।

47 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਲਾਹੌਰ

ਪ੍ਰਸੰਗ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ

1947 ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਸਮੇਂ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਦਾ ਉਜਾੜਾ, ਕਲਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਖੱਪਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਮ ਵਿਤਰਕ ਏਜੰਸੀ ਗੁਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਕਲਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦੌਰਾਨ ਅਗਜ਼ਨੀ ਤੇ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਬਹੁਤੇ ਸਟੂਡੀਓਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਉਥੇ ਨੂਰ ਜਹਾਂ, ਗੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ/ਅਦਾਕਾਰਾਂ/ਫਿਲਮ ਤਕਨੀਸ਼ੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਵੇਂ ਮੁਲਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਦਾਬਹਾਰ ਗਾਇਕਾ ਲਤਾ ਮੰਗੇਸ਼ਕਰ ਅਤੇ ਸਦਾਬਹਾਰ ਗਾਇਕ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਮਹੁੰਦੀਆਂ ਕਰਵਾਏ। ਗੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗੀਤ 'ਸ਼ਾਲਾ ਜਵਾਨੀਆ ਮਾਣੇ' ਜੋ ਨੂਰਜਹਾਂ ਉਤੇ ਫਿਲਮਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦਾ ਰਿਹਾ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਲੱਛਮੀ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਲਮੀ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਮਘਟ ਜੁੜਦਾ। ਪ੍ਰਾਣ ਵਰਗੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਦਾਕਾਰ ਆਪਣੇ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਟਾਂਗਿਆਂ ਤੋਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਂਦੇ। ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਯਸ਼ ਚੋਪੜਾ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਹੀ ਜੰਮਿਆ ਪਲਿਆ ਸੀ। ਖਵਾਜਾ ਅਹਿਮਦ ਅੱਬਾਸ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਮਿਊਨਿਸਟ

ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮਾਟੀ ਚੌਂਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਭਰਾ ਭੀਸ਼ਮ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 'ਤਮਸ' ਲਿਖ ਕੇ ਵੰਡ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਉਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਵ ਆਨੰਦ ਵੀ ਲਾਹੌਰੀ ਗੇਟ ਦਾ ਬਾਸਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਖੂਬ ਸਰਗਰਮ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਭਰਾ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਸੀ। ਕੇ.ਐਲ. ਸਹਿਗਲ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੇ। ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਬੇਗਮ ਦਾ ਨਾਮ ਬੜੇ ਗਾਇਕਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦਾ ਸੀ। ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਖਿਆਮ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕੈਰੀਅਰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਸੰਤਾਲੀ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬੰਬਈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ-ਪੰਡਿਤ ਅਮਰਨਾਥ, ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਮ ਆਦਿ। ਨਾਟਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਾਦਿਰਾ ਬੱਬਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੱਜਾਦ ਜ਼ਹੀਰ, ਜਾਵੇਦ ਅਖਤਰ ਦੇ ਅੱਬਾ ਜਾਨ ਨਿਸਾਰ ਅਖਤਰ,

ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਚੌਧਰੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ' ਵਿਚ ਵੰਡ ਦੇ ਦਰਦ ਬਿਆਨ ਸੀ।

ਐਨ ਖੱਬੇਊਂ... ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ, ਕੇ.ਐਲ. ਸਹਿਗਲ ਤੇ ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਬੇਗਮ।

ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜ਼ਮੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੈਫੀ ਆਜ਼ਮੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੀਤਕਾਰ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਾਹਿਰ ਲੁਧਿਆਣਵੀ, ਮਜਰੂਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੀ, ਤਨਵੀਰ ਨਕਵੀ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਵੀ ਅਣਸਰਦੇ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ।

ਵੰਡ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਬਾਰੇ ਫਿਲਮੀ ਸਨਅਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕਾਫੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਜਗਤ ਵਿਚ 'ਚੌਧਰੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ' ਬਣਨ ਤੱਕ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਬਣੀ ਜੋ ਇਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਨੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਗਲ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਦਰਿਆਇਲੀ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ ਹਾਂ-ਮੁਖੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਭਿਅੰਕਰਤਾ ਤੋਂ ਤੁਬਕਦਾ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇੜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਸਦਭਾਵਨਾ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਬੋਧਤ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। (ਚਲਦਾ)

‘ਪੀਕੂ’ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸਭ ਦਾ ਪਿਆਰ

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਸੁਜੀਤ ਸਿਰਕਾਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਪੀਕੂ' ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਅਮਿਤਾਭ ਬਚਨ ਅਤੇ ਇਰਫਾਨ ਖਾਨ ਵਰਗੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਇਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਰੋਲ, ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡਣ ਵਾਲੀ ਹੀਰੋਇਨ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਣ ਦਾ ਹੈ। ਦੀਪਿਕਾ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਬੋਗਲਾ ਮੁਟਿਆਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਪ (ਅਮਿਤਾਭ ਬਚਨ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਧੀ ਦੇ ਸਬਰ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਜਿੰਦ-ਜਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਫਿਲਮ ਕੁੱਲ 35 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਜਟ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਇਕ ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। 'ਪੀਕੂ' ਅਤੇ 'ਤਨੂ ਵੈੱਡਸ ਮਨੂ ਰਿਟਰਨਜ਼' ਦੀ ਅਪਾਰ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਇਹ ਬਹਿਸ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਹਾਣੀ ਦਮਦਾਰ

ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਘੱਟ ਬਜਟ ਵਾਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਚੋਖੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਫਲਪ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਬੰਬੇ ਵੈੱਲਵਟ' ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ

‘ਪੀਕੂ’ ਦੀ ਤਿੱਕੜੀ- ਇਰਫਾਨ ਖਾਨ, ਅਮਿਤਾਭ ਬਚਨ ਤੇ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੂਕੋਣ।

ਵਿਚ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ, ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਕਰਨ ਜੌਹਰ ਵਰਗੇ ਸਟਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ 120 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਿਰਫ 32 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਕਮਾ ਸਕੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਫਲਪ ਫਿਲਮ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ 'ਪੀਕੂ' ਅਤੇ 'ਤਨੂ ਵੈੱਡਸ ਮਨੂ ਰਿਟਰਨਜ਼' ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਸਭ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਮ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਖੂਬ ਗੁੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਦੇਖੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ।

BIGGEST SALE EVER ON PUNJABI TV

40% OFF

PER MONTH
FOR 12 MONTHS ON
PUNJABI MEGA PACK

GET DISH FOR THE BEST PUNJABI TV PROGRAMMING

PUNJABI MEGA PACK

\$14⁹⁹
MO
FOR 12 MONTHS

~~\$24⁹⁹~~
MO
REGULAR PRICE

jus
punjabi

PTC
PUNJABI

Q
eto
ਪੰਜਾਬੀ

WILLOW^{HD}

GLOBAL
PUNJAB

mh
MILIONE

QX
TASHAN

jus
24x7

PTC
NEWS

PTC
chak de

Requires 24-month commitment, credit qualification and subscription to qualifying American programming. Early Termination Fee applies. Cannot be combined with other International offers.

Order now and **SAVE \$120!**

1-888-626-0801

Use Offer Code **SAVEBIG**

dish

International programming requires additional \$10/mo. International Basic Package or any America's Top Package.

Important Terms and Conditions: \$10/mo. Credit for 12 Months Offer: Valid for activation and installation of qualifying new DISH service. Requires subscription to a qualifying American or DishLATINO package in addition to Punjabi Mega Pack. Must provide Offer Code at time of order. Receive a monthly credit of \$10 for the first 12 months.

Promotional Offers: All prices, fees, charges, packages, programming, features, functionality and offers subject to change without notice. After any applicable promotional period, then-current everyday monthly price applies and is subject to change. **ETF:** If you cancel service during first 24 months, early termination fee of \$20 for each month remaining applies.

Additional Requirements: Installation/Equipment Requirements: A second dish antenna may be required to view both International and American programming. Free Standard Professional Installation only. Leased equipment must be returned to DISH upon cancellation or unreturned equipment fees apply. Upfront and additional monthly fees may apply. **Miscellaneous:** Offers available for new and qualified former customers, and subject to terms of applicable Promotional and Residential Customer agreements. Taxes or reimbursement charges for state gross earnings taxes may apply. Additional restrictions and taxes may apply. **Offer ends 8/13/15.**

© 2015 DISH Network L.L.C. All rights reserved.

0801-Q2R2-PUNJABI BSE Promo MAY

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ
ਅਮੈਰਿਕਨ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ

ਪੰਥਕ ਕਾਨਫਰੰਸ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹੋਣਗੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰਾਂ

13 ਜੂਨ 2015 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ) ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮੀਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ

India Palace Banquet Hall: 4213 Lafayette Rd., Indianapolis, IN 46254

ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਪੰਥਕ ਵਿਦਵਾਨ

ਡਾ. ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)
ਵਿਸ਼ਾ: ਆਰ. ਐਸ. ਐਸ ਦਾ ਭਗਵਾਂ ਏਜੰਡਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਘਾਤਕ ਕਿਵੇਂ?

ਸ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
(ਸਾਬਕਾ ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ, ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)
ਵਿਸ਼ਾ: ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਕਿਉਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਸਦੇ ਜ਼ਖਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਘਦੇ ਰਹਿਣੇ ਕਿਉਂ ਜਰੂਰੀ?

ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
(ਮੁਖੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਅਫੇਅਰ ਸੈਂਟਰ)
ਵਿਸ਼ਾ: ਭਾਰਤੀ ਖਿੱਤੇ ਅੰਦਰ ਬਿਪਰਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਫਾਵੇਂ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ?

ਭਾਈ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
(ਚੀਫ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਰ, ਏ ਐਸ ਓ)
ਵਿਸ਼ਾ: ਗੁਰਮੁਖੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ?

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਜੀਓ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ “ਜਬ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ” ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੌਮੀ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸਾਰਥਕ ਹੋਵੇਗੀ।
ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂ ਐਸ ਏ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਵਾਇਸ ਆਫ ਖਾਲਸਾ ਤੋਂ ਹੋਵੇਗਾ

-----> ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਦਾਸ <-----

ਭਾਈ ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰ, ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: (317) 560-0019, (765) 987-5197, (570) 604-3177

ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ: ਅਮੈਰਿਕਨ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ